

Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden ja kosteikkojen yleissuunnitelma

Ranua ja Posio

MERJA LIPPONEN | PIRITTA PEURASAARI

Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden ja kosteikkojen yleissuunnitelma

Ranua ja Posio

MERJA LIPPONEN
PIRITTA PEURASAARI

RAPORTEJA 21 | 2016

**MAATALOUSALUEIDEN LUONNON MONIMUOTOISUUDEN JA KOSTEIKKOJEN YLEISSUUNNITELMA
RANUA JA POSIO**

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Taitto: Ritva-Liisa Hakala

Kansikuva ja kuvat: Merja Lipponen ja Piritta Peurasaari

Kuvien käsittely: Hannu Lehtomaa

Kartat: Merja Lipponen

Karttojen käsittely: Riku Elo

Painotalo: Juvenes Print Oy

ISBN 978-952-314-415-6 (painettu)

ISBN 978-952-314-416-3 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2846 (painettu)

ISSN 2242-2854 (verkkajulkaisu)

URN URN:ISBN:978-952-314-416-3

www.doria.fi/ely-keskus

Sisällys

1 Johdanto	5
2 Suunnittelualueen erityispiirteitä	6
Maisema.....	6
Vesistöt ja niiden hoidon tavoitteet.....	9
Kasvillisuus ja eläimet	10
3 Menetelmät.....	13
Aiemmat suunnitelmat sekä Ranuan ja Posion valinta suunnittelukohteiksi.....	13
Ohjausryhmä.....	13
Yhteistyö ja vuorovaikutteinen suunnittelu	14
Maastotyöt.....	14
Kohteiden luokittelu	15
4 Kohdekuvaukset ja hoitosuositukset.....	16
Ranua	16
Simojokivarsi	17
Kaarlejärvi ja Peurajärvi	21
Nuupas	23
Saukkojärvi	24
Tolja	26
Ranuan keskusta	27
Kuha–Kuusijärvi ja Asmunti	28
Simojärven ympäryskylät	35
Pohjaslahti–Putkivaara–Teerivaara.....	41
Piittisjärvi	46
Posio	51
Sirniö	52
Anetjärvi–Kuloharju.....	55
Lohiranta.....	62
Perä- ja Keski-Posion kylät	64
Lehtiniemi–Vehtiniemi–Reikäniemi	70
Tolva	74
Tolvanniemi ja Suonnankylä.....	77
Maaninkavaara	80
Mourusalmi–Ahoeniemi.....	83

5 Yleisiä hoitoperiaatteita.....	85
Laidunnus.....	85
Niitto.....	86
Kulotus.....	86
Suojavyöhykkeet	86
Kosteikkojen perustaminen ja hoito	86
Luvat	87
6 Hoidon rahoitus ja tuen hakeminen	88
Maatalouden ympäristösopimukset.....	88
Ei-tuotannollisten investointien tuki	88
Rakennusperinnön hoito	89
Kiitokset	90
Yhteystietoja	90
Lähteet.....	91
Liitteet.....	92
Liite 1. Miten maatalouden ympäristösopimusta haetaan?	92
Liite 2. Taustaselvityskartat	93
Kuvailulehti	94

1 Johdanto

Luonnon monimuotoisuuden ja kosteikkojen (LUMO) yleissuunnittelu on maa- ja metsätalousministeriön rahoittama valtakunnallinen hankekokonaisuus, jonka tarkoituksena on parantaa maaseutu ympäristöjen vesistönsuojelua sekä auttaa arvostamaan, säilyttämään ja palauttamaan luonnon monimuotoisuuden ja maiseman kannalta tärkeitä kohteita. Samalla tavoitteena on kannustaa viljelijöitä ja yhdistyksiä hakemaan maatalouden ympäristösopimuksia viljelyn ulkopuolelle jääneille kohteille.

Maatalous on muokannut lappilaista maisemaa ja luonut erilaisia avoimia ja puoliavoimia elinympäristöjä, joihin on sopeutunut joukko ihmisen toiminnasta hyötyviä eliölajeja. Perinteisen maankäytön, esimerkiksi laidunnuksen ja niiton vaikutuksesta alueiden lajisto on muovautunut erityislaatuiseksi. Viimeisten vuosikymmenien aikana tapahtuneet maankäytön muutokset muokkaavat maisemaa ja eliölajistoa nyt uudella tavalla. Peltojen pensoittuessa sulkeutuvat kyliä ympäröivät avoimet viljelymaisemat. Kun lisäksi luonnonniityt ja laitumet jäävät pois käytöstä ja kasvavat umpeen, heikentyvät perinteisestä maankäytöstä riippuvaisten eliöiden elinmahdollisuudet. Suomen uhanalaisista eliölajeista peräti kolmannes suosii erilaisia perinnebiotooppeja; ketoja, niittyjä, hakamaita ja metsälaitumia. Ranuan ja Posion alueella tyypillisiä perinnebiotooppeja ovat erilaiset sisävesien rantaniityt.

Tässä yleissuunnitelmassa on kartoitettu niitä niittyjä, laitumia ja vanhoja peltoja reunametsineen Ranualla ja Posiolla, joiden tilaa voidaan parantaa aktiivisilla hoitotoimilla ja joiden hoitoon ympäristösopimuksen hakeminen on perusteltua. Suunnitelmaan on merkitty myös peltoalueita, joilla on tarvetta suojavyöhykkeelle vesiensuojellisuudesta syistä. Suunnittelun alueen järvikylissä ja Simojokivarressa vesiensuojelun kannalta parhaaseen tilanteeseen päästään hoitamalla monin paikoin peltojen alapuolisia niittyjä ja leveitä reunavyöhykkeitä, jotka pidättävät ravinteita omalta osaltaan tai kohdistamalla kosteikon perustamis- ja hoitotoimet valtaojauomiin.

Suunnitelmassa esitetyt hoitosuosituksukset ovat suuntaa antavia ja sovellettavissa maanomistajalle ja viljelijälle mielekkään lopputuloksen löytämiseksi. Tässä suunnitelmassa on pyritty esittelemään edustavimpia kohteita suunnittelun alueelta. Suunnitelma ei ole kattava, ja alueelta löytyy hyviä hoitokohteita varmasti myös suunnitelman ulkopuolelta. Suunnitelmassa esitettyjen hoitotoimenpiteiden toteutus on aina vapaaehtoisia.

2 Suunnittelualan erityispiirteitä

Maisema

Simojoella karjatalous ylläpitää arvokasta kulttuurimaisemaa. Simojoen rannat ovat tasaisia tai loivasti kumpuilevia, varsinainen jokilaakso puuttuu.

Lapin kallioperä on vanhaa, suureksi osaksi yli 2 miljoonaa vuotta vanhaa kiveä. Suurin osa Ranuan ja Posion kallioperästä on graniittigneissivyöhykkeellä, joka ulottuu Etelä-Lapissa Simosta aina Posiolle asti. Lisäksi suunnittelualan itäosat Posiolla kuuluvat Kuusamon liuskekivivyöhykkeeseen. Jääkauden aiheuttamat muodostumat näkyvät selvästi suunnittelualan maisemassa. Ranualla ja Posiolla sekä muualla Pohjois-Euroopassa manner oli jopa 2–3 km paksun mannerjään alla. Esimerkiksi Livo- ja Kitkajärvien hiekkaiset harjut ja drumliinikentät ovat muodostuneet jäätikön sisällä olevien sulamisvesien mukana kasautuvien hiekka-ainesten kerrostumista.

Hiekkaharjua Lohijärveltä.

Ranuan ja Posion kunnat käsittävät laajan alueen Lapin läänin eteläosasta. Ranuan eteläosille tyypillisiä ovat laajat suoalueet, joiden keskeltä moreeni- ja pilkkivälväselkeästi pienempinä kumpuina. (Muhonen & Savolainen 2013). Pohjoisempana kuntaa halkoo lounais-luodesuunnassa pienien järvien ja harjujaksojen vyöhyke, joka toimii myös vedenjakajana. Sen pohjoispuolella vedet laskevat Perämereen Simojoen kautta, kun taas eteläosien järvistä vedet laskevat Iijokeen. Simojärven itäosista koilliseen maisema alkaa muuttua jyrkkäpiirteisemmäksi lähestyttäessä Kuusamon vaaraseutua. Posion kunta on kokonaisuudessaan tällä yläköönteillä, jossa maiseman muodostuu vaarojen ja suurten järvien lisäksi drumliinikenttien ja harjujaksojen sekä näiden välisten aapasoiden ja pienvesien mosaiikista. Asutus on keskittynyt koko alueella järvien rannoille sekä vaarojen rinteisiin. Poikkeuksen muodostaa Simojoki, jossa asutus on nauhamaisesti jokivarressa.

Posion ja Ranuan seudulta on löytynyt kivikautisen ajan muinaismuistoja. Eränkävintien perustuvasta elämäntavasta näkyy jäänteitä mm. pyyntikuoppia ja

asumusten pohjia. Pysyvää asutusta seudulla on ollut 1600-luvun lopulta lähtien talonpoikaiskulttuurin levittäytyessä pikkujärvä etelän suunnasta (Elo & Seppälä 2012).

Valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä (RKY 2009) ovat Ranualla Kuhankylä, Putkivaara ja Nuupasjärven kruununmetsätorppa sekä Posiolla Sirniön kylä ja Naumanniemen pihapiiri. Osa kylien peräpohjalaistoista on 1800-luvulta, ja vanhimmat aitat ajoittuvat jopa 1700-luvulle.

Luonnonniityt tarjosivat hyvät edellytykset karjataloudelle, ja 1900-luvun alkupuolella luonnonheinää tehtiin jokivarren ranta- ja tulvaniityiltä sekä soilta pitkienkin matkojen päästä. Luonnonniittyjen merkitys maataloudessa säilyi 1950-luvulle. Sen jälkeen niiden käyttö on vähitellen hiipunut, ja useimmat niityt ovatkin jääneet peltoviljelyn ulkopuolelle metsittymään. Posiolla luonnonniittyjen hyödyntäminen kokonaan loppui vasta 1960-luvulla (Hämeenniemi & Tapaninen 1998). Tilojen läheiset pellot hyödynnettiin viljan, etenkin ohran viljelyssä.

Simiön kylä sijaitsee aivan suunnittelualan eteläpuolella. Aurinkoinen vaaranrinne on ollut ihanteellinen paikka maanviljelyksen kannalta.

Vedenpinnan laskut näkyvät yhä Ranualla mm. Kaarlejärvellä. Niiton loppuminen käynnistää rantojen soistumisen, tällä hetkellä monet rantaniityistä ovat liian pehmeitä laidunnukseen tai koneniittoon.

Suunnittelualueella maatilat ovat pääosin karja- ja porotiloja sekä näiden yhdistelmiä. Lypsytiloja on yhteensä noin 70, lihakarjatiloja 40, sekä muutamia lammas- ja hevostiloja. Lisäksi peltoja hoidetaan usein maataloustukijärjestelmän ulkopuolella, sillä useilta pelloilta heinä niitetään porotalouden käyttöön.

Vaikka maatilojen määrä on vähentynyt viime vuosikymmeninä, löytyy suunnittelualueelta maatiloja, jotka etsivät aktiivisesti uusia laidun- ja peltoalueita. Lisääntyneeseen pellontarpeeseen voidaan vastata kunnostamalla käytöstä poistuneita vanhoja peltoja ja laitumia uudelleen käyttöön. Lisäksi rekisteröidyt yhdistykset voivat hoitaa kylämaisemia maatalouden ympäristösopimusten turvin. Viljelymaisemien hoidon ohella myös vanhan rakennuskannan vaalimisella ja uudisrakentamisen sovittamisella nykyisiin kylämiljöihin on merkittävä vaikutus alueen maisemakuvan kehityksessä.

Vesistöt ja niiden hoidon tavoitteet

Suunnittelualueen sijainti latvavesien alueella jakaa sen useampaan eri päävesistöalueeseen. Ranuan pohjoisosat jakautuvat Simojoen ja Kemijoen vesistöalueisiin, kun taas kunnan eteläosista vedet virtaavat Kuivajoen ja lijoen päävesistöalueilla. Posion luoteisosat ovat Kemijoen vesistöaluetta, keski- ja koillisosien vedet kuuluvat Koutajoen latvavesien alueeseen ja eteläiset osat Posion kuntaa puolestaan lijoen vesistöalueeseen.

Vesienhoidon ekologinen tila on kaikilla vesistöalueilla luokiteltu pääosin hyväksi tai erinomaiseksi. Tyydyttävässä tilassa pintavesien osalta Kemijoen vesistöalueella oli luokiteltu voimakkaasti muutettuja järviä ja jokia sekä lijoen vesistöalueella Ranuan, Kuha- ja Luiminkajärvet, Ranuan-, Luiminka- ja Siuruanjoet (Räinä ym. 2015, Torvinen & Laine 2015).

Suunnittelualueella maatalouden osuus vesistökuormasta on kaiken kaikkiaan varsin pieni; Kemijoen keskiosilla ja Simojoella maatalouden osuus kokonaisfosforikuormituksesta on noin 13–14 % ja Kemijärven–Pelkosenniemen valuma-alueella alle 10 %. Maatalouden osuus kokonaistypen kuormasta on vastaavasti 4–5 % luokkaa Kemijoen keskiosuudella ja Simojoen valuma-alueella, kun taas Kemijärven–Pelkosenniemen valuma-alueella vain 2 % luokkaa.

lijoen vesistöalueella Ranuan- ja Siuruanjoille esitettiin > 50 % vähennystarvetta fosforille, Luiminkajoen ja Ranuajärven osalta tarve on 10–30 %. Maatalouden vesienhoitotoimenpiteet nostettiin tärkeiksi erityisesti Siuruanjoella (Torvinen & Laine 2015). Samoin lijoen yläosien ja Kostonjoen valuma-alueen tila on vaarassa heikentyä osin myös maataloudesta johtuvan kuormituksen takia (Torvinen & Laine 2015).

Kiintoaineksen osalta ojitukset ovat erityisesti latvavesialueilla aiheuttaneet pienten jokien ja purojen liettymistä. Pääosa ojituksista on tehty metsätalouden tarpeisiin, mutta myös maataloutta ja turvetuotantoa silmällä pitäen.

Simojoki, Simojärvi Ranualla ja Posion Kitkajärvi kuuluvat Natura 2000 -verkostoon. Simojärvi on luonnostaan niukkaravinteinen. Myös Simojoen vesi on yläosastaan niukkaravinteista, ja luonnostaan humuspitoista eli lievästi ruskeavetistä. Veden humus- ja fosforipitoisuus kasvavat huomattavasti jo Simojärven luusuan ja Portimojärven välisellä jokiosuudella. Veden humuspitoisuus ja kokonaisfosforin määrä kohoavat joen alajuoksulla noin kaksi-kolminkertaiseksi joen yläosaan verrattuna. Merkittävimmät kuormittajat Simojoen vesistöalueella ovat metsäojitukset, peltoviljely ja muu maatalous, jotka ovat kylläkin painotuneet joen keski- ja alaosalle (www.ymparisto.fi).

Kitkajärvi on erittäin kirkasvetinen ja karu järvi. Se on myös Suomen ainoa suurjärvi, jonka vedenkorkeutta ei säännöstellä. Järven linnusto on erittäin monipuolinen ja sisältää monia harvinaisuuksia sekä uhanalaisia lajeja. Asutuksen läheisyydessä olevissa lahdissa kasvilajistossa näkyy merkkejä rehevöitymisestä (www.ymparisto.fi). Suunnittelualueella on useita muitakin luonnostaan niukkaravinteisia järviä, mm. Livojärvi Posiolla, jota luonnehtivat hienot hiekkarannat. Maataloudesta tulevat pienetkin ravinnekuormat sekä rantojen hallitsematon lomarakentaminen saattavat huonontaa niukkaravinteisten järvien ekologista tilaa todella herkästi.

Kasvillisuus ja eläimet

Perinnebiotoopeilla tarkoitetaan perinteisen maatalouden muovaamia luontotyyppejä, joille luonteenomaista on matalakasvuisten ruohojen ja heinien runsas esiintyminen. Pääasiassa niiton ja laidunnuksen seurauksena syntyneet kedot, niityt, hakamaat ja metsälaitumet ovat harvinaistuneet maatalouden rakennemuutosten myötä. Samalla myös perinnebiotoopeista riippuvaiset kasvi-, lintu- ja hyönteislajit ovat käyneet harvinaisemmiksi. Valtakunnallisessa perinnemaisemainventoinnissa Posion ja Ranuan seudulta on löydetty noin viitisenkymmentä perinnemaisemaa, joista useimmat ovat erilaisia niittoniittyjä sekä lisäksi rantalaitumia sekä hakamaita (Kalpio & Bergman 1999.)

Perinnebiotoopeilla kasvaa monia uhanalaisia ja harvinaisia kasvilajeja. Jotkut lajit, esimerkiksi Simojoen varren niityillä viihtyvä laaksoarho (*Moehringia lateriflora*), ovat riippuvaisia tulvan tuomista ravinteista. Kesän aikana suunnittelualueelta löydettiin useita uusia ketonoidanlukon (*Botrychium lunaria*), ahonoidanlukon (*Botrychium multifidum*), suikeanoidanlukon (*Botrychium lanceolatum*) ja pohjannoidanlukon

(*Botrychium boreale*) kasvupaikkoja. Lisäksi Posion Anetjärveltä rehevältä metsälaitumelta löytyi myyränporrasta (*Diplazium sibiricum*). Kaikki edellä mainitut uhanalaiset tai silmälläpidettävät lajit hyötyvät alueiden hoidosta niittämällä tai laiduntamalla.

Osa niittyjen lajeista on siirtynyt kyläteiden ja peltojen pientareille alkuperäisten kasvupaikkojen muuttuessa tai umpeutuessa. Myös näitä ympäristöjä kannattaa hoitaa, sillä matalakasvuiset runsaskukkaiset pientareet ovat osa kaunista kylämaisemaa, ja niillä on suuri merkitys myös monille hyönteislajeille. Kisankellot, päivänkakkarat, apilat, virnat ja kärsämöt tarjoavat ravintoa perhosille, pistiäisille, kovakuoriaisille ja monille muille pienille siivekkäille. Myös umpeutuneiden niittyjen ja laidunmaiden hoito kannattaa, sillä maaperän siemenpankki itää vielä kymmenenkin vuoden jälkeen.

Elävä maatalousmaisema on tärkeä tekijä myös linnustolliselle monimuotoisuudelle. Erityisesti keväisin tulvivat pellot, niityt ja aikaisin sulavat rehevät laidemat tarjoavat runsaasti ravintoa ja levähdyspaikkoja muuttolinnuille. Joutsenet, hanhet, sorsalinnut ja kurjet levähtävät aikaisin sulavilla peltoaukeilla ja tul-

Lampaat kulkevat nätisti rehuämpärin perässä rantalaitumelle.

Rantalaidun Posion Kylmäniemestä.

vaniityillä ennen kuin katoavat ympäröiville suoaukeille pesimään. Sorsalinnut jäävät mielellään pesimään kosteikkoja ympäröiville matalakasvuisille rantaniityille. Ne kuitenkin välttävät pensaikkojen valtaamia sulkeutuneita alueita. Myös kahlaajat; kuovit, taivaanvuohet, lirot ja sirrit tulevat mielellään pesimään hoidetuille rantaniityille.

Monet maatalousympäristöissä viihtyvistä linnuista elävät täällä pohjoisilla rajoillaan. Pikkulinnut ruokailevat mielellään pellon reunamissa siemeniä ja hyönteisiä etsien, ja esimerkiksi kivitasku ja västäräkki käyttävät kiviaitoja ja -kasoja tähytyspaikkoinaan. Pienet kolopesijät kuten tiaiset tarvitsevat lahoja pystypuita, joihin kaivaa pesäkoloja. Kiurut, kottaraiset ja tuulihaukat olivat vielä 1970- ja 80-luvuilla varmoja pesijöitä suunnittelualueenkin kylissä. Kiuru on edelleen harvinaistunut, mutta tuulihaukan kannat ovat elpyneet viimeisen viiden vuoden aikana (www.lintu-atlas.fi). Myös lantakasoilla ruokaileva kottarainen on harvinaistunut ulkona laiduntavan karjan myötä. Kottaraisia ja tuulihaukkoja voidaan auttaa pesäpönttöjen avulla. Tuulihaukan pönttö on edestä avoin neliön mallinen laatikko (sivut noin 30 senttimetriä). Paras paikka tuulihaukanpöntölle on pelto- tai niittyaukean

keskellä olevassa korkeassa puussa tai ladon seinässä. Kottaraisen pönttön suuaukon tulisi puolestaan olla halkaisijaltaan noin viisi senttimetriä. Lisää ohjeita pönttöjen rakentamiseen löytää esimerkiksi Bird Life Suomen [www-sivuilta \(www.birdlife.fi\)](http://www.birdlife.fi).

Mikäli linnut aiheuttavat huomattavaa satovahinkoa, kannattaa niistä tehdä ilmoitus kunnan maaseutuviranomaiselle. Haittoja voi pyrkiä vahinkoalueilla minimoimaan myös kurki-, hanhi- ja joutsenpelloille tehtävillä ympäristösopimuksilla.

Simojoen varrella on vielä useita rantaniittyjä laidunnuksen piirissä. Kuvassa niityn yläosan kuivalla kedolla viihtyvä kasvilaji, *kissankäpälä*.

Vaaraseudulla rantaniityt laskevat paikoin jyrkästikin, ja etenkin keväisin vettä virtaa puroissa ja ojissa runsaasti.

3 Menetelmät

Aiemmat suunnitelmat sekä Ranuan ja Posion valinta suunnittelukohteeksi

LUMO-yleissuunnittelu on valtakunnallinen hankekonnaisuus, jota rahoitti maa- ja metsätalousministeriö. Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa suunnitelmia on aiemmin tehty Ylitornion Kainuunkylään ja Pekanpähän, Sallan Kelloselkään, Aatsinkiin ja Saijaan, Kemijärven Juujärvelle ja Luusuaan, Tervolaan, Torniojokivarteen, Kemijokivarren kyliin, Simoon ja Ylitorniolle. Lapin ELY-keskuksen koolle kutsuma maakunnallinen ohjausryhmä valitsi keväällä 2015 uudeksi yleissuunnittelualueeksi Posion ja Ranuan kunnat, joissa suunnittelua ei ollut aikaisemmin toteutettu.

Ohjausryhmä

Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelun ohjausryhmään kuuluivat Kaija Kinnunen (MTK-Lappi), Vuokko Ruokanen, Maaseutupalvelut Kuusamo, Tarja

Väärälä, Maaseutupalvelut Tervola, Heidi Kotala-Paaluharju (Lapin ELY-keskus, E-vastuualue), Marjut Kokko, Päivi Lundvall ja Merja Lipponen (Lapin ELY-keskus, Y-vastuualue). Maastotyöt tekivät biologit Merja Lipponen ja Piritta Peurasaari.

Yhteistyö ja vuorovaikutteinen suunnittelu

Suunnittelutyö käynnistyi Posion ja Ranuan kyläiloissa toukokuun lopussa 2015. Tällöin käytiin läpi hankkeen perusteita ja merkittiin kartalle viljelykäytön ulkopuolelle jääneitä vanhoja niitty- ja laidunmaita sekä mahdollisia kosteikkopaikkoja. Yleisötilaisuuksiin kutsuttiin kaikki kyläläiset tiedottamalla hankkeesta paikallislehdessä, kuntien ja ELY-keskuksen nettisivuilla sekä maakuntalehdissä. Kutsut kylätilaisuuksiin lähetettiin kyläyhdistyksille, riistanhoitoyhdistykselle ja alueen viljelijöille. Hanke oli hyvin esillä mediassa kesän aikana, ja yhteydenottoja maanomistajilta ja viljelijöiltä saatiin radio- ja lehtijuttujen perusteella varsin runsaasti.

Hillamarkkinoilla hanketta esiteltiin 4H-yhdistyksen toripuodin yhteydessä.

Maastotöiden aikana kyläläisten kanssa keskusteltiin inventoitavien alueiden maankäytön historiasta ja nykyisistä hoitomahdollisuuksista. Samalla käytiin läpi rahoitusmahdollisuuksia ja jaettiin aiheeseen liittyviä esitteitä. Suunnittelija Piritta Peurasaari esitteli hanketta Ranuan hillamarkkinoilla yhteistyössä Ranuan 4H-yhdistyksen kanssa.

Maastotyöt

Ennen kesän maastotöitä alueeseen tutustuttiin paikkatiedon avulla. Esiselvitystietoja koottiin mm. alueen vesistöjen tilasta, uhanalaisten lajien esiintymistä, suojeluohjelma-alueista, Natura 2000 -alueista, muinaisjäännöksistä, kulttuurihistoriallisesti arvokkaiksi luokitelluista ympäristöistä sekä valuma-alueittain myös peltopinta-aloista (liite 2). Kosteikkopaikkojen

kartoituksessa käytettiin osin apuna myös Suomen ympäristökeskuksen kehittämää kosteikkopaikka-järjestelmää (WSFS-Vemala), jossa potentiaalisia kosteikon paikkoja on mallinnettu valuma-alueittain edellisen ohjelmakauden tukiehtojen mukaisesti. Maaseutusihteerit toimivat yhteyshenkilöinä seudun viljelijöihin.

Maastotyöt tekivät biologit Merja Lipponen ja Piiritta Peurasaari kesä-elokuussa 2015. Maastossa tarkastettavat kohteet valittiin karttatarkastelun, ja kyläläisten vinkkien perusteella. Lisäksi osa Lapin perinnemaisemat -julkaisussa (Kalpio & Bergman 1997) mainituista kohteista käytiin tarkastamassa maastossa. Käytössä olivat peruskartat, joihin oli lisätty hoidossa olevat peltolohkot. Maastotyöt pyrittiin kohdentamaan Simojokivarteen ja kyläkeskuksiin. Kylien väliset alueet jäivät vähemmälle tarkastelulle. Koska maastokauden aikana ei pystytty aivan kattavasti tarkastelemaan koko aluetta, suunnittelualueella ja sen ulkopuolella on varmasti vielä arvokkaita ja hoidon arvoisia ympäristösopimuskohteita.

Kohteiden luokittelu

Yleissuunnitelman kohteet on luokiteltu kasvillisuuden, maisematekijöiden ja nykyisen tai aiemman maankäytön mukaan erilaisiin elinympäristötyyppeihin. Kohteista on laadittu lyhyt yleiskuvaus, jossa kuvataan niiden tärkeimmät piirteet ja luonnehditaan kasvilajistoa. Täydellistä kasvillisuusinventointia ei siis ole tehty, vaan huomiota kiinnitettiin pääasiassa niihin niittykasvilajeihin, jotka kuvaavat kohteen laidunhistoriaa. Suomen uhanalaiset (Rassi ym. 2010) ja huomionarvoiset (Pykälä ym. 1994, Raatikainen 2009) lajit on tekstissä kursivoitu. Kullekin kohteelle on annettu lisäksi hoitosuosituksia.

Perinnebiotoopeiksi on luokiteltu alueet, joiden historiasta ja/tai kasvillisuudesta voidaan suoraan päätellä niiden olleen joskus perinteisen maankäytön eli niiton tai laidunnuksen piirissä. Alueet ovat nykyisiä tai entisiä niittyjä, hakamaita ja metsälaitumia. Luokittelussa on huomioitu erityisesti huomionarvoisten kasvilajien esiintyminen kohteella.

Luonnonlaitumet ovat pääasiassa vanhoja peltoja, joiden viljelykäyttö on loppunut, ja jotka ovat maisemallisten ja luonnonarvojensa puolesta syytä ottaa hoidon piiriin.

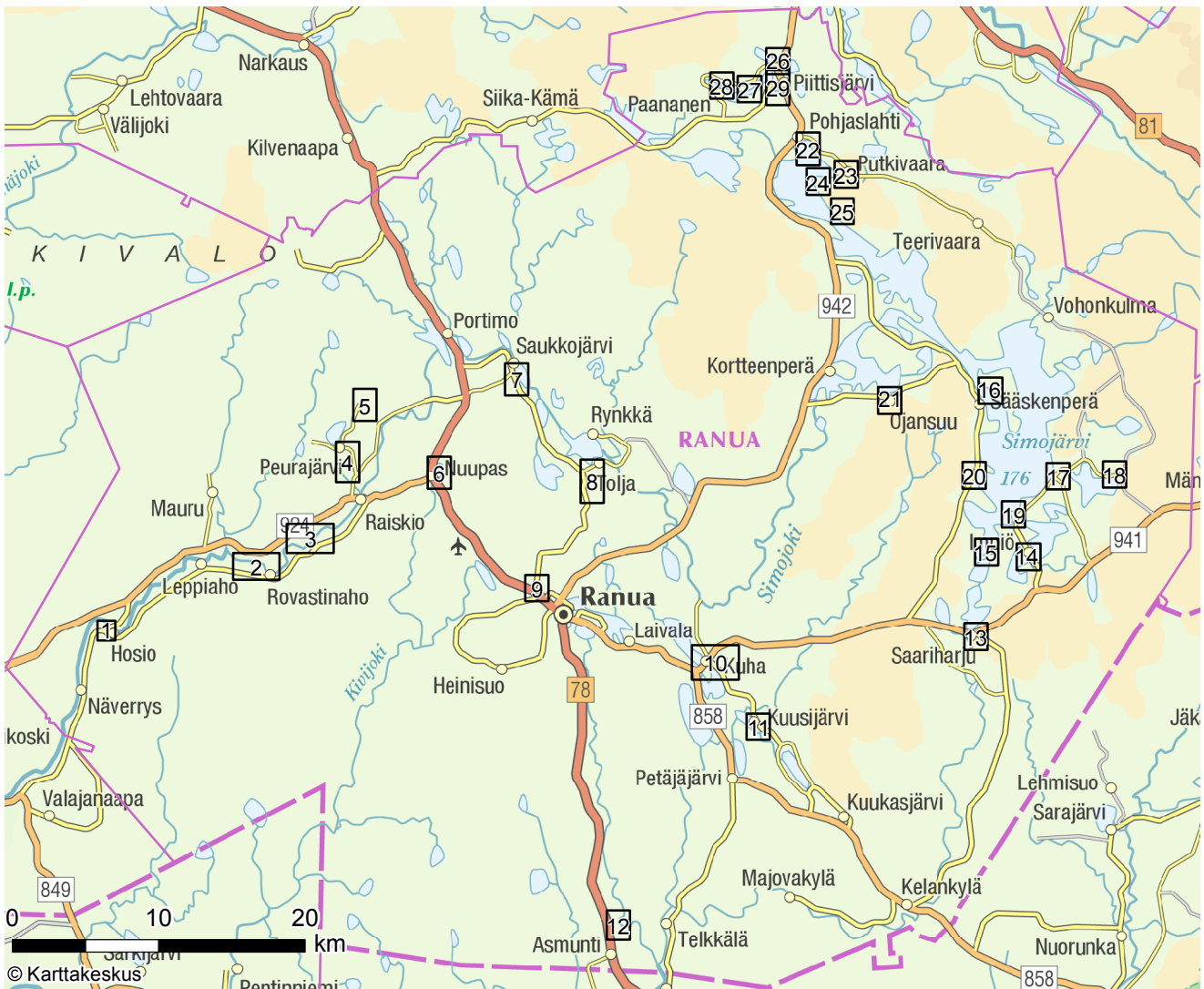
Reunavyöhykkeet ja saarekkeet ovat erilaisia pellon ja metsän, pellon ja tien sekä pellon ja vesistön tai kosteikon välisiä reunavyöhykkeitä sekä peltojen metsäsaarekkeita. Reunavyöhykkeet tai saarekkeet voivat olla maisemaltaan avoimia niittyjä, puoliavoimia, hakamaisia tai kerrostuneita, joissa puuston ja pensaikon lisäksi on avoimia niittylaikkuja.

Monivaikutteiset kosteikot ovat maatalousympäristössä jo olemassa olevia tai sopiviin paikkoihin tehtäviä kosteikoita, joiden valuma-alueesta on yli 10 % peltoa. Monivaikutteisen kosteikon perustaminen on tärkeää alueilla, missä on paljon ravinnekuormitusta kosteikon yläpuolisilta peltoalueilta. Monivaikutteiset kosteikot perustetaan ensisijaisesti patoamalla, mutta olemassa olevia kosteikkoja voi suurentaa myös kaivamalla. Riittävän suuri kosteikko pystyy poistamaan veteen liuenneita ravinteita, ja kosteikon alkupäähän kaivettavilla syvemmillä lietealtailla saadaan myös veden mukana liikkuva kiintoaineksi.

Kohteet on esitelty suunnitelmassa sekä sanallisesti että kartalla (Kartoissa A ja B). Kartan kohdenumero viittaa tekstissä olevaan kuvaukseen hoitosuosituksineen. Karttarajaukset ovat yleispiirteisiä ja alueet on syytä rajata tarkemmin ympäristösopimushakemuksen yhteydessä. Mikäli kohde kunnostetaan esimerkiksi laitumeksi, voidaan alueen rajausta muuttaa hoidon kannalta järkeväksi. Hoitosuositukset ja kohderajaukset eivät noudata tilarajoja. Maatalouden ympäristösopimuskohteita voi sijaita myös vuokraamalla. Tällöin usein pieninä palasina olevat niittykuviot voidaan yhdistää sopivaksi hoitoalueeksi.

4 Kohdekuvaukset ja hoitosuositukset

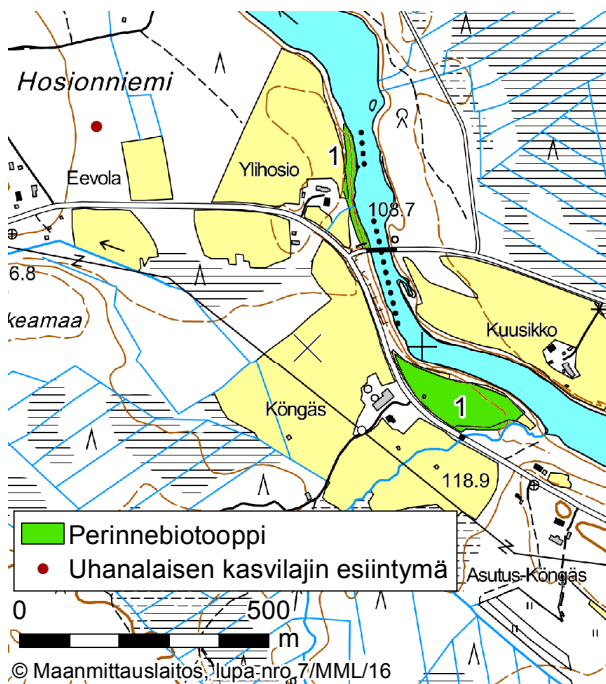
Ranua

Kartta A. Ranuan yleissuunnittelualue ja tarkemien kohdekarttojen sijainti.

Simojokivarshi

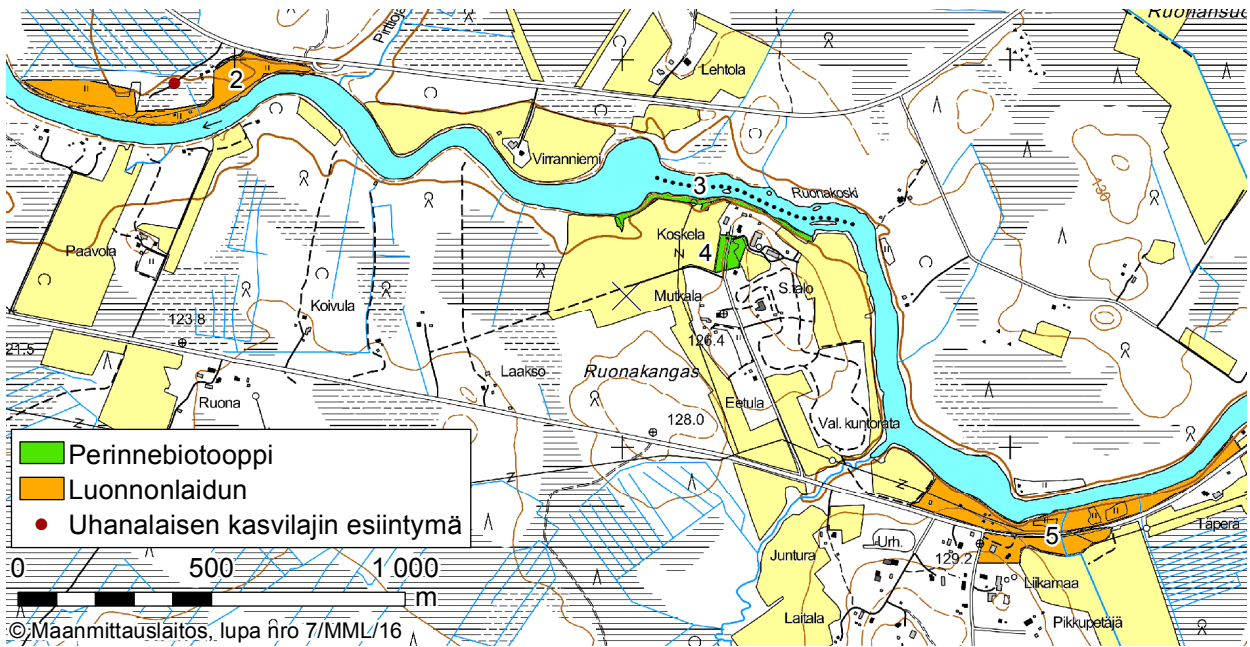
Kartta 1. Kohde 1. Yli-Hosion ja Könkään rantalaitumet.

1. Yli-Hosion ja Könkään rantalaitumet, perinnebiotooppi (2,23 ha)

Hosion kylän eteläosissa, aivan kosken juurella on luonnon monimuotoisuudeltaan rikkaita ja maisemallisesti tärkeitä rantaniittyjä, joita poromiehet ovat niittäneet. Talon isäntä on pitänyt vuosikymmeniä sitten lypsykarjaa. Vanhat laidunnuksen merkit näkyvät erityisesti koskenrannassa, missä kasvaa monipuolista tuoreen suurruohoniityn lajistoa. Ylempänä olevilla kumpareilla on ketomaisia matalakasvuisia niittyjä.

Rehevällä koivua pääasiassa kasvavalla rantaniityllä kasvaa aluskasvillisuudessa mm. kielo, kissankello, ranta-alpi, *nurmitatar*, hiirenvirna, *kullero*, *niittymaarianheinä*, lehtovimajuuri ja mesimarja, *kissankäpälä*, tuoksusimake, pikkulaukku, *sykeröpiippo*, kissankello, *ahomatara*, luhtarölli, kultapiisku ja mesiangervo.

Hoitosuosittukset: Aluetta kannattaa hoitaa niittämällä jatkossakin. Kasvillisuus on kehittynyt monipuoliseksi, koska aluetta ei ole lannoitettu tai muokattu. Rantaniittyä on vaikea niittää, joten alue sopisi laidunnukskohteeksi, jos laiduntavia eläimiä löytyy lähistöltä. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

Kartta 2. Kohteet 2. Pirttikankaan luonnonlaidun, 3. Ruonankosken rantalaitumet, 4. Ruonankosken vasikkahaka sekä 5. Rovastinahon reunavyöhyke ja puoliavoin ranta.

2. Pirttikankaan luonnonlaidun (4,2 ha)

Maisemallisesti näkyvällä paikalla Simontien levähdyspaikan vieressä on entisiä käytöstä poistuneita peltoja. Peltoja kannattaisi laiduntaa maisemanhoidollisessa mielessä luonnonlaitumina. Osin pellot ovat jo rehevöityneet. Siitä kertovat maitohorsma ja kastikkakasvustot. Paikoin pelloilla on kuitenkin varsin edustavaa niitylajistoa; metsäkurjenpolvi, *isolaukku*, ketosilmäruoho, niitty- ja pohjannurmikka, mesiangervo, karhunputki, lehtovirmajuuri, *sykeröpiippo* ja siankärsämö. Ojissa kasvaa kiiltopajua ja koivuryhmiä on kasvanut rantatörmille.

Laiduntaminen pitää rantatörmän matalana, ja ylläpitää perinnebiotooppien kasvilajistoa.

Hoitosuositukset: Laidunnuksen aloittaminen.

Varsinkin lampaat pitävät pajut hyvin kurissa. Muuttaman laidunkesän jälkeen voi pajukkoa raivata maiseman avaamiseksi. Puuryhmiä, pensas- ja katajaryhmiä voi jättää maisemaa kaunistamaan. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

3. Ruonankosken rantalaitumet, perinnebiotooppi (0,8 ha)

Ruonankosken rantalaitumet sijaitsevat komealla paikalla Rovastinahon kylässä. Rantatörmällä on harmaaleppävaltainen haka, jossa naudat laiduntavat.

Muutama hieho ranta-
niityillä tekisi hyvää
Rovastinahan maisemalle.

Aluetta on mahdollista hoitaa perinnebiotooppina, mutta silloin haka pitäisi aidata erilleen nurmilaitumista. Valtapuuna haassa on harmaaleppä. Kasvillisuus on ruohovaltaista. Siinä kasvaa mm. jokapaikansara, valkoapila, *kullero*, niittyleinikki, *pohjantähkiö*, *sykeröpiippo*, *siniyökönlehti*, siankärsämä, korporvokki, *nurmitatar*, *ahopukinjuuri*, *hakamaapomulehti*, *isolaukku*, *uhanalainen laaksoarho* ja aivotvirna. Harmaalepissä oleili myös sepelkyyhkyjä.

Hoitosuositus: Laidunnuksen jatkaminen on paras keino ylläpitää rantalaitumen huomionarvoista kasvilajistoa. Mikäli aluetta hoidettaisiin perinnebiotooppina, laidunpainetta tulisi vähentää, siten että haassa olisi pari hiehoa kesässä maisemanhoitotöissä syömässä luonnonrehua. Tällöin laitumelle ei tuda muuta lisärehua paitsi kivennäisiä.

4. Ruonankosken vasikkahaka, perinnebiotooppi (0,6 ha)

Tilatien molemmin puolin on kauniita koivumetsiä, joiden kenttäkerroksessa kasvaa niittylajistoa. Toisella puolella laiduntavat vasikat pitävät perinnemaisemaa yllä. Lajistosta löytyy metsäkurjenpolvea, niittyleinikkiä, *kulleroa*, metsälauhaa, koiranputkea, niittysuolaheinää ja *nurmitarta*.

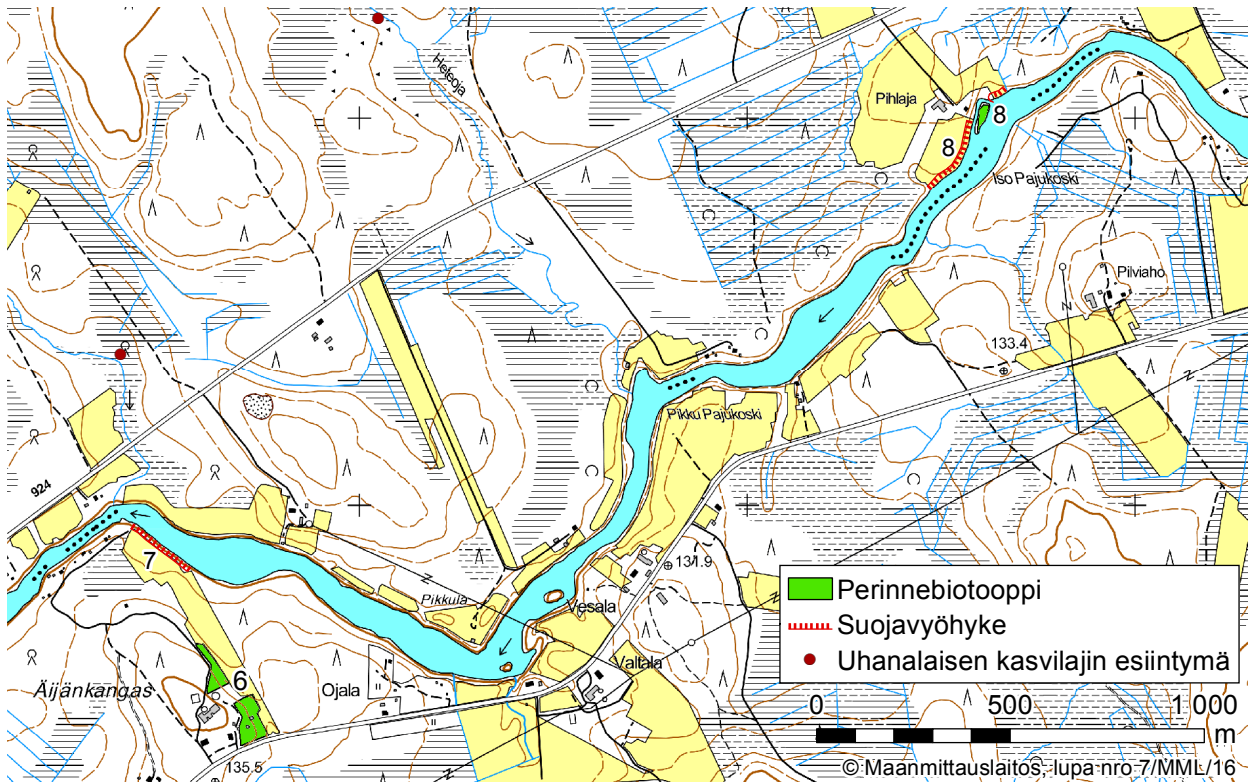
Hoitosuositukset: Laidunnus tai niitto. Laiduntaminen on hyvä keino ylläpitää tilan ympäristöä kauniina. Myös niittylajit hyötyvät laidunnuksesta. Mikäli kohdetta laidunnetaan ilman lisäravintoa, voi sen hoitoon hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

5. Rovastinahan reunavyöhyke ja puoliavoin ranta (5,9 ha)

Rovastinahossa on peltoihin ja Simojoen rantaan ulottuvia puoliavoimia vanhoja niittyjä ja pellon reunavyöhykkeitä, joita kannattaa hoitaa maiseman ja luonnon monimuotoisuuden vaalimiseksi. Rannassa on runsaasti lehtipuustoa ja näkymät Simojelle ovat kasvaneet miltei umpeen. Reunavyöhykkeen raivaus ja jatkohoitona laidunnus olisivat tärkeä teko kylän viihtyvyyden ja maiseman kannalta. Puustosta löytyy koivua, mäntyä ja kuusta sekä kiiltopajua.

Avoimemmilla kohdilla kenttäkerroksessa on tuoretta suuruhotulvaniittyä. Siinä kasvaa metsäkurjenpolvea, kastikoita, tuoksusimaketta, *kulleroa*, hiirenvirnaa ja niittysuolaheinää. Mesiangervo ja maitohorsma ilmentävät paikoin rehevöitymistä.

Hoitosuositukset: Puustoa ja pajukkoa tulisi rannasta raivata reippaasti. Puita ja pensaita jätetään paikoitellen ryhmiin. Näkymiä avataan joelle. Kylässä on tarjolla nautakarjaa ja laidunnus olisi paras keino ylläpitää maisemaa raivauksen jälkeen. Eläimille ei kannata antaa muuta lisäravintoa kuin kivennäisiä. Hiehoja kannattaa laittaa noin yksi hehtaarille tai isomman lauman pari viikoksi parhaan tuloksen aikaansaamiseksi. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

Kartta 3. Kohteet 6. Mäntylän metsälaitumet, 7. Mäntylän suojavyöhyke ja 8. Pihlajan suojavyöhykkeet ja niittysaari.

6. Mäntylän metsälaitumet, perinnebiotooppi (1,0 ha)

Rovastinahossa, nautojen laitumen lähimetsät ovat kasvistollisesti monimuotoisia. Kuusivaltaisen haan kenttäkerroksessa kasvaa mm. *nurmitatar*, niittyleinik-

ki, polkusara, kevätleinikki, *isolaukku*, luhtatähtimö, metsätähti, niittynurmikka, kevätpiippo, vanamo, valkoapila, nokkonen ja mustikka.

Hoitosuositus: Navetan lähistöllä on paikoin rehevöitymisestä kertovia nokkoskasvustoja. Ne kannattaa niittää alkukesästä, jotta ne eivät pääsisi le-

Pohjahtähkiö, punanata ja tuoksusimake.

viämään. Metsälaitumet kannattaa aidata erilleen nurmilaitumista ja eläimiä voi käyttää niillä pienempiä aikoja, vain niin kauan kuin luonnonravintoa riittää. Mikäli eläimiä ei lisäruokita laitumelle, hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

7. Mäntylän suojavyöhyke

Tilalla on monimuotoinen pellon reuna Simojoen rannalla. Rantaan rajautuvat peltolohkot sopivat suojavyöhykkeeksi. Rannan törmää on pari vuotta sitten laidunnettu lehmillä, sen vuoksi kasvilajisto on edustavaa perinnebiotooppien niittyajistoa. Törmällä kasvaa mm. metsäkurjenpolvi, kastikat, tuokusumake, kullero, nurmitatar, sykeröpiippo, niittymaarianheinät, niittyleinikit, mesiangervo, vesisarot. Törmällä kasvaa paksurunkoisia koivuja.

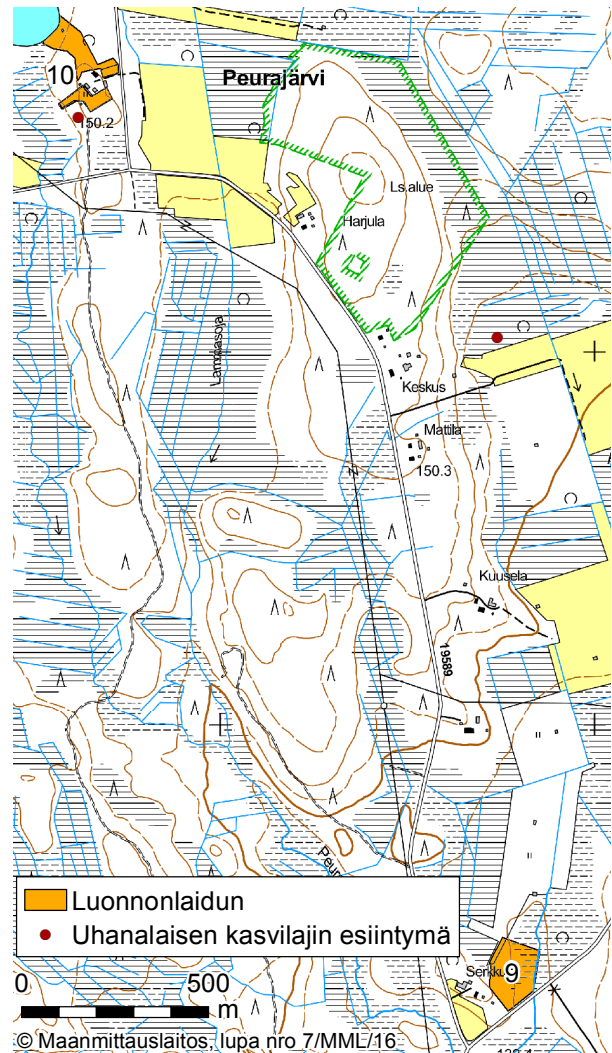
Hoitosuositus: Suojavyöhykettä ei saa lannoittaa tai muokata eikä käsitellä kasvinsuojeluaineilla. Helppo tapa hoitaa sitä on laidunnus ilman muuta lisäravintoa kivennäisiä lukuun ottamatta. Vaihtoehtoisesti pellon ja vesistön välisen kapean rantaniityn hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

8. Pihlajan suojavyöhykkeet ja niittysaari, perinnebiotooppi (0,12 ha)

Pihlajan tilan hiehot ovat laiduntaneet tulvaniittysaarta parin kesän ajan. Aiemmin pajukkoinen ja heinittynyt saari on muuttunut edustavaksi avoimeksi niityksi. Niittyajisto vallitsee myös kosken rannoilla peltosten reunoilla ja tilan pihapiirissä rannassa. Rantalohkoja kannattaa hoitaa suojavyöhykkeinä. Alueella kasvaa mm. mätässaraa, valkoapilaa, siankärsämöä, nurmirölliä, *isolaukkua*, hevонhierakkaa, ojakärsämöä, lehtovirmajuurta, suo-orvokkia, *ketosilmäruohoa*, *nurmitatarta*, jousivihvilää ja *pohjahtähkiötä* sekä luhtamataraa ja metsäkurjenpolvea.

Hoitosuosituks: Tulvaniittysaarta kannattaa hoitaa jatkossakin laiduntamalla. Samalla tavalla voi hoitaa myös kosken rantoja, rantaan ulottuvat peltolohkot sopivat suojavyöhykelohkoiksi. Suojavyöhykelohkoa ei saa lannoittaa tai muokata. Niittysaaren hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

Kaarlejärvi ja Peurajärvi

Kartta 4. Kohteet 9. Serkkulan luonnonlaidun ja 10. Peurajärven luonnonlaidun.

9. Serkkulan luonnonlaidun (1,8 ha)

Peurajärventien varressa on vanhoja käytöstä poistuneita peltota ja niittyjä, joita voi hoitaa luonnonlaitumina ympäristösopimuksella. Kohteen arvoa lisäävät sen reunamilla sijaitsevat hirsiset talousrakennukset. Hoitamalla alueita luonnonlaitumina, säilytetään myös arvokasta kulttuurimaisemaa.

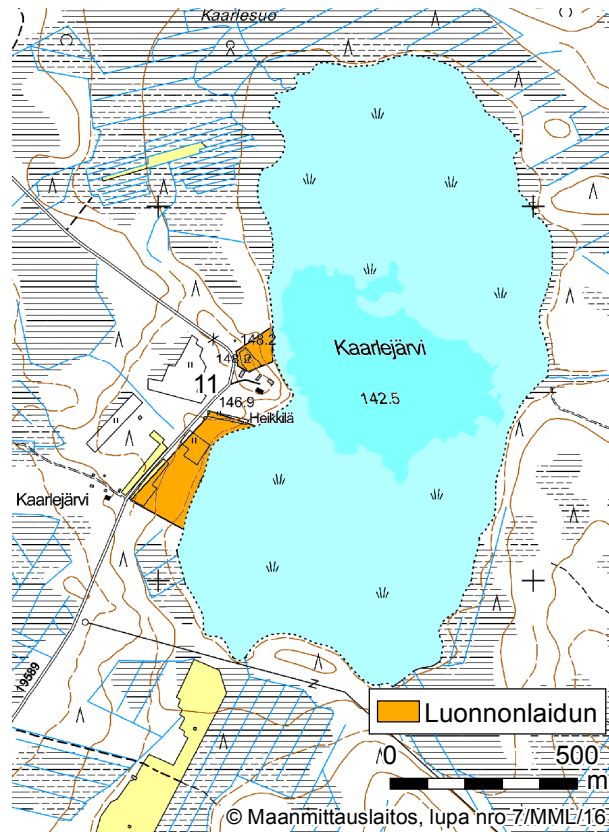
Tien vieressä olevat entiset pellot ovat sarkaojen kohdilta kasvaneet umpeen. Alueella on muutamia paksurunkoisia puita, ja ne kannattaa säilyttää. Kenttäkerroksessa kasvaa mm. nurmirölli, timotei, sian- ja ojakärsämö, puna-apila, *ketosilmäruoho*, *isolaukku*, kultapiisku ja nurmilauha.

Hoitosuositus: Aluetta voi hoitaa laiduntamalla esim. hevosilla, lehmillä tai lampailla. Laidunnus parantaisi alueen monimuotoisuutta ja maisemaa ja vähentäisi umpeenkasvua. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

10. Peurajärven luonnonlaidun (1,6 ha)

Aivan Peurajärven kylän keskellä on vanha pihapiiri, jonka ympärillä on säilynyt vanhoja hakamaita, niittyjä ja peltoja. Alue olisi arvokas maisemanhoitokohde. Pihapiirissä on muutamia vanhoja paksurunkoisia koi-voja. Vanhat aitat ja muut hirsirakennukset hyötyisivät hoidosta. Kasvillisuudeltaan alue on varsin monimuotoinen. Rannan avoimilla osilla kasvaa nurmirölliä, kultapiiskua, nurmilauhaa, siankärsämöä, valkoapilaa, mesimarjaa, korpi-orvokkia ja puolukkaa. Huomionarvoisista lajeista alueella kasvaa *isolaukku* ja *sykeröpiippo*. Hakamaisen metsän kenttäkerroksessa kasvaa mm. huopaohdake, *ahomatara* ja *kullero*.

Hoitosuosituks: Alue olisi hyvä maisemanhoitokohde esim. lampurille. Alue on melko avoin, joten alkukunnostustoimenpiteenä olisi pelkkä aitaus ja laidunnuksen aloittaminen. Vaihtoehtoisesti alueita voi raivata ja näyttää vuosittain avoimet alueet. Tällöin niittojäte viedään alueelta pois, jotta ravinteisuus vähenisi kohteella. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

Kartta 5. Kohde 11. Kaartejärven luonnonlaitumet.

11. Kaartejärven luonnonlaitumet (4,2 ha)

Kaartejärvellä on maisemallisesti arvokkaalla paikalla käytöstä poistuneita peltoja, jotka olisivat maisemanhoidon kannalta järkeviä hoitaa. Paikoin alkuraivausta on melko paljon. Kovapohjaisilla alueilla kasvaa mm. nurmilauhaa, niittyleinikkiä, mesiangervoa, valkoapilaa, siankärsämöä, huopaohdaketta ja viitakastikkaa. Huomionarvoisista lajeista kasvaa *isolaukku*. Järvelle on tehty vedenlasku, ja sen ansiosta rannoilla on hyllyvät rahkasammalkasvustot. Nämä eivät kuitenkaan sovi laidunnettaviksi ympäristösopimuksella.

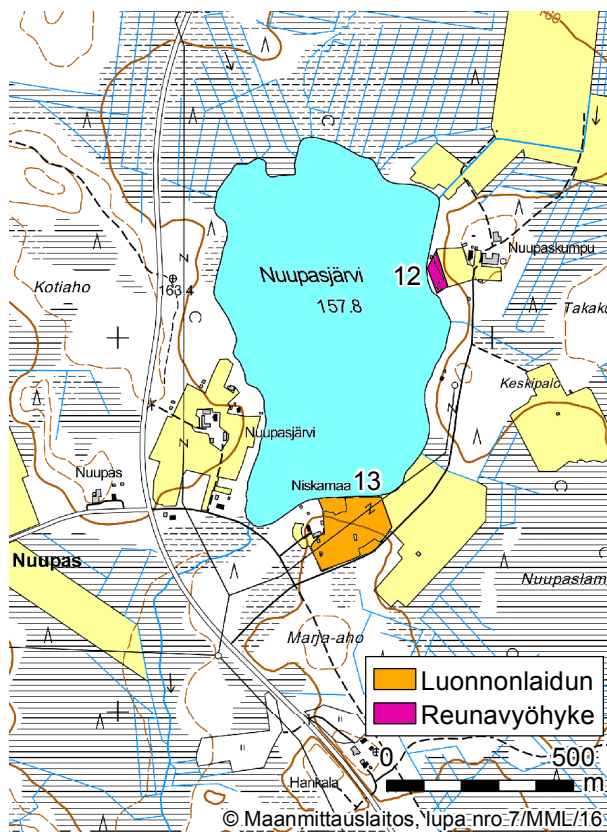
Hoitosuositus: Alkuraivaus olisi hyvä tehdä usean kesän aikana. Isot ja paksurunkoiset puut kannattaa säästää. Samana kesänä kun raivaus aloitetaan, kannattaa aloittaa laidunnus. Vesakon kasvun vuoksi ylämaankarja olisi paras hoitaja alueelle, mutta myös muut laiduneläimet sopivat kivennäismaan laitumille hyvin. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

Kurjenjalka.

Kapeaa rantaniittyä on aikaisemmin laidunnettu. Rantalaidun-
nus kannattaa aina mitoittaa sopivalla laidunpaineella jaksois-
sa, jolloin se ei tuota haittaa vesistöille.

Nuupas

Kartta 6. Kohde 12. Nuupaskummun reunavyöhyke ja 13. Nuupaksen maisemapellot.

12. Nuupaskummun reunavyöhyke (0,3 ha)

Nuupaskummussa on peltojen reunalla heinittymässä oleva monimuotoinen reunavyöhyke. Aiemmin ohrapel-
lot ovat ulottuneet rantaan asti. Nyt rannassa on komea
männikkö, jonka alla kasvaa mm. mesimarjaa, kurjen-
jalkaa, nurmilauhaa, metsätähteä sekä *tähtitalvikkia*.

Hoitosuositus: Reunavyöhykelle sopii hoitomuodoksi laidunnus. Kohteen hoitoon voi hakea ympäris-
tösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja
maiseman hoitoon.

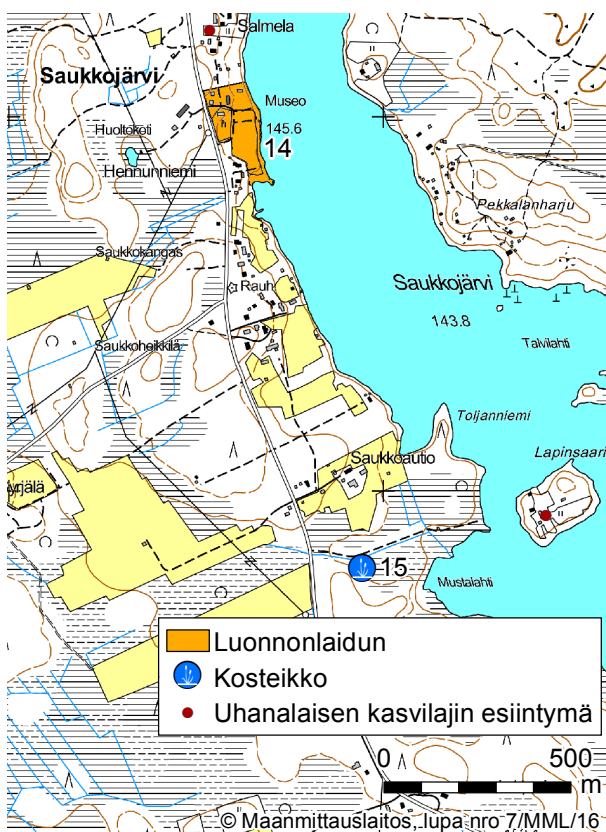
13. Nuupaksen maisemapellot, luonnonlaidun (2,9 ha)

Nuupasjärven eteläpuolella on käytöstä poistuneita
peltoja, joihin on kehittynyt monipuolinen kasvilajis-
to. Pellot jatkuvat pohjoiseen päin, mutta lajistoltaan
köyhempinä. Tähän rajaukseen otettiin arvokkaimmat
osat pelloista. Niitä voi halutessaan hoitaa joko laidun-
tamalla tai niittämällä. Alueella esiintyviä lajeja ovat
mm. *kumina* metsäkurjenpolvi, niittyleinikki, korpior-
vokki, tuoksusimake, *sykeröpiippo*, *kullero*, *isolaukku*
ja siankärsämö. Siellä täällä on kauniita puuryhmiä.

Hoitosuositus: Alue sopii hoidettavaksi esimerkiksi
lampailla. Laidunnus ylläpitäisi monipuoliseksi muodos-
tunutta niittylajistoa, ja samalla rannat pysyisivät puo-
liavoimina ja umpeenkasvu vähenee. Vaihtoehtoisesti
peltoja voi niittää, siten että niittojäte kerätään pois.
Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maata-
lousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

Saukkojärvi

Kartta 7. Kohde 14. Saukkojärven kotimuseon maisemapellot ja 15. Saukkojärven kosteikko.

14. Saukkojärven kotimuseon maisemapellot, luonnonlaidun (2,5 ha)

Luonnonkauniin Saukkojärven rannalla sijaitsee kotimuseo ja sitä ympäröivät hirsiset piharakennukset. Alue soveltuisi arvokkuutensa puolesta hyvin maisemanhoitokohteeksi. Pihapiirin kasvilajisto kertoo alueella olleen

perinteistä maankäyttöä eli niittämistä ja laidunnusta. Myös venerannan pellot ovat kasvilajistoltaan arvokkaita: Alueella kasvaa useita huomionarvoisia kasvilajeja mm. *kullero*, *isolaukku*, *lehtotähtimö* ja *nurmitatar*. Muita kasvilajeja niityillä on mm. tuoksusimake, korpiorvokki, hiiirenvirna, metsäkurjenpolvi ja timotei sekä nurmilauha.

Hoitosuositus: Aluetta voi hoitaa niittämällä alue vuosittain ja korjaamalla niittojäte pois. Alue sopii myös laidunnettavaksi lampailta. Lampaat olisivat myös hyvä vetonaula museokävijöille.

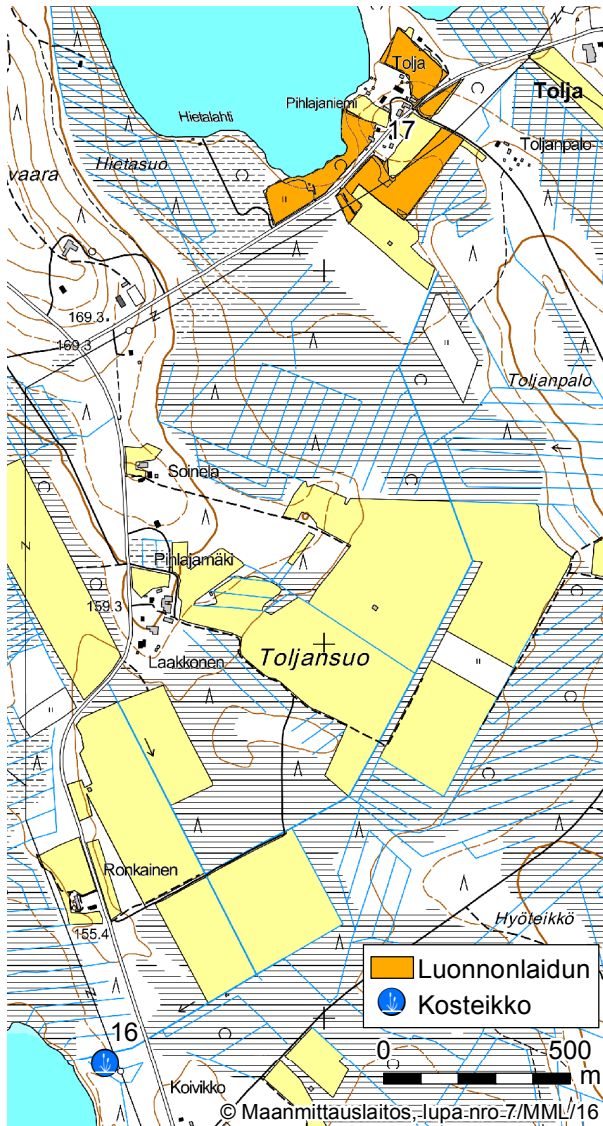
15. Saukkojärven kosteikko

Saukkojärven kylän eteläpuolella laajahkojen peltoalueiden kuivatusvedet laskevat valtaojan kautta Mustalahteen. Oja on varsin jyrkkäreunainen, mutta sen penkereet loivenevat hieman ennen Saukkojärveä. Kohde täyttää monivaikutteisen kosteikon kriteerit (yläpuolisesta valuma-alueesta 10 % peltoa). Valuma-alue on noin 100 hehtaaria, ja tästä peltopinta-alaa noin 20 ha. Kohde kuuluu Simojoen päävesistöalueeseen. Kosteikon minimikoko on noin 0,5 ha. Alueella kasvaa jo valmiiksi kostean paikan kasveja, kuten: kurjenjalkaa, kiiltopajua, korpikastikkaa, suo-orvokkia ja mesiangervoa. Pajukkoinen ranta-alue täytyisi raivata ennen kosteikon perustamista. Peltojen vedet voisi ohjata pintavalutuksena luontaisen kosteikkoalueen läpi. Alueelle voi hakea kosteikon perustamiseen tarkoitettua ei-tuotannollista investointitukea sekä tämän jälkeen 5-vuotista ympäristösopimusta kosteikon hoitoon.

Saukkojärven museon pihapiiri olisi edustava maisemanhoitokohde esim. yhdistykselle.

Tolja

Kartta 8. Kohteet 16. Kantolammen kosteikko ja 17. Toljan maisemapellot.

16. Kantolammen kosteikko

Kantolammen laskevat isohkon peltokokonaisuuden kuivatusvedet. Peltoalueen kaakkoisreunalla on sopiva, sopimuskriteerit täyttävä kosteikon paikka. Lähivaluma-alue on noin 165 ha, josta peltoa on noin 50 hehtaaria. Kohde kuuluu lijoen päävesistöalueeseen.

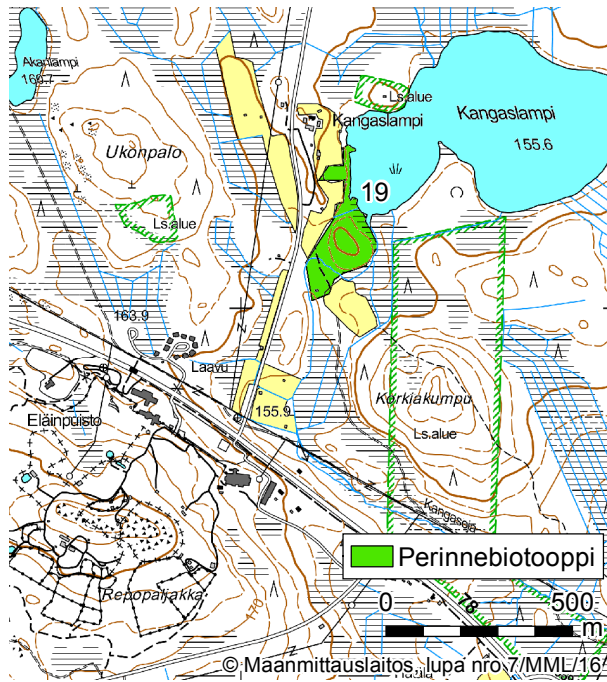
Kosteikon perustamiseen voi hakea ei-tuotannollista investointitukea sekä tämän jälkeen 5-vuotista kosteikon hoitosopimusta.

17. Toljan maisemapellot, luonnonlaidun (7,7 ha)

Toljassa on jo melko umpeenkasvanutta rantaniittyä sekä tien varren vanhoja pelloja. Alueet vaativat alkukunnostuksen. Niitä pitää raivata poistamalla vesakkoa. Alueella kasvaa mm. kiiltopajua, kastikoita, metsäkurjenpolvea, rohtovirmajuurta vadelmaa ja maitohorsmaa.

Hoitosuositus: Laidunnus ylämaankarjalla sopisi parhaiten paljon kunnostusta vaativalle kohteelle. Ylämaankarja on hyvä syömään pajukkoa, joten ensimmäisinä vuosina toimenpiteenä on pelkkä aitaus ja sen jälkeen laidunnus. Raivaus suoritetaan parin laidunkesän jälkeen. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

Ranuan keskusta

Kartta 9. Kohde 19. Kangaslammen laitumet.

19. Kangaslammen laitumet, perinnebiotooppi (3,4 ha)

Kangaslammen rantoja on hoidettu laiduntamalla vuosikymmenien ajan. Tästä rajauksesta on jätetty avoimet alueet pois, koska niille on haettu peltotukia. Kuitenkin koko aidatulle alueelle on mahdollista hakea perinnebiotooppien hoitoon tarkoitettua tukea, jos eläimille ei tarjota lisäravintoa. Laitumella kasvaa mm. kumina, niittyleinikki, niittynurmikka, siankärsämö, pihtatähimö, valkoapila, *nurmitatar* ja nurmilauha.

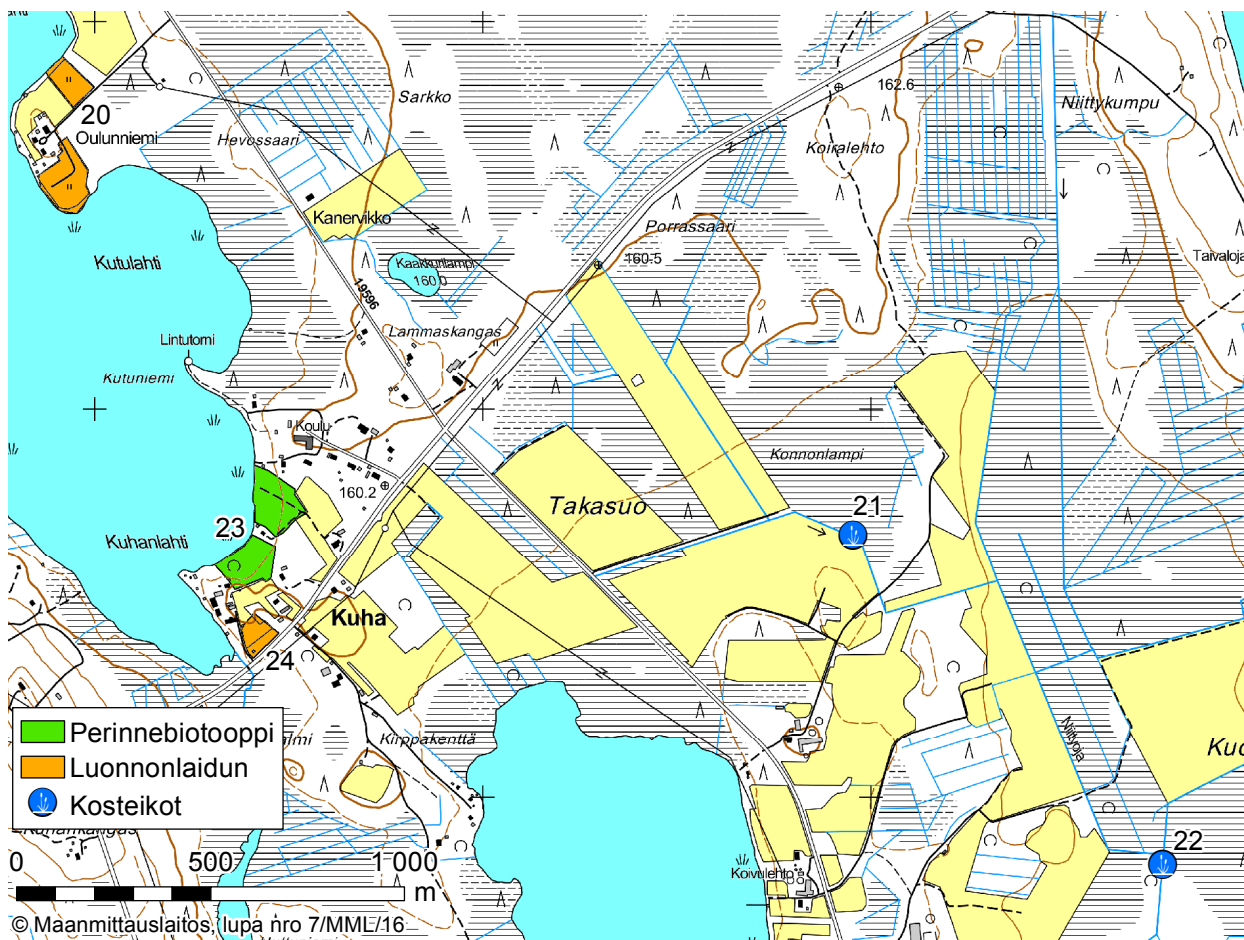
Hoitosuosittukset: Laidunnuksen jatkaminen alueella on erittäin suositeltavaa. Puuston raivaus ja väljennys aukottamalla. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

Oulunniemen pihapiirejä komistavat hienot peräpohjalaistalot. Hoitokohdetta näkyy talon takana.

Kuha–Kuusijärvi ja Asmunti

Kartta 10. Kohteet 20. Ouluniemen rantaniityt, 21. Konnonlammen kosteikko, 22. Niittyjojan kosteikko, 23. Kuhan laitumet ja 24. Pönsöntien maisemalaidun.

20. Ouluniemen rantaniityt, luonnonlaidun (2,3 ha)

Ouluniemessä Kuhan kylän pohjoispuolella on käytöstä poistuneita peltoja, joita voi hoitaa laiduntamalla. Talot ja niiden pihapiirit niemellä ovat umpeenkasvun seurauksena menettäneet järvinäkymän ja maisema on vaarassa umpeutua. Pellot ovat olleet käytössä vielä 1980-luvun alussa. Sen jälkeen ne ovat hiljalleen pensoittuneet. Umpeenkasvu on jo hyvässä vauhdissa, sen vuoksi laidunnuksen lisäksi aluetta tulisi raivata. Entisillä pelloilla kasvaa mm. metsäkurjenpolvi, *isolaukku*, mesimarja, luhtamatara, korpikastikka, koiranputki, maitohorsma, mätässara, jouhivihvilä, tuokusimake, korpiorvokki ja *kullero*. Järven rannalla oli komea rivistö mäntyjä. Petäjät kannattaa jättää maisemaa komistamaan.

Hoitosuositukset: Pikainen hoidon aloittaminen laiduntavilla eläimillä. Esim. hevosia näytti kylässä olevan. Sen jälkeen vesakon raivaus, mikä voidaan tehdä useamman vuoden aikana. Yksittäiset paksurunkoiset puut tai puuryhmiä kannattaa jättää maisemaa kaunistamaan. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

21. Konnonlammen kosteikko

Kuhan kylässä on useita maitotiloja, ja kylän ympäristössä on runsaasti turvemaan peltoja, josta vedet virtaavat Luiminkajoen kautta kohti lijokea. Konnonlampi on kuivatettu 1960-luvulla. Lammen kohdalla kasvaa tällä hetkellä vesakko valtaojan ympärillä. Kosteikon perustamista varten voi hakea ei-tuotannollista investointitukea sekä tämän jälkeen 5-vuotista kosteikon hoitosopimusta. Kohteen lähivaluma-alue on noin 115 ha, peltopinta-ala noin 18 ha ja kosteikon minimipinta-ala noin 0,6 ha.

22. Niittyojan kosteikko

Kuhan kylän eteläosissa Niittyojan valuma-alueen peltojen ja Kuoheikonsuon peltojen vedet valuvat Luiminkajokeen. Valtaojien lähivaluma-alue on noin 550 hehtaaria, josta peltoa on noin 85 ha. Kosteikon vähimmäispinta-ala on noin 2,7 ha. Sopiva paikka kosteikon perustamiseen voisi olla vanha osin jo pusikoitunut peltoala. Turvemaalla huomiota tulisi kiinnittää myös kiintoaineen keräämiseen. Kosteikon perustamiseen voi hakea ei-tuotannollista investointitukea sekä sen jälkeen 5-vuotista ympäristösopimusta kosteikon hoitoon.

Turvemailla tarvitaan toimenpiteitä myös kiintoaineen kiinnisaamiseksi, esimerkiksi laskeutusaltaiden kautta.

23. Kuhan laitumet, perinnebiotooppi (2,8 ha)

Kuhan kylässä on Kuhanlahden rannalla, koulun ja Vanhan Kuhan välissä on niittämällä ja laiduntamalla hoidettuja entisiä peltoja. Hoidon ansiosta alueella kasvaa monilajinen niitty. Hevoset ovat laiduntaneet vuoroin molempia rantalaitumia. Aidan olisi hyvä ulottua veteen asti, sillä hevoset syövät järvestä myös rannan saraikkoa ja ruovikkoa vähentäen näin rantojen umpeenkasvua. Monet laidunnuksesta hyötyvät lajit ovat myös vesikasveja.

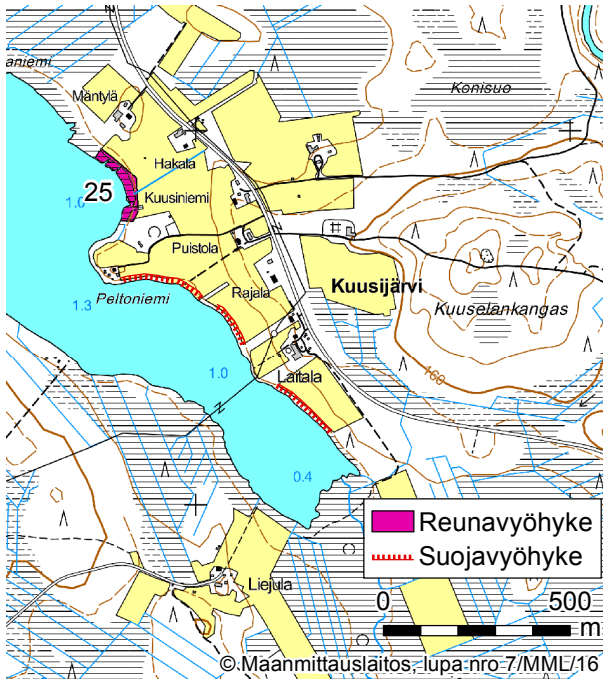
Pelloilla kasvaa mm. niittyleinikkiä, *sykeröpiippoa*, puna-apilaa, *viherjäsenruohoa*, nurmilauhaa, metsäkurjenpolvea, luhtatähtimöä, jousivihvilää, kalvaspiippoa, mesimarjaa, polkusaraa, *isolaukkua*, keltanoa, *ahomataraa*, korpiorvokkia ja *pohjantähkiötä*.

Hoitosuosituks: Aluetta on hoidettu esimerkiksi. Aidan ulottaminen rantaan saakka hyödyttäisi myös rantavyöhykkeen kasvilajistoa. Koulun puolelta rannalta puustoa voisi väljentää, jotta näkymät vesistöön avautuisivat. Laidunnuksen ja niiton seurauksena niityt ovat monilajisia. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon

24. Posiontien maisemalaidun, luonnonlaidun (0,6 ha)

Maisemallisista syistä kylän keskustassa oleva vanha, pois käytöstä jäänyt pelto kannattaisi ottaa uudestaan käyttöön laitumena. Tien reunalla sijaitsee lato ja sen ympärillä komeita mäntyjä. Kenttäkerroksen kasvillisuus on jo kasvanut korkeaksi. Laiduntaminen estäisi alueen pusikoitumisen, ja pitäisi näkymät järven suuntaan auki. Niityllä kasvavat mm. metsäkurjenpolvi, koiranputki, maitohorsma, mesiangervo ja *kullero*.

Hoitosuosituks: Laidunnuksen aloittaminen. Tarvittaessa raivaus. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

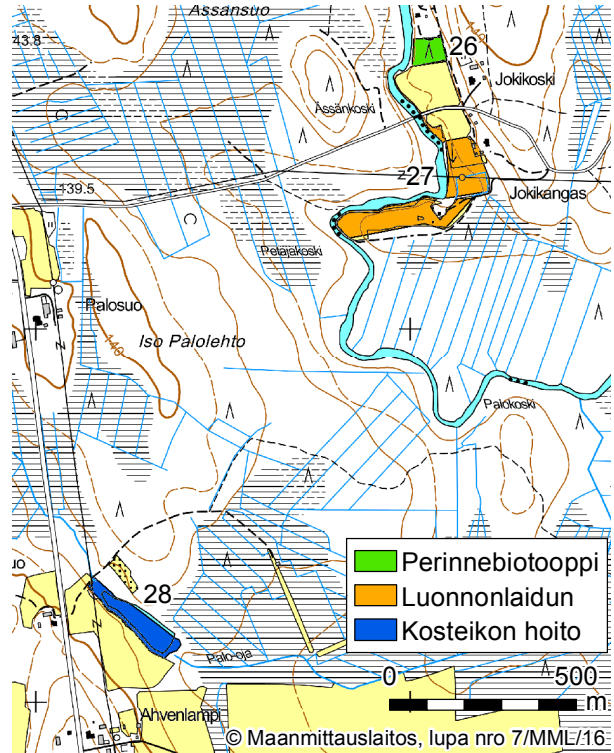

Kartta 11. Kohde 25. Kuusijärven reunavyöhyke.

25. Kuusijärven reunavyöhyke (0,6 ha)

Kuusijärvellä on vuosia hoidettu esimerkillisesti pellon ja järvenrannan välisiä suojavyöhykkeitä. Vuosittainen niitto ja niittotähteen poisvientä ovat edesauttaneet arvokkaan kasvilajiston kehittymistä. Suojavyöhykkeellä kasvaa perinnebiotooppien huomionarvoisista kasvilajeista mm. *isolaukku*, *nurmitatar* ja *sykeröpiippo*. Muita lajeja ovat mm. siankärsämö, nurmilauha, karheanurmikka, jokapaikansara, tuoksusimake, mesiangervo ja vesisara.

Hoitosuositus: Hoidon jatkaminen on järkevää paitsi vesiensuojelun ja maiseman, niin myös kasvi- ja hyönteislajiston monimuotoisuuden kannalta. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

Kartta 12. Kohteet 26. Jokikosken metsälaidun, 27. Jokikan kaan luonnonlaitumet ja 28. Ahvenlammen kosteikko reuna-alueineen.

26. Jokikosken metsälaidun, perinnebiotooppi (0,6 ha)

Asmuntissa on aktiivisia tiloja ja pellot ovat pääosin tehokkaassa käytössä. Jokikoskella on sillan kupeessa hevoshaka. Havupuuston aluskasvillisuus oli heinävaltaista. Metsälaitumella kasvaa mm. mustikka, luhtaröllä, riidenlieko, nurmilauha ja rönsyleinikki. Laitumella on myös perinteinen hirsirakennus.

Hoitosuositus: Alueen hoitoa kannattaa jatkaa laiduntamalla. Puustoa kannattaa edelleen väljentää, tekemällä reilusti aukkoja, ja toisaalla jättää harvennus tekemättä. Koski, pellot, metsälaitumet sekä ympärivät hirsirakennukset luovat hienon maiseman. Jos metsälaidunta hoidetaan ympäristösopimuksella, ei sinne saa tuoda lisäravintoa kivennäisiä lukuun ottamatta. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

27. Jokikankaan luonnonlaitumet (3,5 ha)

Jokikankaalla on käytöstä poistuneita peltoja, joita kannattaisi hoitaa maiseman avoimena pitämiseksi. Pellot sijaitsevat koskenrannalla, joten vanhojen niittymäisten peltujen avoimena pysyminen on tärkeää myös maiseman kannalta. Kosken rannassa on jo kasvamassa pajukkoa, paikoin avoimet osat ovat luonnonniittyjä, missä kasvaa monipuolisempaa niittylajistoa. Niittylajeja ovat mm. *isolaukku*, *siankärsämö*, *ojakärsämö*, *kultapiisku*, *niittysuolaheinä*, *kullero* ja *rönsyleinikki*.

Hoitosuositus: Alueet voi aidata esim. hevosille, joita on kylällä. Luonnonlaitumia laidunnetaan niin kauan kuin ravintoa riittää, eikä niillä oleville eläimille saa antaa muuta lisärehua kuin kivennäisiä. Kosken rannan vesakkoa kannattaa alkaa harventamaan vuosittain pikkuhiljaa. Hoidettuna alue olisi maisemaltaan erityisen arvokas. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

Märkä syksyinen päivä metsälaitumella Jokikoskella.

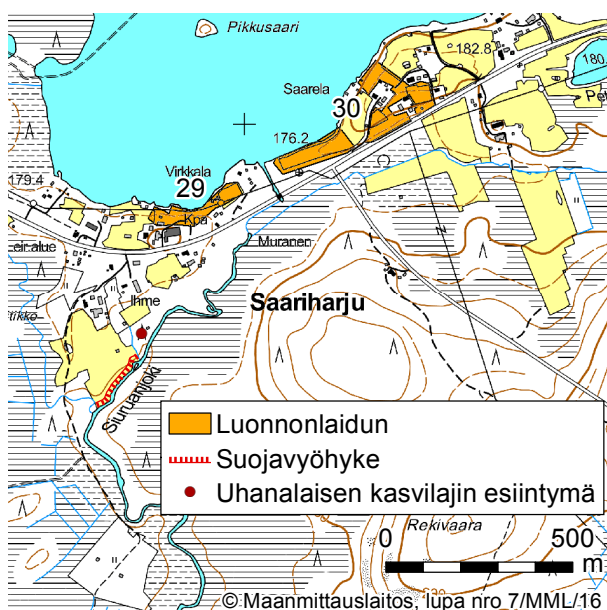
Ahvenlampi on kylän ydinaluetta ja se olisi hyvä maisemanhoitokohde Asmuntissa.

28. Ahvenlammen kosteikko reuna-alueineen

Ahvenlammen pohjoispuolella oleva Palo-oja on padottu ja peltojen pohjoispuolelle on rakennettu kosteikko. Lammen törmällä kasvaa monipuolista kasvillisuutta. Rantatörmä olisi myös hyvä raivata maisemanhoidollisista syistä. Reunavyöhykkeitä voi hoitaa joko raivaamalla tai laiduntamalla. Lammen ranta sopii laitumeksi esim. hiehoille. Alueella kasvaa mm. luhtarölli, ketosilmäruoho, *isolaukku*, metsäalvejuuri, vadelma, korpikastikka ja maitohorsma.

Hoitosuosituks: Törmällä kasvaa kauniita, pihlajia, haapoja ja koivuja. Ihannetilanne olisi, että törmä säilyisi puoliavoimena. Reunavyöhykettä kannattaa raivata silloin tällöin suurentamalla avoimia alueita ja poistamalla vesoja ja taimia sekä kuusia. Niittykasvillisuus vaatii myös ajoittaista niittoa, jotta maitohorsma ja vadelma eivät umpeuttaisi aluetta. Ihanteellisin hoitomuoto lammen rannoille on laidunnus. Kosteikon hoitotoimenpiteitä voivat olla esimerkiksi padon huoltotoimenpiteet tai lietteen poisto. Kohteen hoitoon voi hakea kosteikon hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

Simojärven ympäryskylät

Kartta 13. Kohteet 29. Saariharjun hevoshaka ja 30. Saariharjun maisemapellot.

29. Saariharjun hevoshaka, luonnonlaidun (0,9 ha)

Saariharjun kylän länsipäässä on kapealla rantaosuudella hevoshaka, jossa laidunsi hevosia ja aaseja. Nykyistä laidunta kannattaisi laajentaa, Saarijärven rannat ovat nyt paikoin korkeakasvuisten vadelmansaittien ja muiden monivuotisten ruohojen peitossa. Alempana rantaniityllä kasvoi mm. mataria, *isolaukka* ja heinätahtimö. Muita kasvilajeja ovat mm. pietaryrtti, maitohorsma, ja vadelma.

Saariharjulla luonnonlaitumien käyttöönotto avartaisi kylämaisemia.

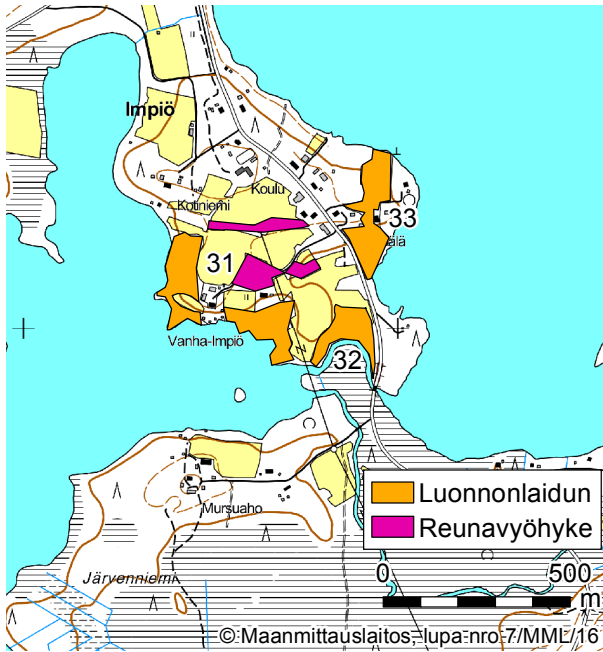
Hevoshaassa kasvaa mm. timotei, lutukka ja voiukka, nokkonen, metsäkurjenpolvi, siankärsämö, valkoapila, nurmiröllä ja mesiangervo. Rantakaistaleelä on järeää männikköä, jonka alla on pihlajia.

Hoitosuositukset: Rantaa kannattaisi harventaa maisemallisista syistä. Muutama maisema-aukko avaisi kylätielle järvinäkymän. Ranta-alueella oli hoidetun näköisiä hakamaisia koivuja pihapiirien lähitöllä. Pihapiirien reunojen osat sopisivat hyvin maisemanhoitoon hevosilla. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

30. Saariharjun maisemapellot, luonnonlaidun (2,8 ha)

Saariharju sijaitsee maisemallisesti näyttävällä paikalla puhtasvetisen Saarijärven etelärannalla. Harju on perinteisesti ollut peltona. Nyt kuitenkin osa viljellyistä pelloista on jäänyt viljelemättä, ja niissä kasvaa korkeakasvuisia monivuotisia ruohoja. Niitto olisi paras tapa säilyttää maatalousmaisema. Kesantopelloilla kasvaa mesiangervoa, maitohorsmaa, vadelmaa ja muita korkeakasvuisia ruohoja. Rantaosat ovat jo paikoin metsittyneet.

Hoitosuositukset: Vuosittainen niitto ja niittotähteen poiskeruu. Ensimmäisinä vuosina rehevää kasvustoa olisi hyvä niittää jopa kaksi kertaa kesässä. Ajan myötä myös matalakasvuiset niitykasvit saavat elintilaa. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon. Aluetta ei saa lannoittaa ja muokata, mikäli sitä hoidetaan ympäristösopimuksella.

Kartta 14. Kohteet 31. Impiön reunavyöhykkeet ja rantaniityt, 32. Impiön eteläosan ojanvarsiniityt ja 33. Seppälän niityt.

31. Impiön reunavyöhykkeet ja rantaniityt, luonnonlaidun ja reunavyöhyke (4,95 ha)

Impiö sijaitsee maisemallisesti arvokkaalla paikalla Impiöjärven ja Saunajärven välissä. Johtuen maatalouden rakennemuutoksesta, kylän keskusta on päässyt metsittymään ja umpeenkasvamaan, siten että järviä ei juuri näy kyläraitille. Käytössä olevien peltojen välisiä reunavyöhykkeitä hoitamalla maisema avautuisi myös kyläraitilta paremmin järvelle. Reunavyöhykkeet sisältävät hakamaisen puuston omavia avoimempia osia, mutta myös tiheimmin kasvavia vesakoita ja metsäisiä osia, jotka vaativat tehokkaan raivauksen. Reunavyöhykkeillä kasvavat mm. koiranputki, metsäkurjenpolvi, vadelma ja kataja.

Hoitosuositus: Alueen aitaaminen ja laidunnuksen aloittaminen joko lampailta, naudoilla tai hevosilla. Muutaman vuoden tehokkaan laidunnuksen jälkeen vesakkoja ja metsikköjä voi alkaa raivaamaan siten, että syntyy näkymiä järvelle. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

32. Impiön eteläosan ojanvarsiniityt, luonnonlaidun (1,3 ha)

Impiöjärven ja Saunajärven välissä kulkee pieni joki, jonka varrella on vanhoja peltoja. Kasvillisuudeltaan alue on nurmilauhavaltaista heinäniittyä. Alueella kasvaa myös rönsyleinikki, *kullero*, ranta-alpi ja kastikat

Maariankämme kukkii Porosaaren vanhassa hakamaassa.

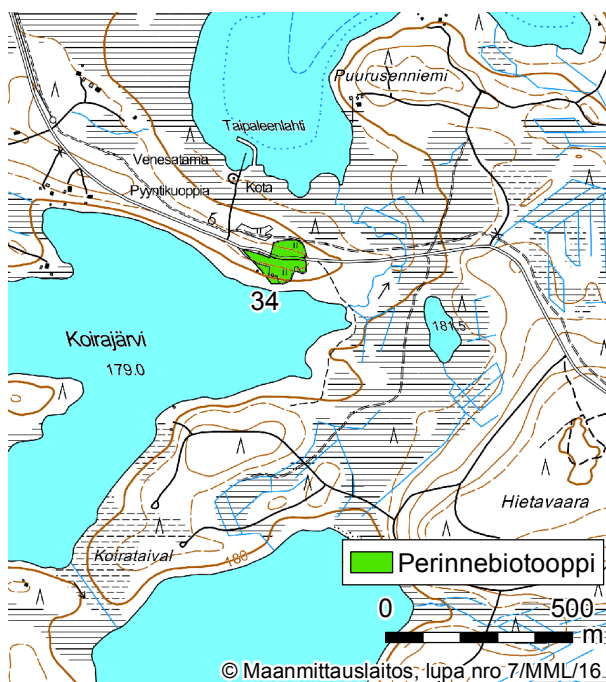
ja kurjenjalka. Vain osin jo umpeutuneiden ojen varrilla kasvaa paikoin pajuja.

Hoitosuositus: Laidunnus esim hiehoilla sekä vesakon raivaus muutaman laidunkesän jälkeen. Kiiltopaju ja koivu kasvavat paikoin tiheästi, joten raivaus on hyvä tehdä useana perättäisenä vuotena. Raivaustähteet on vietävä pois alueelta. Eläimet kantaa pitää laitumella niin kauan kuin luonnonravintoa riittää, eikä niille kannata antaa muuta lisäruokaa kuin kivennäisiä. Eläimet syövät vesakkoa parhaiten alkukesästä. Alkukesä saattaa kuitenkin olla vetinen, niin eläimet kannattaa tuoda laitumelle kulloisenkin kesän olosuhteet huomioon ottaen. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

33. Seppälän niityt, luonnonlaidun (2,2 ha)

Etelästä tultaessa avautuu hieno näkymä Seppälän vanhaan taloon ja niittyihin. Niittyjä voi hoitaa ympäristösopimuksella. Tällöin pelot niitetään ja niittojäte kerätään pois esimerkiksi porojen rehuksi. Kasvillisuudeltaan alue on nurmilauhavaltaista heinäniittyä. Metsäkurjenpolvi ja *kullero* kukkivat niityllä komeasti.

Hoitosuositus: Vuosittainen niitto ja niittotähteen kerääminen pois alueelta sekä reunaosien puuston raivaus. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

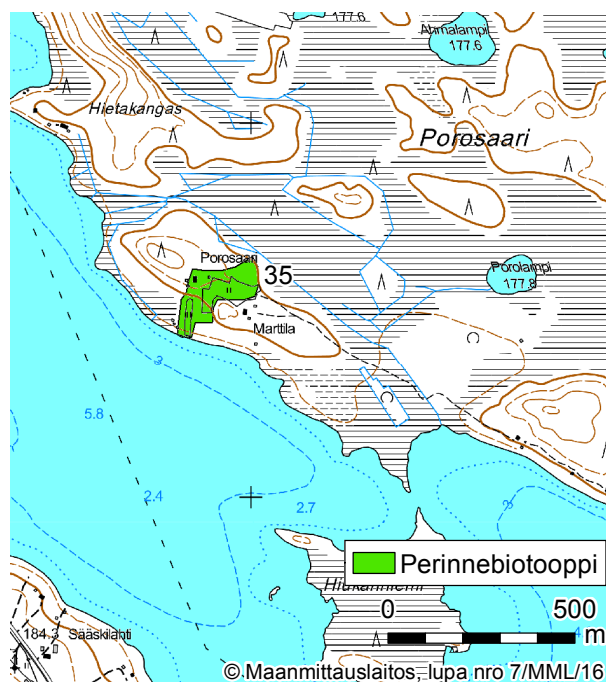

Kartta 15. Kohde 34. Taipaleen niityt.

34. Taipaleen niityt, perinnebiotooppi (1,7 ha)

Simojärven eteläpuolisella hiekkaharjulle on vanha perinnebiotooppi Koirajärven rannalla. Alueella sijaitsee laavu. Katajainen keto on säilyttänyt pitkään tyypillisen kasvilajistonsa, vaikka alue on ollut jo pitkään hoitamatta. Maitohorsma on alkanut kuitenkin leviämään niitylle, joten hoidon aloittamisessa on kiire. Huomionarvoisista kasveista niityllä kasvaa *isolaukku*. Muita niittykasveja ovat korpiorvokki, luhtamatar, tuoksusimake, metsäkurjenpolvi ja pohjannurmikka sekä niittysuolaheinä.

Hoitosuositus: Laidunnus lampailla tai hevosilla olisi niityn pelastus. Pienialaisella niityllä riittää pienempi jakso kesällä muutamalla lampaalla tai parilla hevosella. Eläimet voisi tuoda esim. parin viikon jaksoissa niitylle, jolloin valvonta olisi helpompaa järjestää. Vaihtoehtoisesti hoitomuotona voi olla vuosittainen niitto ja niitoksen kerääminen.

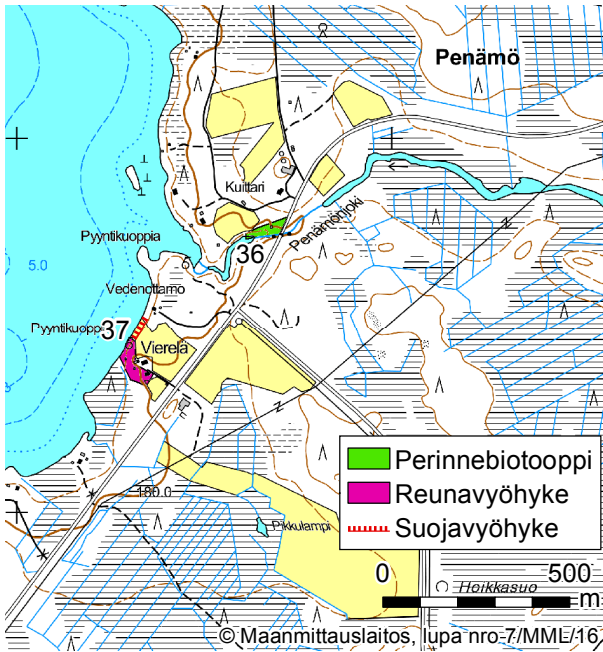

Kartta 16. Kohde 35. Porosaaren luonnonlaitumet.

35. Porosaaren luonnonlaitumet

Porosaaren länsiosassa on vanhoja ja hyvin hoidettuja hirsirakennuksia ja niitä ympäröiviä peltoja. Pellon reunat ovat hakamaisia koivikoita, joiden aluskasvillisuudessa kasvaa mm. *maariankämmekkää*. Muita huomionarvoisia kasvilajeja ovat *isolaukku*, *ketosilmäruoho* ja *nurmitatar*. Lisäksi pelloilla kasvaa nurmilauhaa, kultapiiskua, puna-apilaa sekä oja- ja si-ankärsämöä.

Hoitosuositus: Alue sopii laidunnettavaksi lampailla. Laidunnus lisää huomionarvoisen kasvilajiston määrää ja auttaa ylläpitämään vanhaa viljelysmäisemaa saarella.

Kartta 17. Kohteet 36. Kuittarin mylly ja. 37. Vierelän reunavyöhyke.

36. Kuittarin myllyn perinnebiotooppi (0,3 ha)

Kuittarin mylly sijaitsee Penämönjoen suun lähistöllä. Vielä vuosikymmen sitten Impiön kylän koululaiset tekivät myllyssä jauhoja itse kasvatetusta ohrasta. Nyt myllyä ei ole käytetty muutamaan vuoteen. Purovarsi on alkanut kasvaa umpeen, eikä arvokasta myllyä näy juuri tielle. Myllyn läheisellä tilalla on so-

pivasti lampaita, joten myllyn ympäristöä hoitamaan saadaan helposti laiduntajia. Lampaat pitävät huolen, että arvokkaan hirsirakennuksen lähistö ei pääse umpeutumaan.

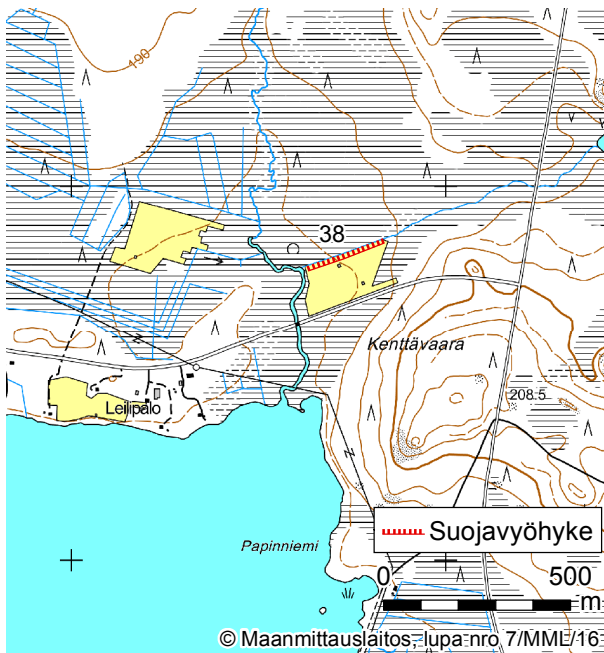
Hoitosuositus: Alue kannattaisi aidata ja antaa lampaiden hoitaa rakennuksen ympäristö. Myllyn takana oleva metsikkö on hakattu, joten aitauksen voi ulottaa aukon reunaan asti. Raivaukset kannattaa tehdä alueella vaihteittain. Alueen pienuudesta johtuen lampaita kannattaa pitää alueella jaksoissa, koska luonnonravinto loppuu helposti kesken.

37. Vierelän reunavyöhyke (0,5 ha)

Simojärvi on puhdasvetinen järvi, johon purkautuu pohjavesiä Vierelän tilan kohdalla. Lähistöllä on myös vedenottamo. Herkällä pohjavesialueella on perusteltua suojavyöhykkeitä pelloille. Tilan eteläpuolella on ollut metsälaidun lihakarjalle. Nykyisin metsä on tavallista kangasmetsää. Tilan läheisillä avoimilla osilla on kuitenkin jäljellä reunavyöhykkeiden piirteitä. Alueita voi ylläpitää raivaamalla ja niittämällä tai aitaamalla alueet laitumeksi.

Hoitosuositus: Suojavyöhykkeitä ei saa muokata tai lannoittaa. Vuosittainen niitto- ja niittotähteen poiskeruu ovat parasta vesiensuojelutyötä tilalla. Reunavyöhykkeitä voi niittää ja raivata. Niiltäkin niitto- ja raivaustähde täytyy viedä pois.

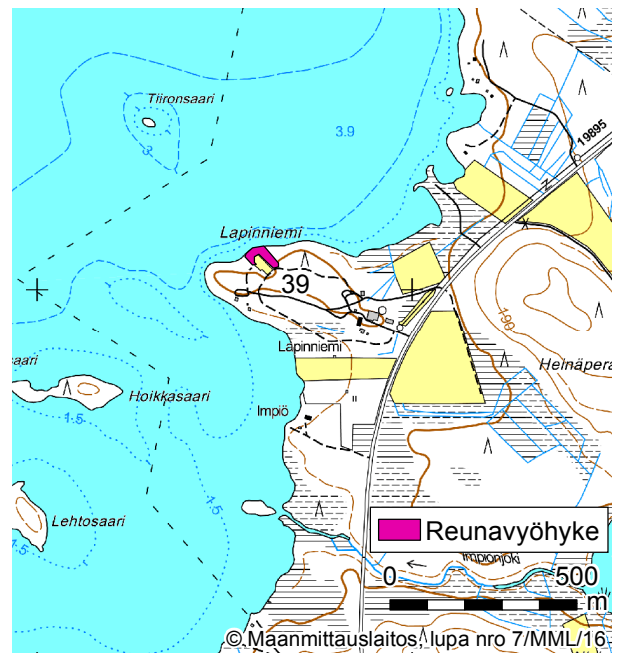

Kartta 18. Kohde 38. Kenttävaaran suojavyöhykkeet.

38. Kenttävaaran suojavyöhykkeet

Penämöjärvi on Simojärven tapaan erittäin puhdas- ja kirkasvetinen järvi. Kenttävaaran lähistöllä olevat pelot on hyvä muuttaa suojavyöhykkeiksi kohdista, jotka rajautuvat suoraan ojaan, jonka kautta peltojen kuivatusvedet purkautuvat Penämöjärveen. Tämän esimerkin mukaan myös muut alueen tilat voivat perustaa peloilleen suojavyöhykkeitä. Suojavyöhykkeiden perustaminen on perusteltua vesistöjen rehevöitymisen estämiseksi.

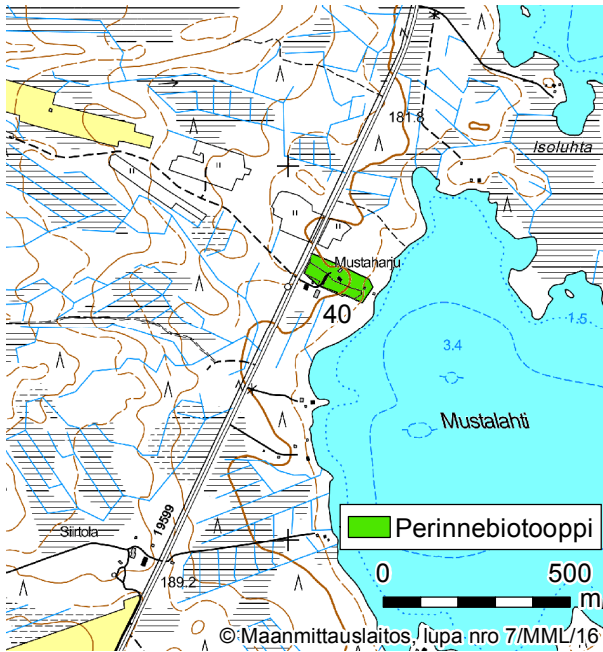

Kartta 19. Kohde 39. Lapinniemen reunavyöhykkeet.

39. Lapinniemen reunavyöhykkeet (0,2 ha)

Lapinniemessä on ikivanhoja asutuksenpaikkoja. Alueelta löytyy monimuotoista kasvilajistoa paikoin kasvaa hakamaisia paksurunkoisia koivuja ja mäntyjä. Kohdetta täytyy laiduntaa useita vuosia, ennen kuin perinnebiotoopin kriteerit täyttyvät. Perinnebiotoopin lajistoa kasvaa eniten pellon pientareilla.

Hoitosuosituksset: Alueen maisemanhoito laiduntamalla on kannatettavaa. Pellon reunavyöhykkeet voivat olla osa suurempaa laidunkokonaisuutta. Eläimille ei saa antaa muuta lisärehua, kuin kivennäisiä. Ravinnon käydessä vähiin, eläimet siirretään toiselle laidunlohkolle. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

Kartta 20. Kohde 40. Mustaharjun pihaketo.

40. Mustaharjun pihaketo, perinnebiotooppi (1,2 ha)

Simojärven rannoilla on lukuisia pihapiirejä, joissa on jäljellä perinnebiotooppien kasvillisuutta. Koska tässä suunnitelmassa keskitytään olemassa oleviin

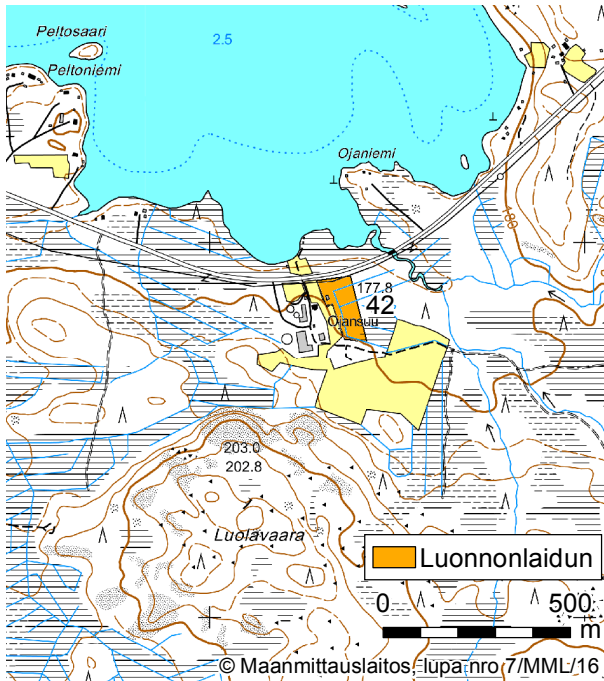
maatalousalueisiin ja etsitään kohteita viljelijöille, niin kesäasukkaiden pihapiirit jäävät pääosin asukkaiden oman aktiivisuuden varaan. Tähän suunnitelmaan ei ole laitettu kaikkia pihaketoja, vaan muutama arvokain kohde. Muita kohteita voi hoitaa tämän kohteen hoitosuosituksen mukaan. Kiitos asukkaiden kulttuuri-vaikutteinen lajisto on osin säilynyt.

Hoitosuositus: Aluetta kannattaa hoitaa niittämällä tai laiduntamalla esim. lampailla. Niitto kannattaa tehdä loppukesästä, joko koneellisesti tai käsin. Niitoksen voi jättää muutamaksi päiväksi kedolle, jotta siemenet varisevat. Niitos haravoidaan pois ja se viedään joko rehuksi tai maatumään kasvistollisesti vähärvoiseen paikkaan. Vuosittainen niitto parantaa niittykasvien elinmahdollisuuksia. Mikäli asukkaat haluavat hoitaa maisemaa laiduntamalla, kannattaa myös osa metsiköstä aidata mukaan laitumeen maisemallisista syistä. Puustossa on säilynyt jonkin verran hakamaan piirteitä. siitä kertovat paksurunkoiset koivut.

Molemmilla tavoilla hoitamalla alueen monimuotoisuus säilyy. On tärkeää, ettei alueita lannoiteta, tai eläimille tuoda lisäravintoa kuin kivennäisiä, sillä se rehevöittää maaperää. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

Ahonoidanlukko on silmälläpidettävä pienruohoketojen laji. Kuva kohteelta 40.

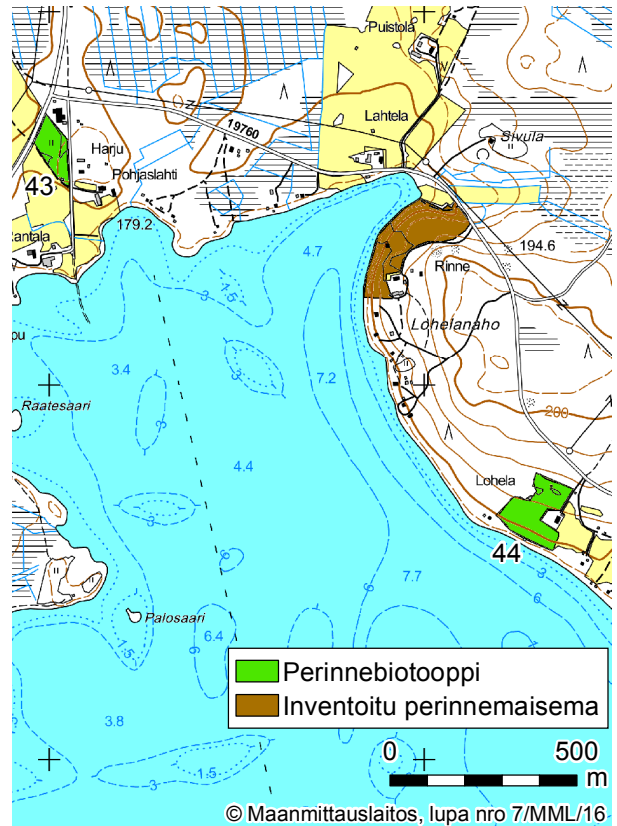
Kartta 21. Kohde 42. Ojansuun metsälaidun.

42. Ojansuun metsälaidun, luonnonlaidun (1,2 ha)

Ojansuussa lehmät laiduntavat tilan läheistä metsikköä. Laidunnusta on jo jatkettu niin kauan, että metsän kenttäkerros on muuttunut ruohovaltaiseksi. Laitumella on hieman lehtomaisia piirteitä, mm. metsälvejuurta. Lisäksi kenttäkerroksessa kasvaa nurmilauhaa, metsäkurjenpolvea, ojakellukkaa, siankärsämöä, kevätpiippoa ja *kulleroa*.

Hoitosuositus: Laidunnuksen jatkaminen. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon. Mikäli kohdetta hoidetaan ympäristösopimuksella, ei eläimille saa antaa lisärutua laitumelle, vaan ruuan ehtyessä karja siirretään toiselle laidunlohkolle.

Pohjaslahti–Putkivaara–Teerivaara

Kartta 22. Kohteet 43. Harjun vanha laidun ja 44. Lohelan pihaniitty.

43. Harjun vanha laidun, perinnebiotooppi (1,0 ha)

Pekkalantien rajautuva vanha karjanlaidun kunnostettuine kesänavetoineen. Laidun on pääosin tuoretta suuruoho- ja heinäniittyä sekä kosteaa suuruohoniittyä. Puut ovat jo valtaamassa alaa, erityisesti ojapainanteiden reunamilta. Lajistossa vallitsevat paikoin suuruohot kuten mesiangervo, karhunputki, maitohorsma ja huopaohdake. Paikoin lajisto on monipuolista tuoreen niityn lajistoa; niittyaitovirna, pikku- ja *isolaukku*, valkoapila, syysmaitiainen, heinätahtimö, nurmihärkki, nurmilauha, tuoksusimake, *poimulehdet*, leinikit, niittysuolaheinä. Paikoin erityisesti peltotien varressa on myös kuivan niityn lajistoa kuten *ketosilmäruohoa*, ahojäkkärää, siankärsämöä, tuoksu-simaketta, syysmaitiaista, keltanoita, kultapiiskua ja kangasmaitikkaa. Pensaskerroksessa on katajaa monin paikoin.

Hoitosuositukset: Vanha laidunalue kannattaisi ottaa uudelleen käyttöön. Lajistoa on vielä jäljellä monipuolisesti. Pohjoisosat vaativat pajukon raivauksen, eteläosassa päästään vähemmällä, kun pensastoa on vain ojan varressa. Laidunnus koko alueella avaisi myös maiseman Pekkalantieltä Pohjaslahden kylälle. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta sekä alkukunostukseen ei-tuotannollisen investoinnin tukea.

44. Lohelan pihaniityt, perinnebiotooppi (1,9 ha)

Lohelan vanhoja kasvillisuudeltaan arvokkaita peltoja on hoidettu jo pitkään niittämällä. Hoito näkyy hienosti kasvilajistossa, alueelta tavattiin kuivia pienruohoketoja, kangasketoja ja kuivia heinäketoja, jotka ovat harvinaisia niittytyyppejä koko Suomessa. Rantaa kohti laskeuduttaessa kasvillisuus muuttuu tuoreen niityn lajistoksi. *Kissankäpälä* vallitsi paikoin kangaskedoilla, ohessa kasvoi mm. siankärsämö, keltanot, kulta-

piisku, puolukka ja mustikka. Pienruohoniityn lajeina vallitsivat *ketosilmäruoho*, *ahonoidanlukko*, kissankello, ahosuolaheinä ja syysmaitiainen. Lampaannata oli kuivien heinävaltaisten osioiden valtalaji, ja lisäksi kasvoi mm. tuoksusimaketta, keltanoita, kevätpiippoa, pohjannurmiippioppoa, *sykeröpiippoa* ja metsälauhaa. Tuoreilla niityillä vallitsivat suurruohot; lajistossa tavattiin mm. niittyleinikki, puna-ailakki, koiranputki, heinätähtimö, niittysuolaheinä, punanata, metsäkurenpolvi, *pohjantähkiö*, kultapiisku, *isolaukku*, tuppi-sara, keltanot, *nurmitatar*, nurmihärkki ja puna-apila. Alavemmilla osilla suurruohojen ja nurmilauhan osuus lisääntyi; karhunputki, nurmilauha, niittyleinikki ja niittysuolaheinä vallitsivat. Rannan tuntumasta tavattiin kostean paikan pienruohoja, tähtitalvikkia, korporivokkia ja ruohokanukkaa.

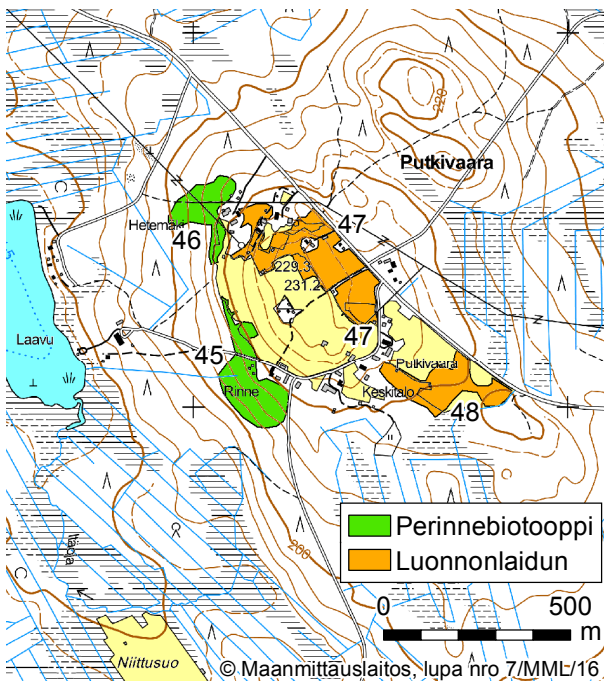
Hoitosuositukset: Niiton jatkaminen kuten tähänkin asti. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta.

Kissankäpälä viihtyy pitkään hoide-
tuilla kedoilla. Kuva kohteesta 44.

Putkivaaran etelärinteen metsälaitumilla vanhat maankäytön jäljet ovat vielä paikoin näkyvillä. Kuva kohteesta 45.

Kartta 23. Kohteet 45. Rinteen metsälaidun, 46. Hetemäen laidun, 47. Putkivaaran luonnonlaitumet ja 48. Putkivaaran itäosan luonnonlaidun.

45. Rinteen metsälaidun, perinnebiotooppi (2,9 ha)

Lehmät ovat aiemmin laiduntaneet Teerivaaran etelärinteitä. Laidun on vielä 2000-luvun alussa ollut käytössä. Kookkaat kuuset ovat valtapuuna, mutta myös vanhoja mäntyjä, koivua ja raitoja esiintyy. Pensaskerrossessa on katajaa. Kenttäkerroksen lajistoa on rehevää lehdon ja lehtomaisen kankaan lajistoa, mutta myös heiniä ja perinnebiotooppien ruohoja esiintyy runsaasti. Paikoin lajisto on yksipuolisempaa, ja erityisesti vanhan navettarakennusten takana nokkonen on vallannut alaa juotteina, paikoin laajaltikin. Lajistossa on mm. niittyleinikki, koiranputki, maitohorsma, niittysuolaheinä, metsäkurenjopoli, nurmilauha, niittynurmikka, lehtonurmikka, valkoapila, kangasmaitikka, isolaukku, siankärsämä, puna-ailakki, ja mustikka. Paikoin esiintyy tihkupintoja, jotka lisäävät alueen kasvillisuuden monimuotoisuutta; tähtitalvikki, rantakorte, hiirenporras, korpiorvokki, metsälajeluuri, suo-ohdake, huopaohdake, vadelma, orvontädyke, metsälauha ja kevätpiippo.

Hoitosuositukset: Laidunnuksen aloittaminen uudelleen monipuolistaiksi ja elvyttäisi alueen kasvilajistoa. Nokkosen taltuttaminen vaatii ainakin ensimmäisinä vuosina niiton.

46. Hetemäen laidun, perinnebiotooppi (1,8 ha)

Hetemäen laidun on ollut nautakarjan laitumena vuoteen 2000 asti. Kenttäkerros on paikoin, etenkin navetan takaa rehevöitynyt. Metsän reunaosat ovat kuitenkin säilyneet kenttäkerrokseltaan monilajisina. Puusto on varsin iäkästä lähinnä kuusta ja mäntyä, mutta joukossa on myös koivua ja pihlajaa. Lajistossa on mm. metsäkurjenpolvi, nurmilauha, puna-ailakki, oravanmarja, metsälauha, metsälvejuuri, metsäimarre, keltanot, kultapiisku ja polkusara.

Hoitosuositukset: Puustoa kannattaa väljentää varovasti yksittäisiä kuusia poistamalla. Laidunnuksen uudelleen aloittaminen.

47. Putkivaaran luonnonlaitumet, luonnonlaidun (4,8 ha)

Putkivaara on määritelty arvokkaaksi rakennetuksi ympäristöksi. Koko kylä hyötyisi tien varren vanhojen peltojen ja autoituneen pihapiirin hoidosta. Puusto on lehtipuuvaltaista, lähinnä koivua, mutta joukossa on monipuolisesti myös muita puulajeja; haapaa, pihlajaa, raitaa, mäntyä ja kuusta. Osin rajauksen sisään kuuluu myös aiemmin inventoitu perinnebiotooppi, jolta laidunus on loppunut 90-luvun lopussa. Kenttäkerroksen lajisto on arvokkainta vanhan pihapiirin niityllä, mutta myös muualla lajisto on ruoho- ja heinävaltaista. Lajeina mm. tuoksusimake, niittyleinikki, metsäkurjenpolvi, *nurmitatar*, pikkulaukku, siankärsämö, mesimarja, *kullero*, niitynurmikka, suo-orvokki, *isolaukku*, ojakärsämö, kis-sankello, paimenmatara, metsätähti, oravanmarja, kultapiisku, lampaannata, päivänkakkara ja pietaryrtti.

Hoitosuositukset: Nuorpuuston raivaus ja koko alueen aitaaminen laitumeksi avaisivat kylämaisemaa. Vanhat kelot ja paksurunkoiset puut kannattaa jättää maisemapuiksi, ja keskittää raivaukset nuoreen puustoon. Talusrakennuksien ympäriltä puiden kaato on suositeltavaa, jotta ne eivät vaurioita arvokkaita vanhoja rakennuksia. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta.

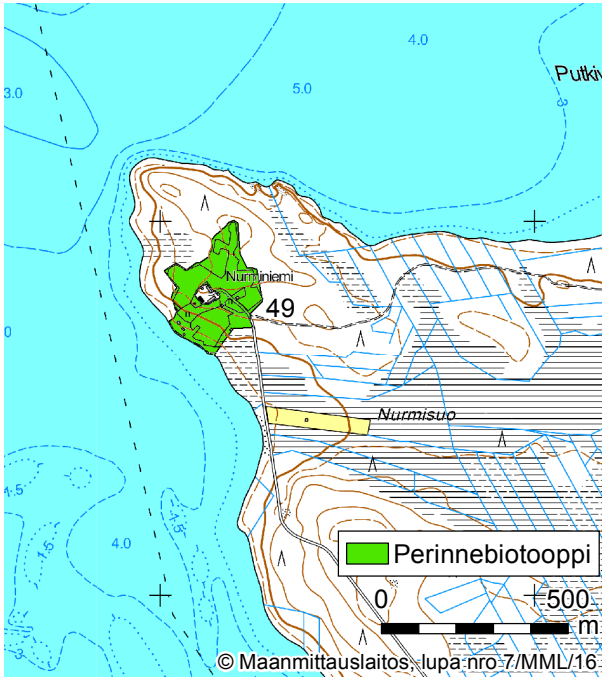

Mesimarja.

48. Putkivaaran itäosan luonnonlaidun (2,5 ha)

Putkivaaran itäosassa sijaitsee laaja laitumenakin ollut niittyalue. Pelloilta tulevat kuivatusvedet virtaavat laitumen kautta, ja myös pellon vierustat ovat paikoin rehevöityneet. Niitty on osin kosteaa mätässaravaltaista niittyä, jossa kasvaa myös suurruohoja kuten mesiangervoa, huopaohdaketta ja maitohorsmaa. Itäosia kohti niitty muuttuu kuivemmaksi, ja paikoin löytyy myös ketomaisia laikkuja, joissa vallitsevat tuoksusimake, lampaannata, pikkulaukku, siankärsämö ja sykeröpiippo. Muuta lajistoa ovat mm. punanata, ojakärsämö, puna-ailakki, nurmitatar, metsätähti, suoohdake, vesisara ja viiltosara. Pensaskerroksessa kasvaa katajaa.

Hoitosuositukset: Alueen aitaaminen ja laidunus ovat suositeltavia hoitomuotoja. Keskiosissa kasvaa jo taimikko, mikä voi olla mukana laitumessa, mutta ei täytyä ympäristösopimuksen ehtoja ilman tehokasta raivausta. Pajut ja nuorpuusto myös alueen länsiosassa kannattaa raivata. Nokkosen niitto tukee lajiston monipuolistumista. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

Kartta 24. Kohde 49. Nurminiemen niityt.

49. Nurminiemen niityt, perinnebiotooppi (4,9 ha)

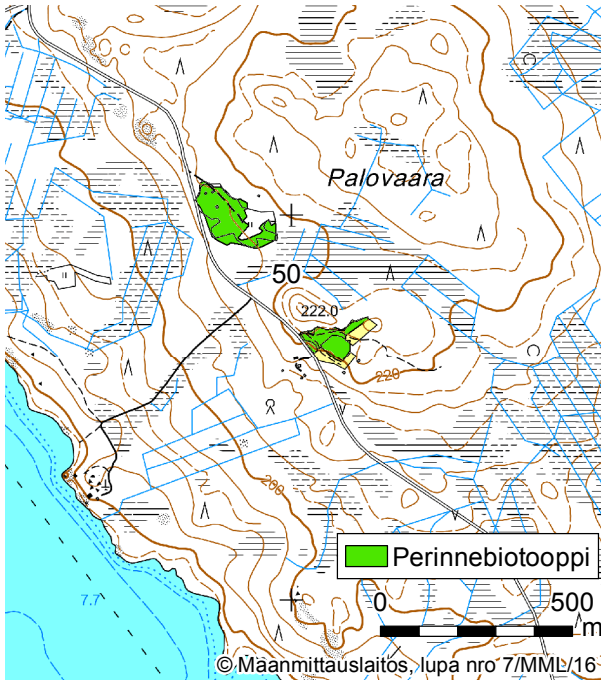
Nurminiemen pihapiiriä on niitetty yli kolmenkymmenen vuoden ajan vuosittain tai lähes vuosittain. Niityt ovat suurelta osin tuoreita niittyjä, mutta alueen reunamilla on myös muita niittytyyppejä. Esimerkiksi kuiviksi niityiksi luokiteltavaa *jäkkiniittyä*. Pihapiirin reunamilla on vaihtelevasti katajaa, ja puustossa mäntyä ja kauniita pihlajia. Itäosassa näkyy kaunis pätkä kivaitaa. Rannassa tuoreet niityt ja kosteat niityt vuorottelevat, ja lajistossa mm. jokapaikansaraa, mätässaraa, tupassaraa, luhtavillaa, kurjenjalkaa, jousivihvilää, suo-orvokkia, suohorsmaa, niittymaarianheinää, metsätähteä, mesimarjaa, siniheinää ja karhunputkea. Alueella niittytyypit vaihtelevat mosaikkimaisesti, ja esimerkiksi piipot ja *nurmitatar* ovat selvästi runsaampia kuin hoitamattomalla niityllä. Muuta lajistoa ovat esimerkiksi tuoksusimake, lampaannata, metsäkuren-

jenpolvi, niittynätkelmä, oravanmarja, metsätähti, aho-suolaheinä, syysmaitainen, rönsyleinikki, tuppisara, huopaohdake, *pohjantötkiö*, kultapiisku, *kullero*, paimenmatar, *isolaukku*, viitakastikka, valkoapila, nurmipiippo ja *syrkeröpiippo*.

Hoitosuosituks: Niiton jatkaminen tai alueen aitaaminen laitumeksi. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

Nurminiemen vanhoilla pitkään niitetyillä pelloilla esiintyy mosaikkimaisesti useita niittytyyppejä. Kuvassa etualalla näkyy matalakasvuista pienruohoniittyä, jossa mm. nurmitatar vallitsee. Keskiöisen jäkkivaltainen kuiva niitty vaihtuu taustan koiranputken ja niittyleinikin vallitsemaan suurruohoiseen niittyyn. Kuva kohteesta 49.

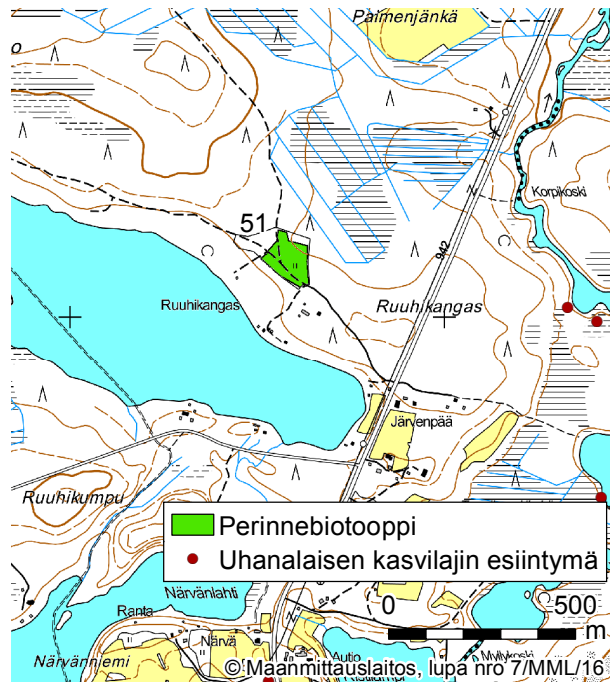
Kartta 25. Kohde 50. Palovaaran autiot pihapiirit.

50. Palovaaran autiot pihapiirit, perinnebiotooppi (2,6 ha)

Palovaarassa on autioksi jääneitä pihapiirejä, joissa on jäljellä monipuolinen niittylajisto. Niittylajistossa on mm. *kissankäpälä*, *kissankello*, *ketosilmäruoho*, *mäkikeltano*, *isolaukku*, *puna-ailakki*, *niittyleinikki*, *nurmilauha*, *niittynurmikka*, *niittynätkelmä*, *pohjantähkiö*, *hiirenvirna*, *kultapiisku*, *lampaannata*, *heinätähkimö*, *metsäkurjenpolvi* ja *metsätähti*. Paikoin on myös kosteammassa niityn tyyppisiä, joilla vallitsevat sarat ja suurruohot kuten *mesiangervo*.

Hoitosuositukset: Alueet sopisivat hyvin laidunkohteiksi, tai niitä voi hoitaa myös niittämällä. Puustoa on vain alueiden laitamilla, joten raivauksia ei alueen reunaosia lukuun ottamatta tarvita. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

Piittisjärvi

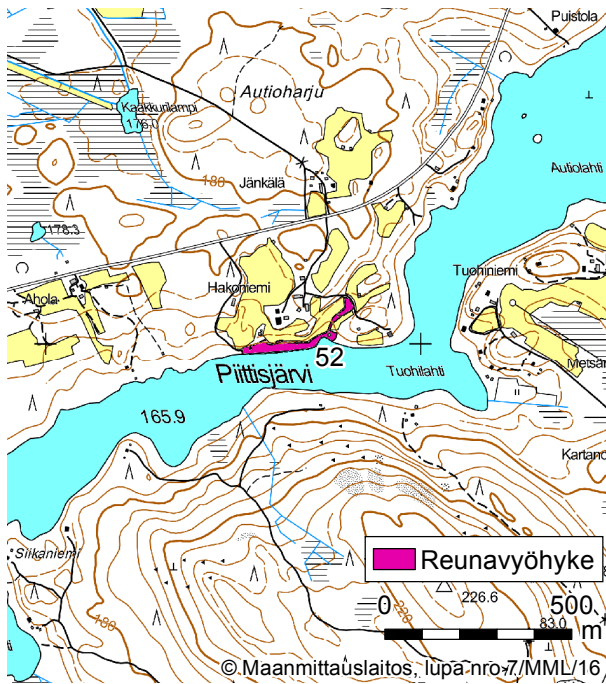

Kartta 26. Kohde 51. Ruuhikankaan niitty.

51. Ruuhikankaan niitty, perinnebiotooppi (1,1 ha)

Vanha lehmäkarjan laidun, jota on myöhemmin käytetty myös puutavaran lanssipaiikkana. Osa alueesta on ollut myös peltokäytössä. Pohjoisosat on veltattu, eikä niitä sen takia ole otettu mukaan rajaukseen. Aluetta on pidetty avoimena satunnaisen niiton avulla. Puustossa kasvaa lähinnä mäntyä, ja pensaskerroksessa katajaa. Alue muodostuu pääosin tuoreista niityistä, mutta myös kuivia heinäniittyjä eli heinäketoja esiintyy. Niityllä tavattiin useita perinnebiotooppien huomiolarvoisia lajeja; *norjanjäkkärä*, *ketosilmäruoho*, *sykeröpiippo* ja *isolaukku*. Muuta lajistoa mm. *nurmilauha*, *metsälauha*, *heinätähkimö*, *siankärsämö*, *ojakärsämö*, *nurmirölli*, *sysymaitainen* ja *ukonkeltanot*.

Hoitosuositukset: Männyn taimien poisto ja niittäminen ja/tai laidunnus. Tien pohjan varrelta alueen eteläosasta pajujen poisto. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

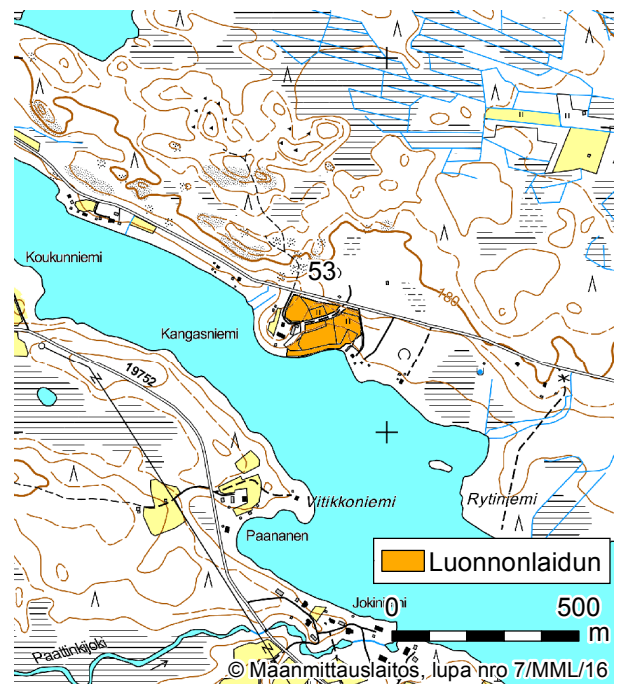

Kartta 27. Kohde 52. Hakoniemen reunavyöhykkeet.

52. Hakoniemen reunavyöhykkeet (0,7 ha)

Hakoniemen tupien rantapeltojen ja Piittisjärven väliset reunavyöhykkeet ovat säilyneet avoimina raivauksen avulla. Reunavyöhykkeitä on taannoin laidunnettu myös lampailta.

Hoitosuosituks: Lammaslaidunnus sopisi hoitomuodoksi alueelle hyvin. Nuorpuustoa peltosarkojen väleistä kannattaa raivata ryhmiin, jotta näkymät järvelle saadaan auki.

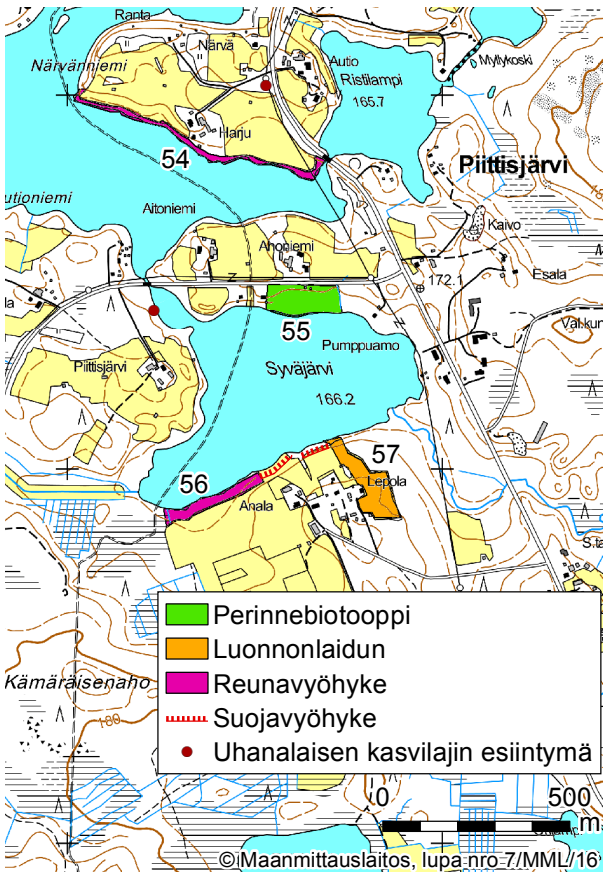
Kartta 28. Kohde 53. Kangasniemen luonnonlaitumet.

53. Kangasniemen luonnonlaitumet (2,1 ha)

Piittijärven pohjoispuolen tien rajautuu vanhoja niittymäisiä peltoalueita. Tilan pellot on viimeksi viljelty 80-luvulla, jonka jälkeen niitä on niitetty satunnaisesti. Kasvillisuus on pääosin tuoreen nurmialuehavaltaisen heinäniityn lajistoa, mutta paikoin myös ruohoja esiintyy monipuolisesti. Lajistossa on mm. *isolaukku*, syysmaitiainen, heinätahtimö, siankärsämö, nurmiröllli, valkoapila, rönsy- ja niittyileinikki, maitohorsma, niittynurmikka, mesiangervo, *kullero*, mätässara, kultapiisku, ojatädyke ja niittysuolaheinä. Paikoin kasvaa myös peltorikkaruohoja kuten pillikkeitä ja peltohdaketta.

Hoitosuosituks: Alue sopisi erinomaisesti laitumeksi, mutta kohdetta (tienreunoja lukuun ottamatta) voi hoitaa myös niittämällä. Tien reunan puustoa tulisi väljentää, jotta näkymät vesistöön saadaan avattua, ja lisää valoa kenttäkerrokseen. Alueen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta.

Rentukka.

Kartta 29. Kohteet 54. Harjun reunavyöhykkeet, 55. Ahoniemen haka, 56. Analan reunavyöhykkeet ja 57. Lepolan niityt.

54. Harjun reunavyöhykkeet (0,99 ha)

Pekkalantien sillalta avautuvat todella kauniit, ja nykyisin jo harvinaiseksi käyneet näkymät länteen Piittisjärven suuntaan; Närvänniemessä laiduntavat hevoset, ja Aitoniemessä lypsykarjaa. Nurmipeltojen ja vesistön väliin jäävät reunavyöhykkeet laidunnetaan loppukesästä nurmilaitumien yhteydessä. Maiseman kannalta rantojen laidunnus on todella merkittävää. Mikäli laidunnus toteutetaan ilman lisäruokintaa, erillään nurmista tai lannoittamattomien nurmilaitumien yhteydessä, voi niiden hoitoon hakea ympäristösopimusta.

55. Ahoniemen haka, perinnebiotooppi (1,5 ha)

Ahoniemen haassa laiduntaa kolme hiehoa kesän ajan. Eläimille annetaan lisäruokaa laitumelle. Tien ja vesistön väliin jäävä metsälaidun on maisemallisesti merkittävällä paikalla. Lajistossa näkyy lisäruokinta mm. rönsyleinikin ja nurmikoiden runsautena. Toisaalta matalaa niittyajistoakin löytyy, mm. pohjantähkiö, metsälauha, kevätpiippo, kultapiisku, oravanmarja, nurmipiippo, mesimarja ja orvontädyke.

Hoitosuositus: Laidunnuksen jatkaminen on suositeltavaa. Mikäli aluetta laidunnetaan ilman lisäruokaa, alueen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta.

56. Analan reunavyöhykkeet (0,9 ha)

Peltojen reunavyöhykkeet muodostuvat järvenranta- niittytyypeistä; Vesirajassa on korte- ja saraniityt, ylempänä vuorottelevat nurmilauhavaltaiset heinäniityt ja suurruohoniityt. Lajistossa on mm. mesiangervo, hevohierakka, nurmilauha, kastikat, tupassara, suokorte, järvikorte, luhtavuohenokka, korpiorvokki, peltomatarra, voikukka, ojakärsämö, siankärsämö ja niittyleinikki.

Hoitosuosituks: Aluetta on hoidettu lampailta vielä muutama vuosi sitten, ja laidunnus jatkossakin on suositeltavaa alueen umpeenkasvun estämiseksi. Raivaustarvetta ei ole. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

57. Lepolan niityt, luonnonlaidun (1,5 ha)

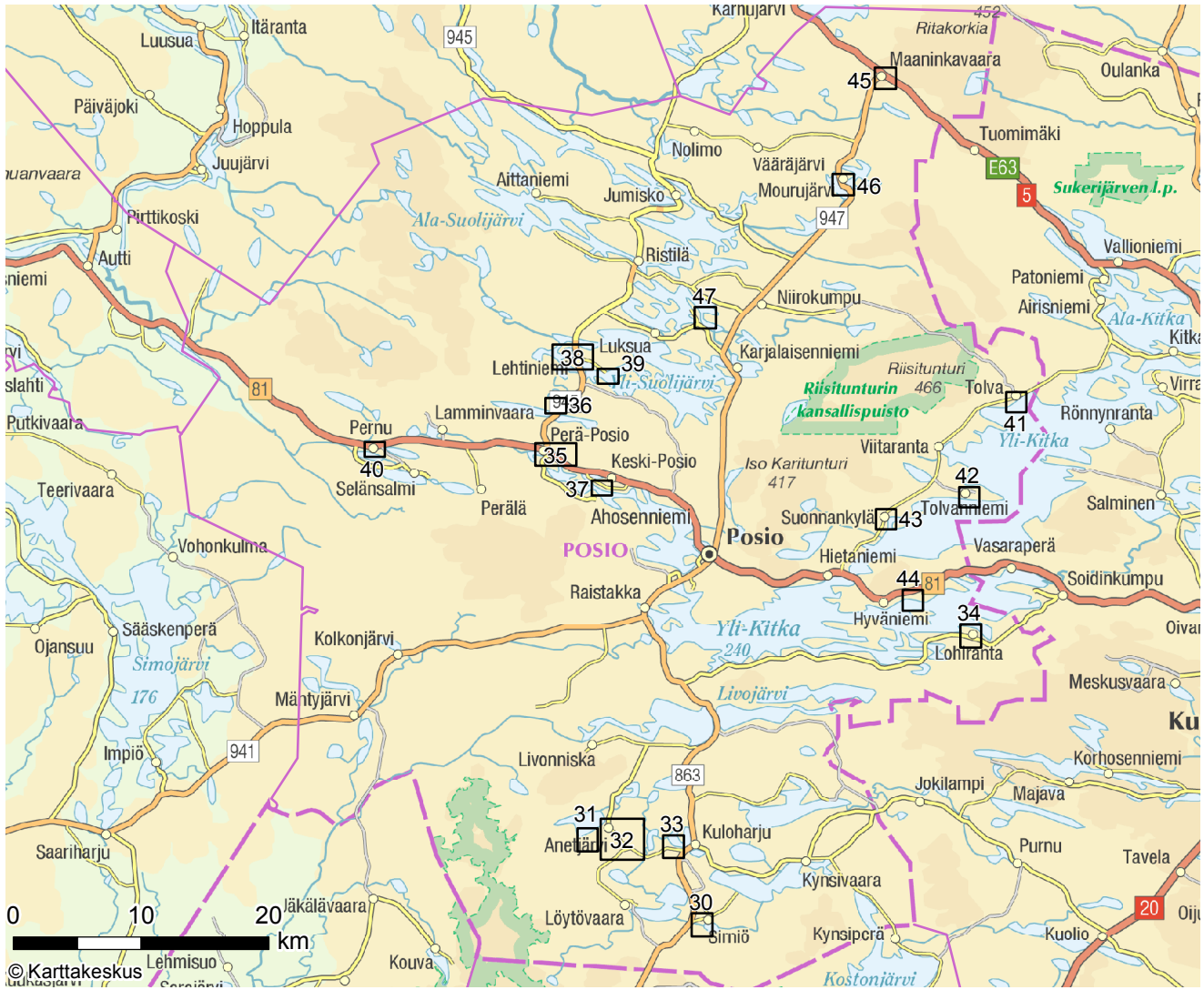
Lepolan tilan vanhat pellot ovat jääneet jo aikaa sitten pois käytöstä. Kasvillisuudessa on monin paikoin niittyajistoa. Toisaalta osa alueesta on rehevöitynyt ja typensuosijalajit ovat vallalla. Niityillä esiintyy pieniä kuivan niityn laikkuja, joissa siankärsämö, pikkulaukku ja lampaannata vallitsevat. Muuta lajistoa ovat mm. nurmilauha, mesiangervo, niittyleinikki, koiranputki, nurmilauha, puna-ailakki, hiirenvirna, peltomatarra, mätässara, kevätpiippo, valkoapila ja heinätähkimö.

Hoitosuosituks: Alue sopisi erinomaisesti laidunnukseen. Alkukunnostusraivausta ei tarvita. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

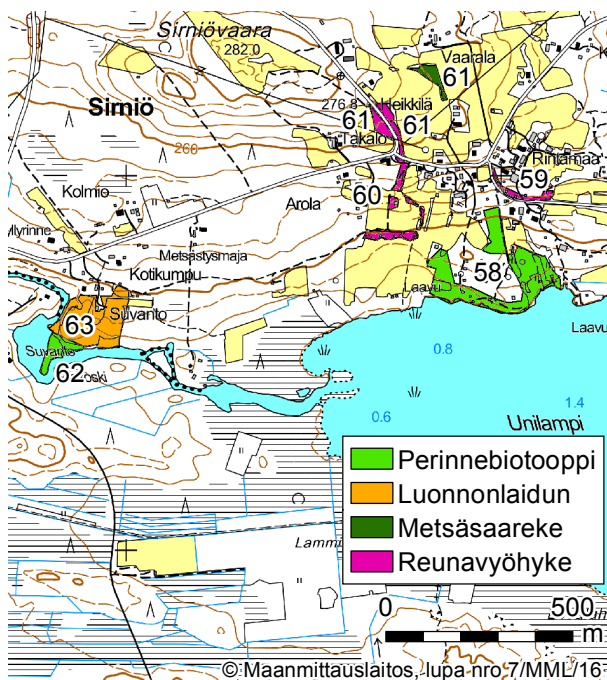
Kohde 55. Ahoniemen haka.

Posio

Kartta B. Posion yleissuunnittelualue ja tarkemien kohdekarttojen sijainti.

Sirniö

Kartta 30. Kohteet 58. Sirniön ranta, 59. Sirniön aittarivistön reunavyöhyke, 60. Arolan reunavyöhykkeet, 61. Heikkilän reunavyöhykkeet ja metsäsaareke, 62. Suvannon niemen rantaniitty ja 63. Suvannon niemen maisemapellot, luonnonlaidun.

58. Sirniön rannan perinнемaisema, perinnebiotooppi (3,0 h)

Sirniön kylän sydämessä, Unilammen rannassa on laaja alue, jossa näkyy menneiden sukupolvien ihmistoiminnan vaikutus. Aivan rannassa on avoimia ketokumpareita. Tilusteiden reunat ovat tyypiltään hakamaisia. Alueella on runsaasti vanhoja rakennuksia ja talonpoikainen pihapiiri sekä tervahautojen pohjia. Peltojen reunat ovat puoliavoimia. Katajaa kasvaa valoisailla pellonreunuksilla. Haapa, koivu, mänty ja kuusi ovat metsäisten osien puulajit.

Rannan avoimilla niittyaukeilla kasvavat mm. oravanmarja, tuoksusimake, kevätpiippo, tuppisara, *nurmitatar*, kevätleinikki ja niittyleinikki. Osittain alue on alkanut rehevöitymään. Itäosissa on reheviä metsäkurjenpolvi-, mesiangervo- ja maitohorsma kasvustoja. Metsäosissa kasvaa pääosin mustikkaa.

Hoitosuositukset: Laidunnus on paras tapa säilyttää alue puoliavoimena. Raivaukset ja puuston väljennykset kannattaa kohdistaa aukkojen reunaosiin. Laidunnus estäisi myös tervahautojen häviämisen maakerrosten alle, sillä laidunnus vähentää karikkeen muodostumista. Itäosiin kannattaa raivata muutama näkymä järvelle. Rakennusten läheisyydestä puut ja

pensaat kannattaa raivata pois. Lahopuut ja pökkelöt kannattaa jättää metsälaitumille lisäämään luonnon monimuotoisuutta.

Alueen voi aidata myös laajemmin maanomistajien suostumuksen mukaisesti. Laidun kannattaa mitoittaa siten, että karjalle ei tarvitse antaa laidunkauden aikana lisäravintoa. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon ja maiseman hoitoon.

59. Sirniön aittarivistön reunavyöhyke (0,2 ha)

Kylätien varrella on komea aittarivistö. Rakennusten ympäriltä kannattaa korkea ruohokasvillisuus niittää säännöllisesti pois kosteutta keräämästä. Tällä hetkellä aittojen vierustat ovat rehevöityneet, ja lajistossa ovat mm. mesiangervo, pajut ja nokkonen.

Hoitosuositukset: Pajujen ja nuorten koivuntaimien raivaus. Komeat vanhat koivut voi jättää maisemaa komistamaan. Tienvarren mesiangervokasvuston vuosittainen niitto. Niitto- ja raivausjäte kuljetetaan alueelta pois. Rehevät kasvustot korvautuvat ajan myötä matalakasvuisemmilla lajeilla, ja samalla reunavyöhykkeen hoito helpottuu.

60. Arolan reunavyöhykkeet (0,6 ha)

Koivulahdentieltä voi nähdä pilkahduksen viljelyssä olevista rinnepelloista, jotka viettävät Unilampea kohti. Puustoa kannattaa poistaa reilusti Koivulahden varrelta, jotta komea maisema saadaan kunnolla näkyviin. Myös peltoalueen keskellä kasvavia puuryhmiä kannattaa harventaa reilusti, jotta näkymät aukeaisivat. Komeat puuyksilöt kannattaa säästää.

Aivan tien reunasta alkava reunavyöhyke on eteläosiltaan upeaa haapametsää. Metsässä kasvaa puu- ja tuomea sekä kenttäkerroksessa kasvaa metsäimarre, maitohorsma ja metsäkurjenpolvi. Muilla metsäsaarekkeilla kasvaa metsäkurjenpolvea, koiranputkea, siankärsämöä, hiirenvirnaa, aitovirnaa, ja vadelmaa.

Hoitosuositukset: Raivaus ja niitto. Kivisillä metsäsaarekkeilla kasvaa komeita mäntyjä, joita voisi korostaa raivaamalla pajukkoa pois. Raivaus ja niittojäte kannattaa viedä alueelta pois, jotta rehevyys vähenisi. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

Kohde 59. Simiön
aittarivistö.
Kuva Heli Pääkkö.

Pellon metsäsaarek-
keita raivaamalla
saisi palautettua nä-
kymiä Unilammelle.
Kuva kohteesta 60.

61. Heikkilän reunavyöhykkeet ja metsäsaareke (0,9 ha)

Kylän pohjoisosissa vaaran rinteessä on hienoja koivukujia, joita voi hoitaa peltojen reunavyöhykkeinä. Koivukujan alla kenttäkerroksessa kasvaa mm. pietaryrtti, voikukka, apilat, koiranputki ja maitohorsma. Metsäisillä alueilla kasvaa mustikka, oravanmarja, hiirenvirna, metsäkurjenpolvi ja korpiorvokki. Peltojen keskellä sijaitsevaa haavikkoista metsäsaareketta voi hoitaa luonnonlaitumena laiduntamalla. Aluetta on jo raivattu jonkin verran.

Hoitosuositukset: Pajujen ja taimien raivaus sekä vuosittainen niitto rehevöityneillä alueilla. Niittojäte kuljetetaan pois alueelta. Metsäsaarekkeen hoidoksi sopii puiden väljennys ja laidunnus. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

62. Suvannon niemen rantaniitty, perinnebiotooppi (0,5 ha)

Sirniön seppäkylässä kosken rannalla on arvokas perinnebiotooppi. Rantaniittyä on niitetty vuosittain, eikä sitä ole koskaan ojitettu tai lannoitettu. Vuosia sitten sitä on myös laidunnettu lampailla. Niitty on monilajinen. Vesirajassa kasvaa vesisaraa, kurjenjalkaa ja rentukkaa. Kuivemmilla kohdilla kasvaa *hakamaa-poimulehteä*, mesimarjaa, suo-orvokkia, *vilukkoa* ja kevätleinikkiä ja kissankelloa.

Hoitosuositus: Vuosittainen niitto ja niittotähteen poiskuljetus tai laidunnus esim. lampailla. Rannan pajukkoa tulisi raivata, laidunnus ilman lisäravintoa pitäisi sen jälkeen pajukon tehokkaasti poissa. Alueen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta.

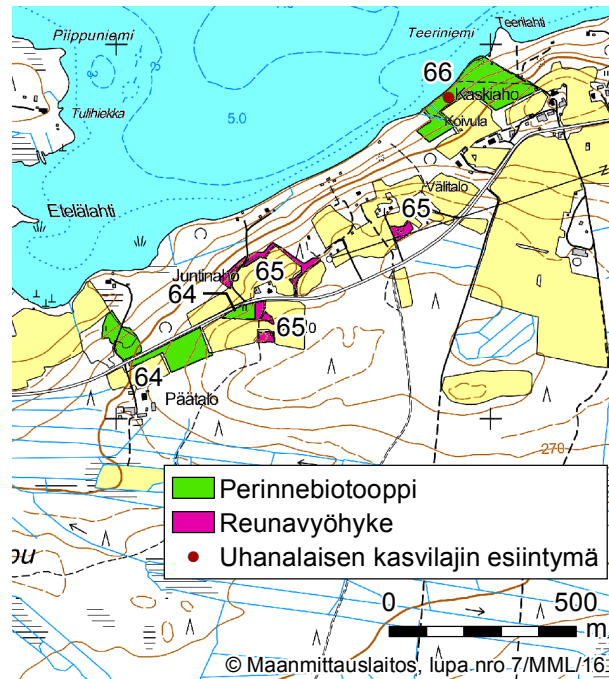
Suvannon tulvaniitty on maisemallisesti hieno alue ja arvokas perinnebiotooppi. Kuva kohteesta 62.

63. Suvannon niemen maisemapellot, luonnonlaidun (2,2 ha)

Rantaniityn pohjoispuolella on entisiä pelloja, joita ei ole lannoitettu tai kynnetty vuosikymmeniin. Niitä on hoidettu niittämällä ja viemällä heinä pois alueelta. Lajisto on hieman yksipuolisempaa ja rehevämpää kuin alapuolisella rantaniityllä. Pelloilla kasvaa mm. niitty-leinikki, siankärsämö, nurminata ja rantatörmillä korpiorvokki ja mesimarja sekä mustikka ja oravanmarja.

Hoitosuositus: Aluetta on hoidettu esimerkiksi niittämällä ja viemällä niittotähde pois. Alueen voi myös aidata laitumeksi yhdessä Suvannon rantaniityn kanssa, sillä pellot ovat vuosien niiton myötä köyhtyneet ravinteista. Jatkossa hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

Anetjärvi–Kuloharju

Kartta 31. Kohteet 64. Päätalon laitumet, 65. Anetjärven reunavyöhykkeet ja 66. Kaskiahon laitumet.

Metsäkurjenpolvi.

64. Päätalon laitumet, perinnebiotooppi (2,0 ha)

Päätalon laitumista enää tien eteläpuoleinen osa ja pieni osa pohjoispuolen laitumesta ovat laidunkäytössä. Karja laiduntaa perinnebiotooppiosioita nurmilaiduntien yhteydessä. Tien pohjoispuoli on ollut laitumena pidempään, ja eteläpuoli 1970-luvun puolivälistä lähtien. Pohjoispuolella esiintyy useita eri niittytyyppejä kuivista kosteisiin, lähdevaikutteisiin niittyihin. Kostealla kivisellä niityllä kasvavat mm. mesiangervo, suo-ohdake, suo-orvokki, tupassara, huopahdake, nurmilauha, poimulehdet, metsäkurjenpolvi, karhunputki ja hevohierakka. Pohjakerros on lehväsamalten peitossa. Niityn yläosat ovat tyypiltään osin rehevöityneitä kuivia ja tuoreita niittyjä, jossa paikoin myös katajaa kasvaa runsaana. Lajistossa on mm. *kissankäpälä*, huopakeltano, siankärsämö, kevätpiippo, tuokusumake, *nurmitatar* ja valkoapila. Niityt ovat osin rehevöityneet, ja paikoin metsäkurjenpolvi, maitohorsma, rönsyleinikki, nurmilauha ja koiranputki ovat valtalajeja. Vanha metsälaidunosa ei ole ollut laidunkäytössä viime vuosina, ja myös laidunnuksen jäljet ovat pääosin hävinneet.

Karja kannattaa päästää laiduntamaan puoliavoimiin reunavyöhykkeisiin. Kuva kohteesta 64.

Tien eteläpuolen hakamaisilla osioilla, lähellä autotietä kulkevan karjapolun varressa ja nurmilaitumen ja tien välissä on runsaimmin niittylajistoa; mm. niittyleinikki, kangasmaitikka, metsälauha, niittysuolaheinä, *kissankäpälä* ja syysmaitainen. Muutoin lajistossa vallitsevat metsävarvut; mustikka, variksenmarja, puolukka sekä metsä- ja nurmilauha. Itäisimmän niittylaikun lajistossa ovat mm. niittyleinikki, tuoksusimake, kultapiisku, heinätahtimö, maitohorsma, koiranputki, voikukka, pikkulaukku, nurmirölli, valkoapila ja syysmaitainen. Koivuntaimia ja pajuja kasvaa paikoitellen.

Hoitosuosituks: Laidunnuksen jatkaminen on suositeltavaa, ja sen ansioista huomionarvoiset niittylajit ovat alueella säilyneet. Mikäli perinnebiotooppiosiot aittaa erilleen nurmilaitumista voi alueen hoitoon hakea ympäristösopimusta. Kataja on vallannut alaa kuivemmillä niittytyypeillä, ja sitä kannattaisi raivata reilustikin jättäen vain muutamia näyttävämpiä pensaita. Tien varsilta kannattaa raivata nuorta puustoa, etenkin kuusta, jotta hakamaisilla osilla valoisuus kenttäkerroksessa lisääntyy. Avoimilta osilta kannattaa raivata puun taimet pois.

65. Anetjärven reunavyöhykkeet (1,0 ha)

Anetjärven seutu on maaperältään rehevää. Peltojen reunamilta löytyy monipuolisia puoliavoimia vyöhykkeitä, joita kannattaa hoitaa sekä niittylajiston että maiseman kannalta raivaamalla nuorpuustoa ja niittämällä. Puustossa on monipuolisesti haapaa, pihlajia ja raitoja. Kenttäkerroksessa kasvaa mm. kultapiisku, oravanmarja, metsälauha, metsäimarre, metsäkurjenpolvi ja lampaannataa.

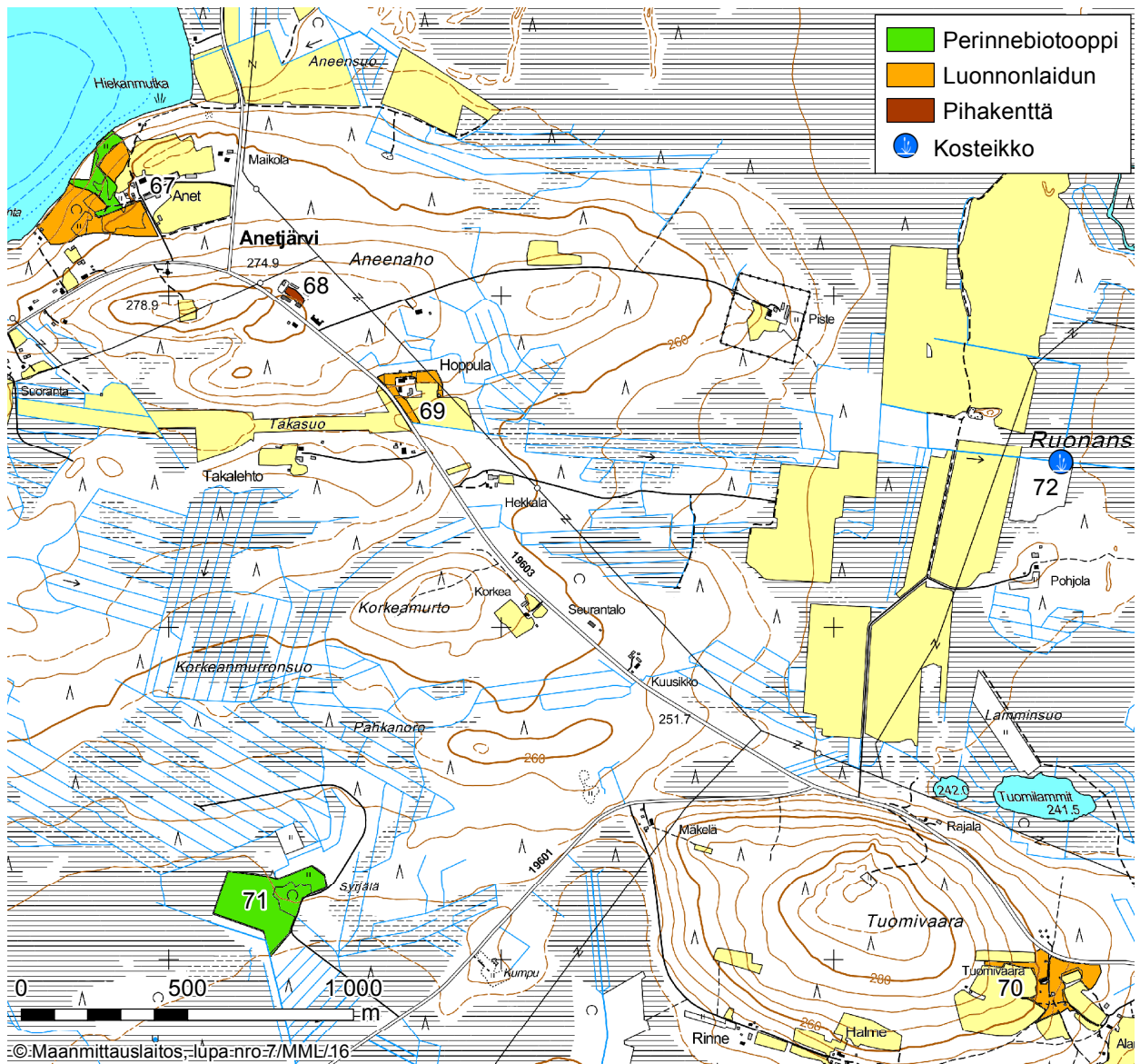
Hoitosuositukset: Peltojen reunavyöhykkeiden hoitoon voi hakea ympäristösopimusta. Raivaukset ja puuston väljennykset kannattaa keskittää erityisesti nuorpuustoon ja etenkin havupuihin. Marjovia puulajeja kuten pihlajia kannattaa suosia, sillä ne tarjoavat ravintoa täällä talvehtiville linnuille. Niittylaikkuja kannattaa hoitaa niittämällä esimerkiksi raivaussahaan saatavalla niittoterällä, ja keräämällä niitos pois alueelta. Pajut ja lehtipuun taimet voi hyödyntää esimerkiksi kerppuina.

66. Kaskiahon laitumet, perinnebiotooppi (2,5 ha)

Kaskiahon laitumet ovat olleen laidunkäytössä jo pitkään. Nykyisin tilan lypsylehmät laiduntavat rannassa enää satunnaisesti, pääosin ne ruokailevat nurmilaitumilla. Rantahaassa ja metsälaitumella on varsin monipuolinen kasvilajisto, osin varmasti luontaisestikin. Lajistossa on mm. herukat, mesiangervo, metsäkurjenpolvi, kultapiisku, huopaohdake, karhunputki, metsäimarre, korpi-imarre, *nurmitatar*, *poimulehdet*, rönsyleinikki. Kostealla tihkupintaosalla kasvoi myös *myyränporrasta* ja suokelttoa.

Hoitosuositukset: Laidunnuksen jatkaminen on suositeltavaa. Jos laitumen aita erilleen lannoitetuista nurmilaitumista voi alueen hoitoon hakea ympäristösopimusta.

Kartta 32. Kohteet 67. Anen laitumet, 68. Anetjärven koulun pihaketo, 69. Hoppulan luonnonlaitumet, 70. Tuomivaara, luonnonlaidun, 71. Syrjälän pihapiiri ja 72. Ruonansuon kosteikko.

67. Anen laitumet, perinnebiotooppi, luonnonlaidun (yht. 5,4 ha)

Anen laitumien laidunhistoria on katkonainen. 1970 ja 80-luvuilla niillä laidunsivat muutamina kesinä lampaat (Aution niityt), jonka jälkeen 90-luvun loppupuolella niityillä on laiduntanut nuorta nautakarjaa. Laidunnus on loppunut kymmenisen vuotta sitten. Kauniin järvimaiseman säilyttämiseksi Anetjärveen viettävä rinnealue tulisi ottaa pikaisesti uudelleen laidunkäyttöön. Aiemmin luontotyypeiltään kuivaa ja tuoretta niittyä olleet kedot ja niityt ovat rehevöitymässä, ja maitohorsma on vallannut jo alaa monin paikoin. Monipuolista niittyajistoakin on kuitenkin jäljellä: tuoksusimake, lampaanata, *nurmitatar*, pikkulaukku, kultapiisku ja tuppisara sinnittelevät vielä rehevämmän kasvillisuuden joukos-

sa. Aluetta voitaisiin laajentaa käytännöllisemmäksi laidunkokonaisuudeksi yhdistämällä perinnebiotoopin ympäristön luonnonlaitumiin, jotka käsittävät pienialaisia viljelemättömiä pelloja sekä niiden reunametsiä, jotka ovat olleet myös aikaisemmin laitumina. Metsäisillä osioilla kasvillisuudessa on mm. metsäkurjenpolvi, tuppisara, niittyleinikki, kultapiisku, nurmilauha, siankärsä-mö, metsäimarre, metsätähti ja metsävarvut. Rinteen alaosassa avoimet niityt ovat joko tuoretta tai kostea suuruohoniittyä, jonka valtalajeina metsäkurjenpolvi, nurmilauha, mesiangervo, karhunputki ja maitohorsma.

Hoitosuosittukset: Koko alueen aitaaminen laitumeksi. Eläimiä ei tule lisäruokkia, vaan ruuan loputtua ne siirretään toiselle laitumelle. Avoimilla niityillä katajaa tulee raivata reilusti. Kauneimpia pensaita kannattaa kuitenkin jättää monipuolistamaan maisemaa, sil-

Kohde 67. Anen laitumet.

lä ne kuuluvat perinnebiotoopeille. Nuorpuustoa tulee harventaa ja väljentää reilusti, mieluiten pienaukottamalla jo olemassa olevien niittyaukkojen ympäristöstä. Raivaukset kannattaa toteuttaa vähitellen. Rajauksen länsiosassa raivauksia on jo tehty, ja hoidoksi riittää raivaustähteen keruu pois laitumelta. Koko alueen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

68. Anetjärven koulun pihaketo

Pihakentät ylläpitävät osaltaan perinnemaisemien kasvilajistoa. Anetjärven vanhan koulun pihakentällä kasvaa useita huomionarvoisia perinnebiotooppien lajeja: *suikeanoidanlukko*, *nurmitatar*, *ketosilmäruoho*, syysmaitiainen, päivänkakkara, valkoapila ja niittyleinikki.

Hoitosuosituksena on alueen vuosittainen niitto. Erityisen tärkeää on niitoksen pois keruu, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää.

69. Hoppulan luonnonlaitumet (0,8 ha)

Hoppulan käytöstä poistuneita peltoja on laidunnettu lampailla muutamia vuosia. Niityillä kasvaa mm. metsäkurjenpolvea, niittyleinikkiä, rönsyleinikkiä, punaailakkia ja *hakamaapoimulehteä*.

Hoitosuositukset: Laidunnus on suositeltavaa sekä maiseman että luonnon monimuotoisuuden ylläpitämiseksi. Maisemasyistä reunametsää kannattaa aidata pellon ympäristöstä mukaan laitumeen. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

70. Tuomivaara, luonnonlaidun (1,8 ha)

Tuomivaaran rinteessä on komea pihapiiri, jonka ympärillä on perinnemaisemaa, reunavyöhykkeitä sekä peltojen välisiä puoliavoimia saarekkeitä. Rinnepellot ovat aiemmin olleet ohralla. Pellon reunoilla ovat monikerroksiset komeat reunavyöhykkeet, missä kasvaa

mm. katajaa, ja jotka on aikaisemmin laidunnettu tilan sonnilla. Rinteessä on avoimia niitty laikkuja sekä hakamaisia alueita. Pihapiirissä ja peltojen reunoilla kasvavat mm. *jäkki*, lampaannata, *maariankämme*, kissankello, *hakamaapaimulehti*, metsälauha, tuoksimake, kultapiisku, metsätähti, valkoapila, tuppisara ja puolukka. Pensaskerroksessa on yleisesti katajaa.

Hoitosuositukset: Raivaus ja niitto tai laidunnus. Vaaranrinteen reunavyöhykkeiltä kannattaa raivata erityisesti pensaskerroksen katajan tiheimpiä kasvustoja. Muutamia komeimpia kannattaa säästää. Pihapiirin voi aidata esimerkiksi lampaille tai alueet voi vaihtoehtoisesti niittää alkusyksystä vuosittain. Tällöin niittojäte vietään alueelta pois, jotta ravinteisuus vähenee. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

71. Syrjälän pihapiiri, perinnebiotooppi (4,6 ha)

Anetjärvellä Syrjälässä on säilynyt edustava keto-entisessä pihapiirissä. Uhanalaisia noidanlukkoja kasvoi runsaasti kivijalan lähistöllä. Niityllä kasvoi runsaasti

mm. *ketonoidanlukko*, lampaannataa, päivänkakkaraa, siankärsämöä, korpiorvokkia, *niitymaarianheina*, poimulehtiä ja nurmilauhaa.

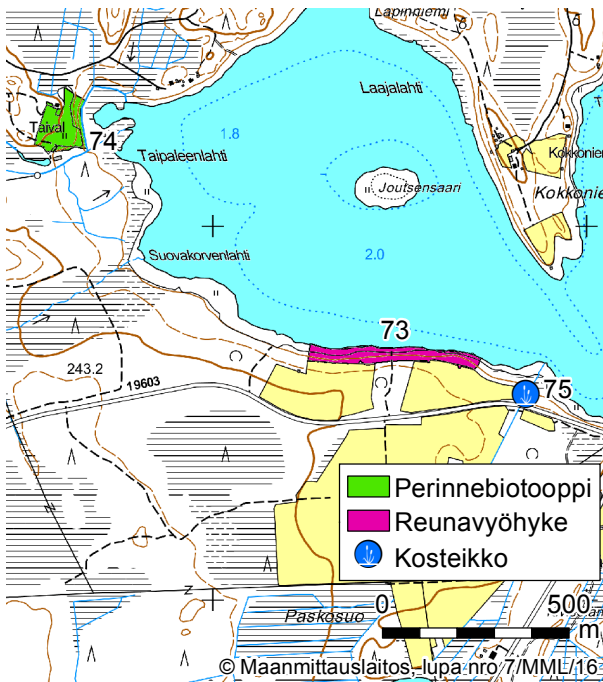
Hoitosuositukset: Koko alueen laidunnus on suositeltavaa. Ensimmäisten laidunkesien jälkeen voi sarkaojissa kasvavaa pajukkoa karsia. Hakamaiset leveätyviset koivut kannattaa jättää maisemaa komistamaan. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

72. Ruonansuon kosteikko

Ruonansuolle johtaa laajojen peltoaukeiden kuivausvedet. Vanha pelto, jossa kasvaa nykyisin karhunsammalta ja pajua soveltuu hyvin kosteikon perustamiseen. Yläpuolisen valuma-alueen pinta-ala on noin 150 hehtaaria, josta peltoa on noin 19 %. Perustettavan kosteikon minimipinta-ala on 0,75 ha. Kohde täyttää ei-tuotannollisen inventointituen kriteerit monivaikeuteisen kosteikon perustamiseen.

Vanhat talousrakennukset ansaitsevat tulla kaivetuiksi esiin pensaikkojen keskeltä. Hoitoon saa tukea ympäristösopimuksen kautta. Kuva kohteelta 70.

Kartta 33. Kohteet 73. Kulojärven rantaniitty, reunavyöhyke, 74. Taipalen niitty ja 75. Pasko-ojan kosteikko.

73. Kulojärven rantaniitty, reunavyöhyke (1,8 ha)

Kulojärven etelärannan rantaniitty vaihettuu koivikkoksi pellon reunavyöhykkeeksi. Rannan niityt vaihtelevat luontotyyppiltään korte- ja saraniittyjen välillä. Niityt ovat paikoin kovapohjaisia, ja paikoin luhtaisuus lisääntyy. Lajistossa on mm. luhtakastikka, vesisara, järvikorte, korpi- ja viitakastikka ja pullosara. Koivuvaltaisella osalla käy myös kevättulva, ja lajistossa on runsaasti kostean paikan ruohoja; mm. viita- ja korpikastikkaa, metsäkurjenpolvea, mesiangervoa, lehtokortetta, rantamataraa, mesimarjaa, isotalvikki, ruohokanukka, niittyleinikki ja korpiorvokki.

Hoitosuositukset: Kostean niityn hoitoon sopii parhaiten laidunnus nautakarjalla. Koivikko vaatii rai-vauksen. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopi-musta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja mai-seman hoitoon.

74. Taipalen niitty, perinnebiotooppi (1,5 ha)

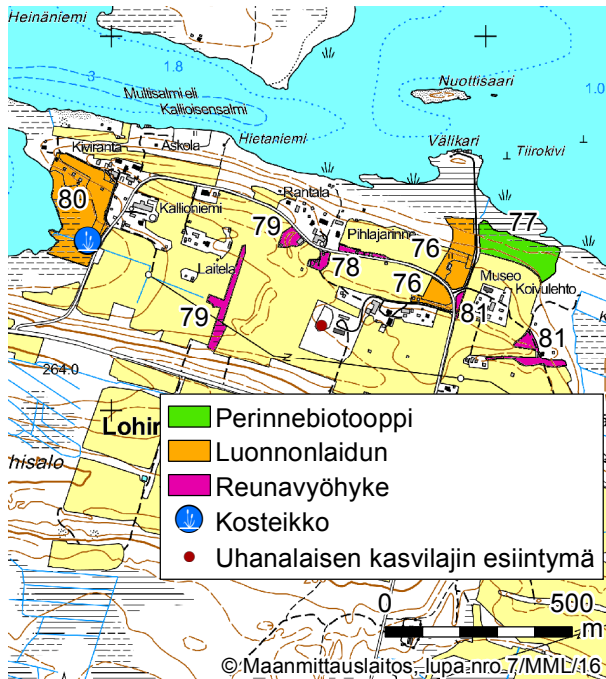
Taipalen pihapiirin vanhat hiekkapohjoiset pellot ovat muuttuneet monilajisiksi niityiksi. Niityt ovat säilyneet matalakasvuisina, vaikka rehevöitymistä onkin tapah-tunut. Kumpuilevasta rinnemaastosta löytyi mm. sil-mälläpidettävää *ahonoidanlukkoo* ja vaarantuneeksi luokiteltua *pohjannoidanlukkoo*. Lisäksi niityillä esiin-tyivät mm. kissankello, *huopakeltano*, huopakeltano, siankärsämö, niittyleinikki, valkoapila, lehtovirmajuu-ri, päivänkakkara, pietaryrtti, nurmikot ja nurmilauha. Porot ja hirvet ovat ruokailleet alueella. Ojanvarres-sa alueen itäreunassa niitty muuttuu puustoiseksi, ja kasvillisuus muodostuu pääosin metsälajeista, mutta seassa on myös esimerkiksi kastikkaa ja metsäkur-jenpolvea. Niityn pohjoisosat muodostuvat tuoreesta niitystä, lajistossa on mm. niittyleinikki, metsäkurjen-polvi, *kumina*, puna-ailakki, ja rehevöitymistä indikoi-vat koiranputki.

Hoitosuositukset: Osin puustoisien kohteen hoito onnistuu helpoiten laiduntamalla. Avoimet niittyosat voi hoitaa myös niittäen. Männyntaimet alueen keski-osista kannattaa poistaa. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoi-suuden ja maiseman hoitoon.

75. Pasko-ojan kosteikko

Pasko-oja tuo Kulojärven eteläpuolisten peltojen ve-det Kulojärveen. Oja on kaivettu luontaisen kosteikon läpi. Vedet voidaan johtaa pintavalutuksena ranta-luhdan läpi täyttämällä järveen asti kaivettu oja osin. Kohde täyttää monivaikutteisen kosteikon perustami-seen vaaditut kriteerit. Yläpuolinen valuma-alue on noin 250 ha, josta peltoa on noin 13 %.

Lohiranta

Kartta 34. Kohteet 76. Pihlajarinteen luonnonlaidun, 77. Kotimuseon rantahaka, 78. Pihlajarinteen reunavyöhykkeet, 79. Rantalalan reunavyöhykkeet, 80. Kallioniemen kosteikko ja luonnonlaitumet ja 81. Lohirannan itäosan reunavyöhykkeet ja metsäsaareke.

76. Pihlajarinteen luonnonlaidun (1,8 ha)

Alue rajautuu Lohirannan kylätiehen ja alas rantaan, Välikariin vievän tien varteen. Rannassa alue vaihtuu tiheään lehtipuu- ja pajuvyöhykkeen kautta avoimeksi rantaluhdaksi. Alueella kasvaa nimensä mukaisesti komeita pihlajia. Rantaan vievän tien reunoilla on hieno koivukuja. Kenttäkerroksessa on tuoreen niityn lajistoa; metsäkurjenpolvi, kastikat, korpiorvokki, niittyleinikki ja *kullero* vallitsevat. Puustoisilla osilla kasvaa paksurunkoisia raitoja ja niiden alla on kostean suuruuhoniityn lajeja, kuten mesiangervo, rönsyleinikki, lehväsammat, peltokorte, metsäkorte, korpi-imarre, metsäalvejuuri, metsätähti ja karhunputki. Lahopuuta on jonkin verran. Kylätien risteyksessä on autiotalon pihapiiri, mikä kannattaa ottaa mukaan laitumeen maisemallisista syistä. Pihapiiri on jo rehevöitynyt, lajistossa on mm. niittysuolaheinä, nurmilauha, niittyleinikki, mesimarja ja vadelma. Paikoin pensaskerroksessa on myös katajaa.

Hoitosuositukset: Laidunnus lampailla, hevosilla tai naudoilla. Rehevyyden vuoksi ensimmäisinä vuosina suositellaan isompaa laidunpainetta. Eläimet olisi hyvä tuoda alueelle heti kasvukauden alussa. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

77. Kotimuseon rantahaka, perinnebiotooppi (1,6 ha)

Lohirannan kotiseutumuseon pohjoispuolella sijaitsevat talon vanhat niittoniityt, jotka ovat aikaisemmin rajautuneet lähes suoraan peltomaihin. Kyläläisten mukaan maisema on ollut aiemmin avoin. Sitten rantaniityn yläosat ovat metsittyneet. Kotiseutumuseon rantahaka sopii erinomaisesti laitumeksi. Jäljellä on vielä muutamia paksurunkoisia koivuja ja perinnebiotooppien lajistoa esiintyy myös: *ukonputki*, *kullero*, tuoksusimake, kultapiisku, metsäkurjenpolvi, niitty- ja kevätleinikki ja metsätähti. Lähellä rantaa lajistossa on lisäksi kosteampien niittyjen lajistoa kuten joka-paikansara, korpiorvokki, suo-orvokki, kyläkellukka ja mesiangervo.

Hoitosuositukset: Alueen aitaaminen laitumeksi on suositeltavaa. Puustoa on raivattu jo jonkin verran suosien paksurunkoisia koivuja. Lahopuut kannattaa jättää, sillä ne tarjoavat ravintoa lahottajaeliöstölle. Pieniä aloja puustoa kannattaa raivata edelleen rannasta vuosittain, jotta juuristosta vapautuvat ravinteet eivät rehevöitä aluetta kerralla. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

78. Pihlajarinteen reunavyöhykkeet (0,3 ha)

Maisemallisesti keskeisellä paikalla Lohirannan kyläraitin varrella on hyvin säilyneitä latoja. Noin 5 metriä leveällä vyöhykkeellä kasvaa komeita haapoja ja koivuja. Kenttäkerroksessa kasvaa lampaannataa, siankärsämöä ja puolukkaa.

Hoitosuositukset: Latojen vieressä kasvavat puut tulisi kaataa rakennusten säilyttämiseksi. Alue on melko vähäravinteinen, joten raivauksen ja niiton voi tehdä vaikka vuorovuosina. Niitto- ja raivausjäte on vietävä alueelta pois. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

79. Rantalalan reunavyöhykkeet (0,9 ha)

Lohirannan kiviset pellot on raivattu usean sukupolven kovalla työllä. Kiviröykkiöt pellojen keskellä ovat muistona tästä. Nuoria puita voisi näiltä saarekkeilta kerätä vaikka polttopuiksi. Tienviereistä metsäsaarekettä on mahdollisesti laidunnettu. Se on maisemallisesti säilynyt puoliavoimena.

Hoitosuositukset: Raivaus, joka kohdistuu nuoriin puuyksilöihin. Puiden poisvienti. Maisemapuita ja katjaja tulisi säästää. Pihlajaa raitoja ja isoja lahopuita kannattaa jättää linnuille. Kohteen hoitoon voi hakea maatalouden ympäristösopimusta maatalousluonnon ja maiseman hoitoon.

80. Kallioniemen kosteikko ja luonnonlaitumet, luonnonlaidun (3,6 ha)

Suuri osa Lohirannan intensiivisesti viljeltyjen peltojen kuivatusvesistä laskee Kallioisenlahteen. Kosteikon avulla pelloilta tulevat ravinteet ja kiintoaines suodattuisivat kosteikkoon. Lahteen laskeva oja on kaivettu luonnon kosteikon läpi. Kosteikko kannattaisi perustaa pintavaluntakenttänä siten, että harmaaleppäluhta säilyy. Harmaaleppäluhdassa kasvaa kortteita, lehväsamalia, metsäalvejuurta ja korpi-imarretta. Kosteikon pohjoispuolella olevat avoimet entiset pellot ovat hyvä alue laidunnukseen. Samalla kosteikon pohjoisreuna säilyy avoimena, jolloin se vaikuttaisi monella tavalla myös linnustoon ja maisemaan. Tilustien varrella sijaitsevat aitat kannattaa rajata mukaan laitumeen, jotta niiden ympäristö pysyy samalla siistinä. Vanha peltoalue on jo osin rehevöitynyt, lajeina mm. mesiangervo, peltokorte, nurmilauha, hii-renvirna, nokkonen, metsäkurjenpolvi, karhunputki ja maitohorsma.

Hoitosuositukset: Kosteikon perustamisen ehdot täyttyvät, sillä lähivaluma-alueesta noin 60 % on peltoa. Kosteikon yläpuolinen valuma-alue on noin 34 ha, ja kosteikon vähimmäispinta-ala noin 0,2 ha. Kosteikon palauttamiseen riittää ojan patoaminen, jolloin harmaaleppäluhta toimii pintavalutuskenttänä. Reuna-alueita voi hoitaa laiduntamalla. Puustoa ei tarvitse juuri raivata, jos vesi puhdistetaan pintavalutuskentän avulla. Pohjoispuolella olevat entiset pellot toimivat lintujen pesimäalueena, kun aluetta laidunnetaan. Kosteuden vuoksi paras laiduntaja on nautakarja, mutta myös muut eläimet käyvät hoitajiksi. Samalla aluetta raivataan siten, että järvinäkymä palautetaan kylään. Aluetta laidunnetaan niin kauan kuin ravintoa riittää.

81. Lohirannan itäosan reunavyöhykkeet ja metsäsaareke (0,6 ha)

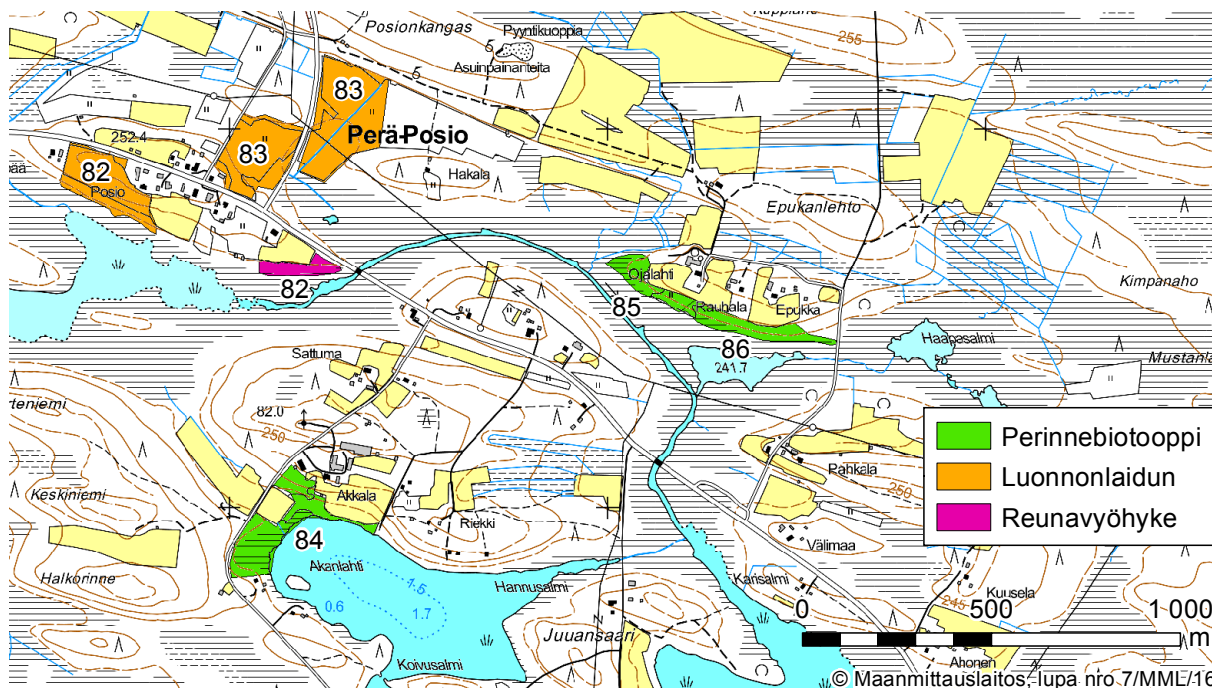
Kylän itäosissa on kauniisti raivattuja metsäsaarekkeita ja reunavyöhykkeitä tilustien ja pelto-ojan varressa. Lajisto on pääosin tuoreiden ja kuivien niittyjen lajistoa; tuoksusimake, *niittymaarianheinä*, kultapiisku, metsäkurjenpolvi, mustikka, siankärsämä, metsälauha sekä ojan varressa mm. tupassara, metsätähti ja metsäimare. Puustossa on kauniita paksurunkoisia mäntyjä.

Hoitosuositukset: Alueen puuston rakenteen säilyttäminen raivaamalla ja säännöllinen niitto. Niitoksen pois kerääminen on tärkeää, sillä kohde sijaitsee hiekkamailla, ja hoidon myötä etenkin kuivien niittyjen matalakasvuiset lajit hyötyvät. Kohteen hoitoon voi hakea ympäristösopimusta maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon.

Harvapuustoisia reunavyöhykkeitä on helppo hoitaa esimerkiksi niittoteräisellä raivaussahalla. Kuva kohteesta 81.

Perä- ja Keski-Posion kylät

Kartta 35. Kohteet 82. Posionperän linnustollisesti arvokas luonnonlaidun ja reunavyöhyke, 83. Perä-Posion maisemalaitumet, luonnonlaidun, 84. Akkalan rantalaidun, 85. Ojalahden rantalaidun ja 86. Epukan vanha rantalaidun

82. Posionperän linnustollisesti arvokas luonnonlaidun ja reunavyöhyke (3,7 ha)

Rovaniementien varrella on maisemallisesti näkyvällä paikalla käytöstä poistuneita peltoja sekä pellon ja rantaluhdan välisiä reunavyöhykkeitä, jotka soveltuvat laidunnettavaksi ympäristösopimuksella. Läntisin maisemapelto rajautuu Posionperän linnustollisesti arvokkaaseen matalaan järveen. Järvellä havaittiin ainakin joutsenia ja kurkia. Rantaan asti ulottuva laidun tuo uusia elinympäristöjä kahlaajalinnuille. Lisäksi laidunnus parantaisi näkymiä Rovaniementielle.

Tienvarren niittykumpareen lajistosta löytyi mm. kissankelloa ja *kissankäpälää* sekä tuksusimaketta, niittyleinikkiä, niittynurmikkaa, valkoopilaa ja puna-ailakkia. Rantaan päin peltoalue rehevöityy ja siinä kasvaa mesiangervoa ja juolavehnää sekä maitohorsmaa. Kosteikon rannalla on koivikko ja sen alla on luhtainen kastikka- ja saravyöhyke. Puustovyöhykkeet ovat pääosin koivikkoa, mutta seassa kasvaa myös harmaaleppää. Kenttäkerroksen lajistossa on mm. tuppassara, metsätähti, kastikat, rönsyleinikki, metsäkorte, kultapiisku, mesimarja ja isotalvikki.

Hoitosuositukset: Alueet sopivat kosteiden ranta- niittyjen vuoksi hyvin laidunnettavaksi nautakarjalla. Rannan koivikkoa kannattaa raivata näkymien avaamiseksi. Raivaustähteet tulee kerätä kasoihin ja polttaa tai kuljettaa pois alueelta. Laidunnuksen aloitus olisi hyvä aloittaa juhannuksen jälkeen lintujen pesimärauhan takia. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

83. Perä-Posion maisemalaitumet, luonnonlaidun (8,2 ha)

Perä-Posiolla Morottajantien risteyksessä on maisemallisesti arvokkaita peltoja, joiden hoitamisen on järkevää maiseman säilyttämisen kannalta. Entiset pelot ovat muuttuneet suurruhoniityiksi. Metsänrajassa löytyy eniten huomionarvoisia perinnebiotooppien lajeja. Metsissä löytyy hakamaisuutta puistomaisine puuryhmineen ja katajineen. Pelloilla kasvaa juolavehnää, koiranputkea, hevонhierakkaa, rönsyleinikkiä, *ruotsinpitkänpalkoa*, jokapaikansaraa, korpiorvokkia, tuksusimaketta, metsätähteä, siankärsämöä, *hakamaapaimulehtiä*, luhtatähtimöä, *polkusaraa*, metsäkurjenpolvea ja *lehtosinilatvaa*. Länsiosassa pellot rajautuvat Posionperän luhtarantoihin.

Hoitosuositukset: Laidunnus on paras hoitokeino jo hieman hakamaista puustoa sisältäville alueille. Alueelle oli juuri inventoinnin aikaan tehty maisemaraivauksia. Raivaustarvetta on edelleen Morottajantien varressa. Peltöjen reunalla on sankkaa koivikkoa ja pajukkoa, joka katkaisee näkymän. Raivauksen jälkeen paras jatkohoito on laidunnus esim. nautakarjalla. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

84. Akkalan rantalaidun, perinnebiotooppi (3,1 ha)

Akkalan rantalaidun on edelleen käytössä. Koska se on laidunnettu yhdessä yläpuolisten nurmilaidunten kanssa, on lajisto hieman rehevämpää kuin ilman lisäruokintaa laidunnetuilla kohteilla. Silti lajistossa on useita perinnebiotooppien huomionarvoisia lajeja; esimerkiksi *nurmitatar* oli paikoin matalakasvuisten ruohoniittyjen valtalaji. Lisäksi laitumella kasvoi mm. pikkulaukku, valkoapila, piharatamo, rönsy- ja niittyleinikki, syysmaitiainen, *sykeröpiippo*, lampaannata, suo-orvoki ja pihatähtimö. Laitumen eteläosat ovat suurelta osin

kosteaa luhtanevaa. Järvenrantaniitylle tyypillistä vyöhykkeisyyttä tavattiin lähinnä pohjoisosassa. Lajistossa mm jokapaikansara matalakasvuisella sararantaniityllä sekä vesisara ja pullosara lähempänä rantaa.

Hoitosuositukset: Alueen laiduntaminen on erittäin suositeltavaa. Avoimet rannat hyödyttävät paitsi kasvi-, lintu- ja hyönteislajistoa ovat myös ilo silmälle, kun rantavyöhyke pysyy kauniina ja pajupensaikot poissa. Mikäli aluetta laidunnetaan ilman lisäruokintaa, sen hoitoon voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta lukuun ottamatta alueita, joille oli ajettu maita.

85. Ojalahden rantalaidun, perinnebiotooppi (1,1 ha)

Ojalahdella lypsykarja on laiduntanut rantalaidunta yhdessä yläpuolisten nurmien kanssa. Tilalla on pidetty karjaa jo vuosisatojen ajan. Laidunnuksen vaikutus näkyy Ojalahdella hienosti. Laiduntamattomat rannat kasvavat läpipääsemättömän tiheästi pajuja ja nuorta lehtipuuta, kun taas laidunnettu ranta on maisemaltaan kaunis. Vesirajasta ylöspäin tultaessa korteniityt vaih-

Perä-Posion luonnonlaitumilla metsäkurjenpolvi kukkii suurruohoniityllä.

Jokapaikansara kukassa kesäkuussa matalakasvuisella saraniityllä. Aidan toisella puolella vanhat rantapellot on jo menetetty paju-kolle. Kuva kohteesta 85.

tuvat matala- ja korkeakasvuisten saraniittyjen kautta tuoreiksi niityiksi ja hakamaiksi. Hakamailla kasvavat mm. *kullero*, niittyleinikki, peltokorte, rönsyleinikki, korpiorvokki, metsätähti, niittysuolaheinä, orvontädyke, ruohokanukka, mustikka, piharatamo ja isotalvikki. Rantaniityille tyypillinen lajisto on paikoin kärsinyt rehevöitymisestä. Erityisesti alueen pohjoisosassa näkyy vielä rantaniityille tyypillinen vyöhykkeisyys. Jokapaikansara, suo-orvokki, suohorsma, rönsyleinikki, niittyleinikki, punata ja harmaasara olivat tyypillisiä lajeja matalakasvuisella rantaniittyosalla. Paikoin kasvoi myös kaarlenvaltikka ja luhtavillaa, sekä pullosaraa

suursaraisilla osioilla. Tuoreilla niityillä lajisto vaihteli valtavasti, ja lajistossa tavattiin mm. *nurmitatar*, *sykeröpiippo*, tuoksusimake, niitty- ja rönsyleinikki ja nurmilauha. Laitumen läntisellä hakamaaosiolla kasvoi todella runsaana kämmeköihin kuuluvaa harajuurta, joka oli selvästi hyötynyt karjan tallauksesta.

Hoitosuosituks: Laidunnuksen jatkaminen on todella suositeltavaa. Mikäli kohdetta hoitaa ilman lisäruokintaa esimerkiksi muutamalla hieholla kesän aikana, voi sille hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

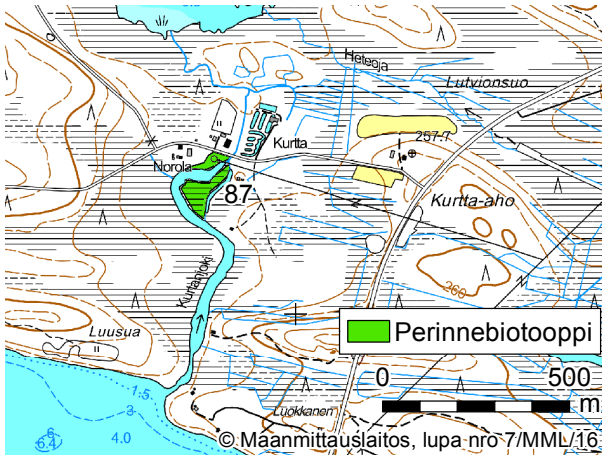

Rantahaassa laidunnuksen jäljet näkyvät yhä hyvin, vaikka kohdetta ei enää edellisenä vuotena ole laidunnettu. Kuva kohteesta 86.

86. Epukan vanha rantalaidun, perinnebiotooppi (1,5 ha)

Epukan laitumien länsipää on ollut laidunkäytössä aivan viime vuosiin, ja vaikutus näkyy edelleen sekä maisemassa että lajistossa. Puusto on pääosin koi-vua, ja kenttäkerroksessa kasvavat mm. metsäkurjen-polvi, nurmikkat, nurmi- ja metsälauha, *kullero*, metsä-tähti, isotalvikki ja orvontädyke. Vesirajassa erottuvat selvästi korte-, ja saraniittyvyöt erona pidempään lai-duntamatta olevaan pajukoituneeseen rantaan.

Hoitosuositukset: Alue tulisi ottaa pikaisesti uudelleen laidunkäyttöön. Laidunta voi laajentaa kattamaan koko luhtarannan aina Epukantielle saakka. Metsälaidunosalla kannattaa puustoa aukottaa, jotta niittykasvilajit saavat kenttäkerroksessa tilaa. Rannan pajukkoa tulee raivata vaiheittain. Raivaustähde kerätään kasaan ja poltetaan tai kuljetetaan pois alueelta. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

Kartta 36. Kohde 87. Kurtan kalalaitoksen haat.

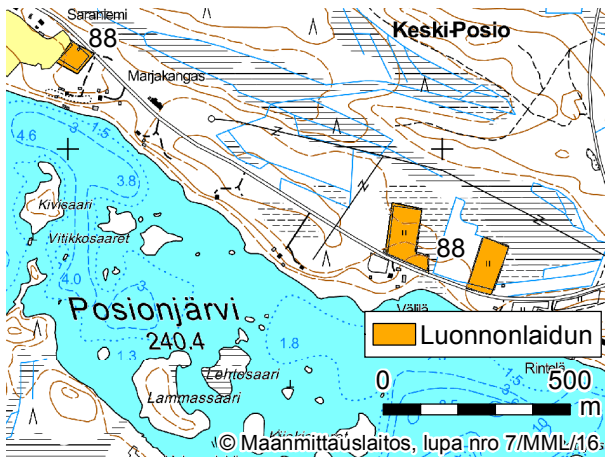
87. Kurtan kalalaitoksen haat, perinnebiotooppi (0,9 ha)

Kurtan rantaniityt on ajoittain laidunnettu lampaila. Puron varrella on koivumetsiä, joiden alla kasvaa suurruohoniityn lajistoa. Tien vierellä kasvaa mm. tuoksusimaketta ja pikkulaukkua. Katajat lisäävät maiseman monimuotoisuutta. Suurruohoniityllä kasvaa mm. *kullero*, metsäkurjenpolvi ja kortteet. Rannassa on saravyöhyke.

Hoitosuositukset: Alueille suositellaan lammaslaidunten uudelleen aloittamista maisemallisten sekä luonnon monimuotoisuusarvojen säilyttämiseksi. Rantakoivikkoa kannattaa edelleen väljentää, jotta kenttäkerrokseen saadaan lisää valoa ruohoille. Lampaille ei tuoda muuta lisäravintoa kuin kivennäisiä. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

Venevajan ympäristön hakamailla ja rantaniityillä on ajoittain laidunnettu lampaila. Kuva kohteesta 87.

Kartta 37. Kohde 88. Keski-Posion monimuotoisuuspellot, luonnonlaidun.

88. Keski-Posion monimuotoisuuspellot, luonnonlaidun (2,8 ha)

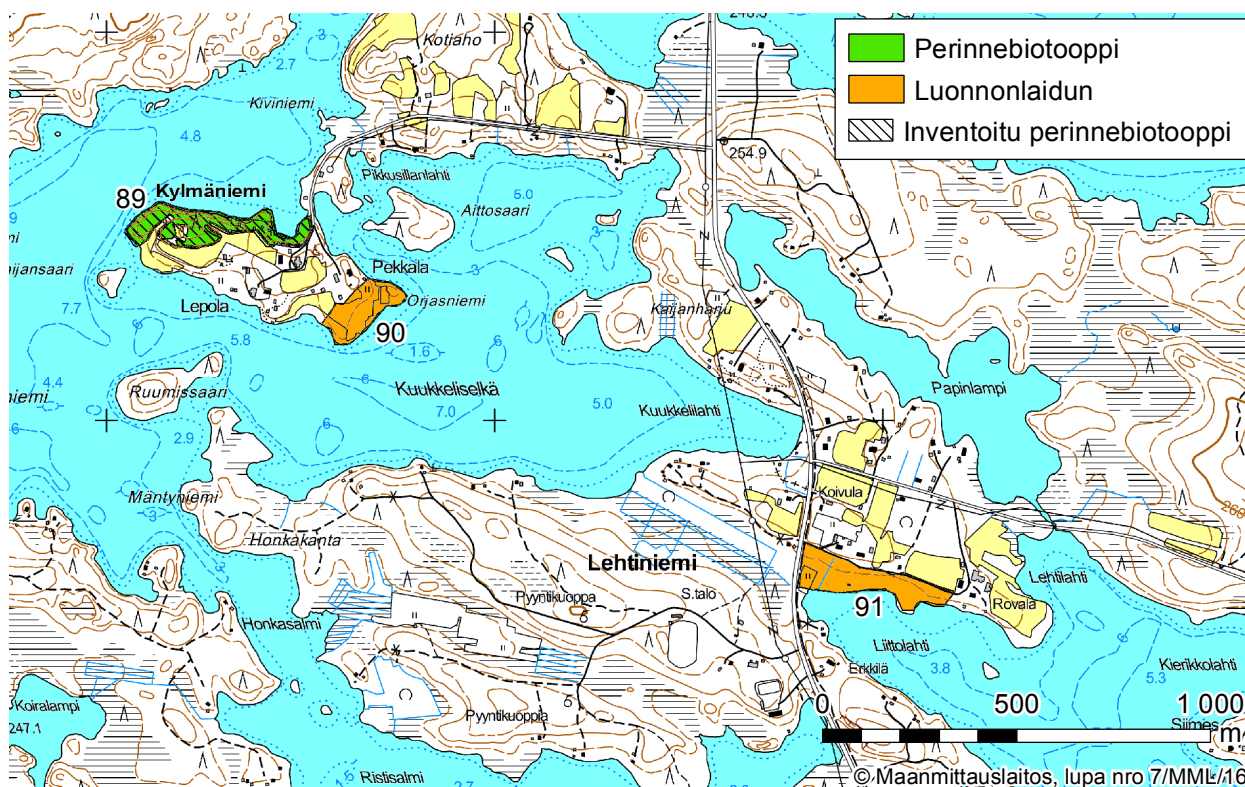
Keski-Posion hoidetussa maisemassa on niittymäisiä käytöstä poistuneita peltoja, joiden lajisto on melko monipuolista. Marjakankaalla on vanha kunnostettu tuulimylly. Sen ympärillä on vanhoja sarkapelloja, joiden kasvillisuus on muotoutunut heinäkedon tyyppiiseksi. Lajistossa on mm. nurmirölliä, tuoksusimaketta, punanataa, *polkusaraa*, tuppisaraa, niittynurmikkaa ja kissankelloa sekä tupassaraa. Pellot ovat kasvamassa umpeen.

Hoitosuositus: Raivaus ja niitto tai laidunnus. Kuville niitylle lammas olisi paras laiduntaja. Hoidettaessa ympäristösopimuksella kohteita ei saa lannoittaa eikä sinne saa tuoda muuta lisäravintoa kuin kivennäisiä. Raivaus ja niittotähteen poiskuljetus on tärkeää kasvilajiston säilymisen kannalta. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

Suikeanoidanlukko.

Lehtiniemi–Vehtiniemi–Reikäniemi

Kartta 38. Kohteet 89. Kylmäniemen laitumet, 90. Orjasniemen luonnonlaidun ja 91. Lehtiniemen vanhat rantaniityt, luonnonlaidun

89. Kylmäniemen laitumet, perinnebiotooppi (2,6 ha)

Kylmäniemen tilan pohjoisranta on edustavaa perinnebiotooppia tilan vanhoine rakennuksineen. Niemen keskiosat ovat nurmipeltoina. Reunaosat ovat olleet lypsykarjan laitumena vielä muutamia vuosia aiemmin. Luontotyypeiltään laitumet ovat puustoisia metsälaitumia tai hakamaita. Paikoin esiintyy myös avoimia rantaniittyjä ja kuivia ketolaikkuja. Tuoreilla niityillä kasvaa nummirölliä, siankärsämöä, keltanoa, koiranputkea, maitohorsmaa, puna-ailakkia, niittylenikkiä, metsäkurjenpolvea ja *kulleroa*. Kuivemmilla niitylaikuilla kasvaa kissankelloa, siankärsämöä, pikkulaukkua ja tuoksusimaketta sekä puna- ja lampaannataa sekä sykeröpiippoa. Metsäisillä osilla kasvaa juolavehnnää, oravanmarjaa, metsätähteä, mustikkaa, ja rannan tuntumassa mm. suo-orvokkia ja luhtavuohennokkaa.

Hoitosuosittukset: Alueella on erittäin suositeltavaa aloittaa laidunnus uudelleen, esimerkiksi lampailla tai hevosilla. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

90. Orjasniemen luonnonlaidun (1,8 ha)

Orjasniemen tilan käytöstä poistuneiden peltojen lajisto on edustavaa tuoretta pienruohoniittyä parhaimmillaan. Peltokäytöstä kertovat vanhat ojat luokittelevat alueen luonnonlaitumeksi. Pienruohoniityillä kasvaa kissankelloa, siankärsämöä, pikkulaukkua ja tuoksusimaketta, puna- ja lampaannataa sekä *sykeröpiippoa*. Hakamaita muistuttavilla metsäisillä osilla kasvaa juolavehnnää, oravanmarjaa, metsätähteä, mustikkaa, suo-orvokkia ja luhtavuohennokkaa. Vesistön reunalla olevat hakamaiset metsät ovat kerroksellisia ja niissä on pensaskerroksessa mm. katajia.

Hoitosuositus: Alue sopisi erinomaisesti laidunnettavaksi lampailla. Myös muut laiduntavat eläimet sopivat alueelle. Laidunnus ylläpitäisi kasvilajistoa ja estäisi maiseman umpeenkasvua. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

Kylmäniemen pohjoisrannan niemekkeissä on arvokas perinnebiotooppi. Kuva kohteesta 89.

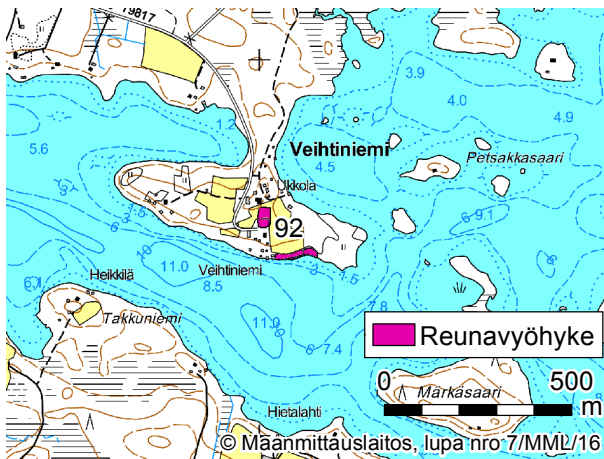
Lehtiniemen vanhat rantaniityt sijaitsevat kylän paraatipaikalla. Kuva kohteesta 91.

91. Lehtiniemen vanhat rantaniityt, luonnonlaidun (2,9 ha)

Lehtiniemen kylän rannassa on edustava reunavyöhyke tilustien ja järven välissä. Alueen pohjoispuolella on peltoja. Alue on puoliavoin ja siinä on hakamaisia piirteitä. Katajat ja suuret raidat ja pihlajat tekevät rannasta puistomaisen tuntuksen. Entiset sarkaojat kertovat alueen olleen joskus peltoa. Kenttäkerroksen kasvillisuus on monipuolista. Koiranputken ja juolavehnan lisäksi alueelta löytyy varsin edustavia niittylajeja, kuten pikkulaukku, niittyleinikki, kevätleinikki, siankärsämä, jokapaikansara ja tuoksusimake.

Hoitosuositus: Alueen läpi menee polkuja vene-rannalle. Aluetta voisi sen vuoksi hoitaa niittämällä ja raivaamalla. Niittojäte pitää viedä alueelta pois. Kun ravinteet vähenevät, alueen hoito helpottuu, kun kasvillisuus mataloituu. Toinen vaihtoehto on hoitaa aluetta laiduntamalla. Alue on näkyvällä paikalla ja sen vuoksi sen hoito kohottaisi koko kylän ilmettä. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

Kartta 39. Kohde 92. Veihtiniemen puoliavoimina hoidettavat reunavyöhykkeet.

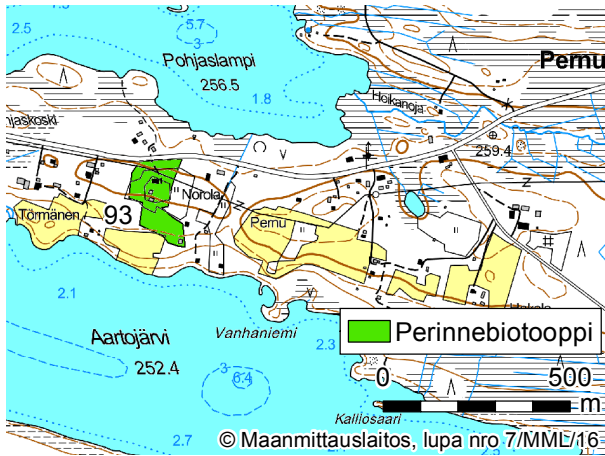
92. Veihtiniemen puoliavoimina hoidettavat reunavyöhykkeet (0,4 ha)

Hakamaisilla reunavyöhykkeillä kasvaa katajaa, koi-vuja ja paikoin kuusta. Kenttäkerroksen lajisto on paikoin edustavaa: *kevätleinikki*, siankärsämö, tuok-susimake, *iso- ja pikkulaukku* ilmentävät vanhaa niit-tykulttuuria. Rehevöitymisestä kertovia lajeja ovat juo-lavehnä, koiranputki ja peltokorte.

Hoitosuositukset: Niitto ja niittojätteen poiskul-jetus. Näin pienialaiset kohteet sopivat myös käsin niitettäviksi. Niiton ansiosta niittykasvit lisääntyvät ja rehevät lajit väistyvät. Kohteelle voi hakea maatalo-usluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

Veihtiniemen idylliset puoliavoimet reunavyöhykkeet ovat jääniteitä suuremmista niittykokonaisuuksista. Alueita kannattaa edelleen hoitaa avoimina rantaniittyinä sekä puoliavoimina hakamaina. Kuva kohteesta 92.

Kartta 40. Kohde 93. Pernu.

93. Pernun perinnebiotooppi (2,1 ha)

Pernun kylän keskellä on tienvarressa upea katajake-to vanhan pihapiirin edustalla. Aluetta on laidunnettu vielä 1980-luvun alussa. Kasvilajistoltaan alue on monipuolinen ja säilyttämisen arvoinen. Tien reunalla on katajake-to. Katajakedon aluskasvillisuudessa kasvaa mm. lampaannataa, *jäkkiä*, kissankelloa ja tuokusimaketta sekä *niittymaarianheinää*. Alueella näkyy myös Posion suurimman, sodan aikana poltetun hirsirakennuksen kivijalka. Pihapiiristä rantaan kasvillisuus vaihtuu monilajiseksi tuoreeksi niityksi. *Kullero* ja metsäkurjenpolvi ovat täällä päälajit. Kasvillisuudeltaan alue on monipuolinen ja edustava. Kuitenkin umpeenkasvun merkkejä on jo alueella ja horsmakasvut ovat valtaamassa alaa lännestä päin. Alue pitäisi saada hoitoon mahdollisimman pian, jotta perinnebiotoopit säilyisivät.

Hoitosuositus: Laidunnus joko naudoilla, hevosilla tai lampailla ylläpitää arvokasta perinnemaisemaa. Pihapiiri on tärkeä osa Posion historiaa ja sen ympärillä on yksi Posion laajimpia perinnemaisemia.

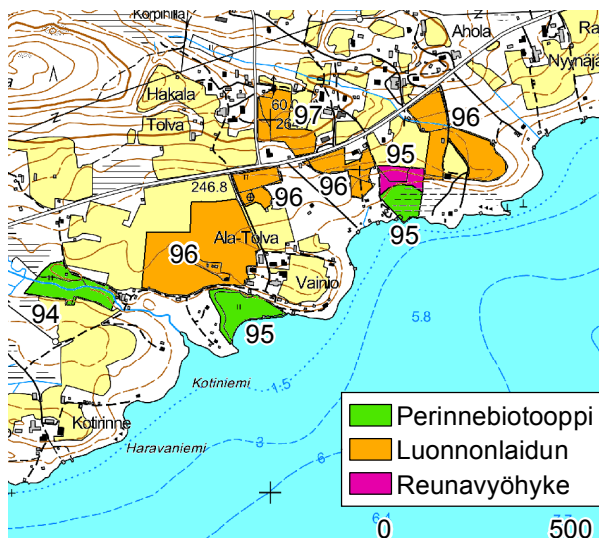
Korallijuuri.

Tolva

Tolvan kylä.

Kartta 41. Kohteet 94. Kotijoen haka, 95. Tolvan rantalaitumet, (Kotiniemi ja Muistolan rantalaidun), 96. Tolvan maisemapellot, luonnonlaidun ja 97. Oikaraisen lammassaitaus, luonnonlaidun

94. Kotijoen haka, perinnebiotooppi (1,6 ha)

Alue on inventoitu paikallisesti arvokkaaksi perinnebiotoopiksi 1990-luvulla. Alueella on yhä jäljellä perinnebiotoopin piirteitä. Purovarrella on kaunis koivikko, jossa on vaihtelevasti muuta puustoa. Purovartta on kunnostettu ja raivattu. Valoa pääsee nyt alueelle, mutta alue on silti rehevöitymässä. Paras toimenpide alueelle olisi laidunnus. Alueen vallitsevat kasvilajit ovat rönsyleinikki, niittysolaheinä, maitohorsma, peltokorte, mesiangervo, nokkonen, rennutka ja mesimarja. Niittyalueen itäpuolella on vanha puromylly.

Hoitosuositus: Raivausten jatkaminen, ja laidunnus lampailla, hevosilla tai naudoilla. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

95. Tolvan rantalaitumet,
(Kotiniemi ja Muistolan rantalaidun)
perinnebiotooppi ja reunavyöhyke (2,7 ha)

Rantaniityt ovat olleet pitkään laitumena, ensin hevosilla ja myöhemmin nautakarjalla. Nykyisin alueet eivät ole laidunkäytössä. Kohteet on inventoitu 1990-luvun lopulla paikallisesti arvokkaaksi perinnebiotoopiksi. Kohteet sopivat erityisen hyvin laidunkäyttöön nautakarjalla. Alue on päässyt rehevöitymään ja pensoittumaan, mutta siinä on yhä jäljellä perinnebiotoopin piirteitä. Lajisto on tuoreen suuruhooniityn tapaista. Niityllä kasvaa metsäkurjenpolvi, mesiangervo, jokapaikansara, maitohorsma, *kullero*, ojakelukka, korpiorvokki, korpi-imarre, tuoksusimake, tuppassara ja *kaarlenvaltikka*. Muistolan rantalaitumen pohjoispuolen pellon väliin jää noin viidenkymmenen metrin reunavyöhyke, joka muodostuu vanhoista pelloista ja puolivoimista niityistä. Reunavyöhykkeen voi yhdistää perinnebiotoopin kanssa samaan laitumeen.

Hoitosuositukset: Laidunnuksen uudelleen aloittaminen on suositeltavaa. Alueet eivät ole vielä pahoin pensoittuneet, joten maisemanhoidon uudel-

leenaloitus olisi melko vaivatonta. Esim. nautakarjalla laidunnettaessa kannattaa eläintiheydet olla melko pieniä, noin eläin hehtaarilla, näin säästytään alueen liialta kulumiselta ja eläinten liikuttelulta. Pari hiehoa per alue sopisi hyvin näille kohteille. Eläimet viedään pois kun luonnonravinto on syöty. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

96. Tolvan maisemapellot,
luonnonlaidun (10,4 ha)

Tolvan kylä on valittu maakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi maisema-alueiden päivitysinventoinnissa. Osa peltolohkoista on viljelyksessä, mutta osa on jäänyt pois hoidon piiristä. Kylämaiseman säilyttämiseksi peltojen ottaminen uudelleen viljelyyn tai laidunkäyttöön on tärkeää. Pellot metsittyvät muutamassa vuosikymmenessä ja kylämaisema umpeutuu, mikäli alueita ei saada uudelleen hoidon piiriin.

Kylän maisemallisten arvojen säilyttämiseksi on tärkeää, että kyläraitin varren laajat peltoaukeat säilyvät. Osa pelloista ei ole enää viljelykäytössä. Mai-

Tolvan rantaniityt on helppo ottaa uudelleen laidunnuksen piiriin. Aluetta on jo raivattu avoimeksi. Kuva kohteesta 95.

Komeat kulleropellot säilyisivät kylällä hoidon ansiosta, ilman niittoa ja niittotähteen poiskuljetusta ne rehevöityvät ja kasvavat vuosien saatossa umpeen. Kuva kohteesta 96.

semallisten arvojensa vuoksi ne sopivat luonnonlaitumina hoidettaviksi. Myös rannassa on käytössä poistuneita peltoja, joiden hoito on tärkeää kylämaise-man kannalta. Aitaukset kannattaa rajata tilusteiden varsiin. Laidunnuksen avulla myös puukujat säilyvät siisteinä. Sarkaojat peltojen välissä ovat jo pensoittu-neet. Puiden taimia on jo pelloillakin. Paikoin ne ovat kehittyneet puoliavoimiksi koivua kasvaviksi ympä-ristöiksi, jossa koivun seassa on pensaskerroksesta mm. katajaa, pajuja ja pihlajaa.

Niityillä kasvaa mm. maitohorsma, mesiangervo, metsäkurjenpolvi, *kullero*, siankärsämö, rönsyleinikki, rentukka, jokapaikansara, niittysuolaheinä, ojakelluk-ka, peltokorte, ja nurmilauha.

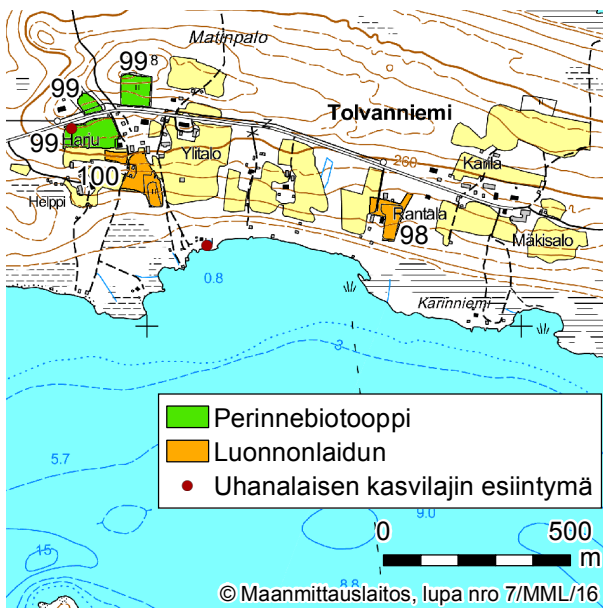
Hoitosuosituks: Laidunnus on paras maise-manhoitotoimenpide laajoilla, osin puustoisilla alu-eilla. Vaikutukset kylämaisemaan ovat merkittävät jo muutaman vuoden laidunnuksen jälkeen, kun pajut häviävät pensaikkokerroksesta. Kohteiden raivaami-seen, niittoon ja laidunnukseen voi hakea ympäristö-sopimusta.

97. Oikaraisen lammasaitaus, luonnonlaidun (1,6 ha)

Vanha pelto on päässyt rehevöitymään. Entisellä pellolla kasvaa maitohorsmaa, koiranputkea ja va-delmaa. Pohjoisosassa lajisto monipuolistuu ja siellä kasvaa myös metsäkurjenpolvea, mesiangervoa, hei-niä ja niittysuolaheinää ja niittyleinikkiä.

Hoitosuosituks: Jatkaa kohteella jo aloitettua laidunnusta. Eläinmäärä voi ensimmäisinä laidunkesi-nä olla suurempi, ja määrää voi vähentää kun kasvil-lisuus alkaa pikku hiljaa köyhtyä. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

Tolvanniemi–Suonnankylä

Kartta 42. Kohteet 98. Niitypelto, 99. Harjun niittoniitty ja Matinpalon niityt ja 100. Harjun monimuotoiset vanhat pellot

98. Niitypelto, luonnonlaidun (0,7 ha)

Etelään viettävässä rinteessä on reuna-alueiltaan monimuotoinen niitymäinen vanha pelto. Lajistossa on pienruohoniityn lajistoa; mm. pikkulaukku, siankärsämö, niityleinikki, metsäkurjenpolvi, metsäkorte, niitynurmikka, *nurmitatar*, nurmirölli, tuoksusimake, kultapiisku, syysmaitiainen. Keskiosissa kasvaa mm. timotei, niitty- ja rönsyleinikki, puna-ailakki, niitytsuolaheinä, metsäkurjenpolvi ja voikukka. Niitytä ei ole käännetty eikä lannoitettu. Kohde niitetään ja niitos kerätään vuosittain.

Hoitosuositukset: Niitto ja niitoksen korjaaminen pois alueelta. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

99. Harjun niittoniitty ja Matinpalon niityt, perinnebiotooppi (1,8 ha)

Tolvanniemen tien varressa sen molemmin puolin on etelään viettävässä rinteessä muutamia erillisiä niitylaikkuja. Tien eteläpuolella sijaitseva hiekkamaan pelto on lannoittamaton eikä sitä ole käännetty aikoihin. Lajisto on vuosittaisen niiton seurauksena muuttunut matalakasvuiseksi heinä- ja ruohoniityksi. Yläosistaan

lajisto muistuttaa kuivan pienruohokedon ja heinäniityn lajistoa. Lampaannataa, nurmirölliä, siankärsämöä ja ahusuolaheinää kasvaa runsaasti. Lisäksi esiintyy muitakin huomionarvoisia lajeja, kuten *ahonoidanlukko*, kissankello, päivänkakkara, heinätahtimö, *pikku- ja isolaukku*, *sykeröpiippo*, syysmaitiainen, kultapiisku, kevätpiippo ja tuoksusimake. Alemnana kuiva niitytyyppi vaihtuu tuoreeksi, ja lajistossa vallitsevat, nurmikat, valkoapila, niityleinikki, röllit, nurmilauha, *isolaukku*, niitytsuolaheinä ja *nurmitatar*.

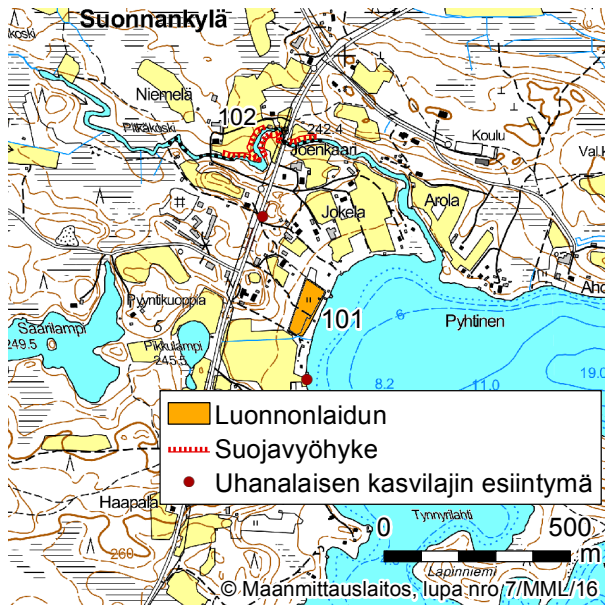
Tien pohjoispuolen niitylaikut hoidon puutteessa alkaneet pikku hiljaa taimettua koivulle ja mänylle, mutta niitylajisto on edelleen vallalla. Puustossa on koivua, mäntyä ja muutamia komeita raitoja. Kenttäkerroksen lajistossa on mm. *ahonoidanlukko*, kangasmaitikka, metsätähti, nurmilauha, karhunputki, poimulehdet, isolaukku, keltanot, siankärsämö, valkoapila, nurmikohokki, heinätahtimö ja lampaannata. Paikoin kasvaa myös rehevöitymisestä kertovaa maitohorsmaa ja puna-ailakkia.

Hoitosuositukset: Hoito niittämällä, kuten nykyinkin, on erittäin suositeltavaa. Niitos tulee korjata pois alueelta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää. Tolvanniementien pohjoispuolen niityt sopivat hyvin myös laitumiksi esimerkiksi lampaille. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

100. Harjun monimuotoiset vanhat pellot, luonnonlaidun (1,0 ha)

Harjun tilan eteläosassa on vanhoja rinnepelloja, joita on peltokäytön jälkeen pidetty avoimena niittämällä. Lajisto muistuttaa pääosin tuoreen suurruohoniityn lajistoa. Metsäkurjenpolvi on valtalaji, mutta seassa kasvaa myös mm. huopaohdaketta, niityleinikkiä, niitytsuolaheinää, puna-ailakkia, tuoksusimaketta, oravanmarjaa, keltanoita, kultapiiskua, siankärsämöä ja niitynurmikkaa.

Hoitosuositukset: Alueen hoito niittämällä tai laiduntamalla. Laitumeen voi rajata laajemmin myös valoisia reunametsiä, jossa lehtipuuston alla kasvaa myös niityjen ruohoja ja heiniä. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

Kartta 43. Kohteet 101. Suonnankylän luonnonlaidun ja 102. Joenkaaren suojavyöhykkeet.

101. Suonnankylän luonnonlaidun (0,8 ha)

Suonnankylän pellot ovat viljelykäytössä. Maaperä on karua ja pääosin pellot loppuvat suoraan mäntymetsiin, eikä reunavyöhykkeitä juuri ole. Aivan Suon-

Rannan tiheään puustoon kannattaisi tehdä maisema-aukkoja.

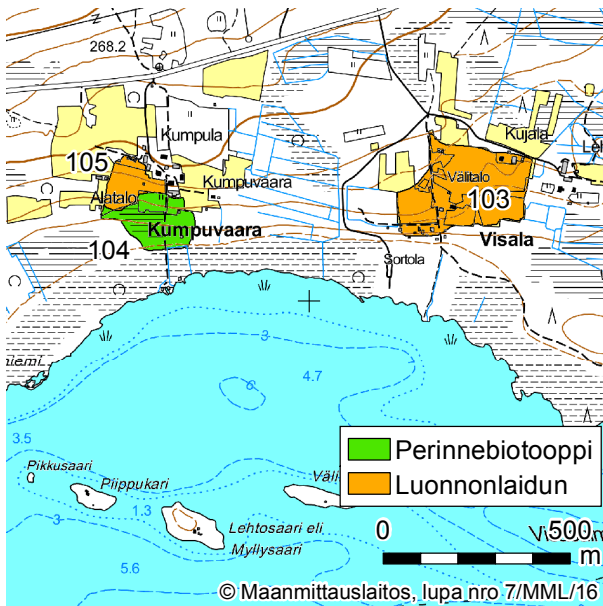
nankylän keskustassa on rannassa vanha, aikanaan sarkaojitettu pelto, jossa on monimuotoista kasvilajistoa. Pellon läpi kulkee polkuja rantaan. Niityn ilme on muuttunut hakamaiseksi ja rannassa kasvaa paksurunkoisia mäntyjä. Luonnonlaitumella kasvaa huomiolarvoisista kasvilajeista mm. *hakamaapoimulehteä*, *kaarlenvaltikkaa*, *vilukkoa*, sekä nurmilauhaa, hevонhierakkaa, valkoapilaa, siankärsämöä, jokapaikansaraa, peltokortetta, voikukkaa, jousivihvilää, korpiorvokkia ja kevätleinikkiä.

Hoitosuosittukset: Alueen laidunnus on suositeltavaa. Rantapuustoon kannattaa raivata selkeitä aukkoja. Lampaat pitävät huolen vesakon torjunnasta. Kohteen hoitoon voi hakea maatalouden ympäristösopimusta.

102. Joenkaaren suojavyöhykkeet

Suonnankylän lävitse virtaa puhtasvetisiä puroja ja jokia. Pellot yltävät aivan rantaan saakka, ja tällaiset kohteet on perusteltua perustaa suojavyöhykepelloiksi. Suojavyöhykkeeksi voi valita koko peltolohkon. Sato niitetään ja korjataan vuosittain. Suojavyöhykkeelle ei levitetä lannoitetta, eikä sitä muokata.

Kartta 44. Kohteet 103. Väliatalon luonnonlaitumet, 104. Kumpulan vanhat laitumet ja 105. Kumpulan vanhat niittymäiset pellot.

103. Väliatalon luonnonlaitumet (6,5 ha)

Lehdon kylätien varressa on vanha autoitunut pihapiiri, joka on otettu laidunkäyttöön noin viisi vuotta sitten. Pellot ovat pikku hiljaa muuttuneet monilajisiksi niityiksi. Nurmilauha vallitsee monin paikoin, lisäksi lajistossa on mm. puna-ailakki, metsäkurjenpolvi, niittyleinikki, *kullero*, tupassara, nurmikat, nurmirölli, *nurmitatar*, heinätahtimö, voikukka ja syysmaitiainen. Alueelta löytyi myös uhanalaista *suikeanoidanlukkoo*.

Hoitosuositukset: Alueen hoitaminen jatkossakin laiduntamalla on suositeltavaa. Laitumen rajaukseen voi ottaa mukaan myös puoliavoimia reunametsiä. Pajukkoa kannattaa raivata tarpeen mukaan. Lampaat ovat jo syöneet osan pensaista, joten raivaus kannattaa keskittää kuolleisiin ja nuorempiin pensasryhmiin. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

104. Kumpulan vanhat laitumet, perinnebiotooppi (2,4 ha)

Kumpulan pihapiirissä, rannan tuntumassa, sijaitsevat talon vanhat haat. Laitumet kannattaisi kunnostaa, vaikka ne eivät olekaan pitkään aikaan olleet käytössä. Puustossa on mm. kookkaita raitoja, haapoja ja koivuja. Rantaa kohti puusto nuorenee ja tiheenee. Kenttäkerroksen lajistossa on tuoreen ja kostean suurruohonitiin lajistoa, ja paikoin ruostevetisiä tiheypintoja. Kasvilajistossa on mm. metsäkurjenpolvi, mesiangervo, puna-ailakki, huopaohdake, ojakellukka, tupassara, mätässara, suokeltto ja oravanmarja.

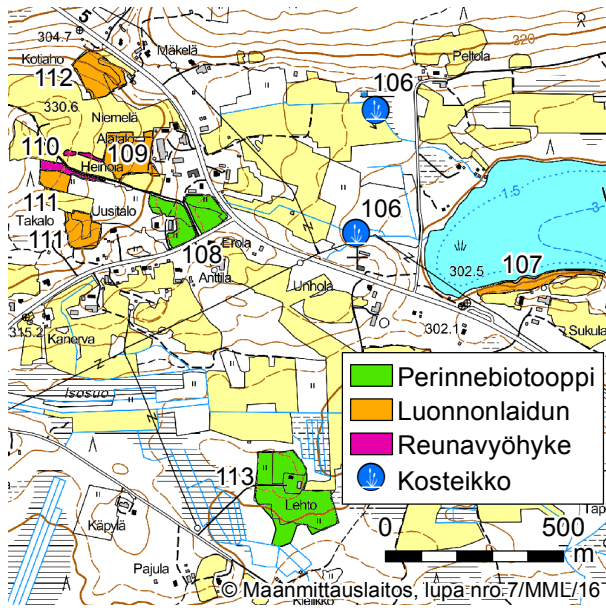
Hoitosuositukset: Alueen paras hoitomuoto on laidunnus. Puusto kannattaa raivata siten, että kookkaat maisemapuut pääsevät esiin. Kuusta kannattaa poistaa mahdollisimman paljon varjostamasta kenttäkerrosta. Suurimmat niistäkin tulee säästää. Laitumen voi yhdistää vanhoihin peltoihin, joilla esiintyy myös niittyjen lajistoa. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

105. Kumpulan vanhat niittymäiset pellot, luonnonlaidun (1,4 ha)

Kumpulan pihapiirin vanhoilla käytöstä poistuneilla pelloilla kasvilajisto on muuttunut jo niittyjen suuntaan, sillä karjanpito tilalla on loppunut 1970-luvulla. Kasvilajistossa on mm. niittyleinikki, nurmilauha, siankärsämä, ojakellukka, tuoksusimake, metsäkurjenpolvi, mesiangervo, voikukka, puna-ailakki, koiranputki, niitysuolaheinä, *isolaukku*, *rohtotädyke*, *ketosilmäruoho* ja niittynurmikka.

Hoitosuositukset: Alueen hoitaminen niittämällä tai laiduntamalla. Kohteen voi aidata samaan laitumeen alapuolisen haan kanssa. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

Maaninkavaara

Kartta 45. Kohteet 106. Maaninkavaaran kosteikko, 107. Lehtojärven rantahaka, 108. Uusitalon vanhat laitumet, 109. Alatalon niitty, 110. Vaaran laen pellon pientareet, 111. Vaaran etelärinteen niittypellot, 112. Vaaran pohjoisrinteen niittypellot ja 113. Lehdon vanhat niityt.

106. Maaninkavaaran kosteikko

Maaninkavaarassa on usean karjatiljan keskittymä. Käytössä olevien peltöjen kuivatusvedet laskevat vanhojen peltöjen kautta Lehtojärviin kahta eri ojaa pitkin. Pelloilla näkyi inventointiajankohtana ainakin vikloja. Vanhat pellot sopivat hyvin kosteikon perustamiseen. Eteläisemmän ojan yläpuolinen valuma-alue on noin 19 ha, josta 25 % on käytössä olevaa peltopinta-alaa. Pohjoisemman laskuojan yläpuolinen valuma-alue on puolestaan noin 38 ha, ja tästä peltoa on noin 12 %. Monivaikutteinen kosteikko pidättäisi ravinteita ja lisäksi se kaunistaisi maisemaa, mikä parantaisi osaltaan Lehtojärvien tilaa. Rakennettavan kosteikon paikalla kasvaa mesiangervo, tupassara, niittysuolaheinä ja *kullero*. Porot laidunsivat aluetta.

Kosteikon rakentamiseen voi hakea kosteikon perustamiseen tarkoitettua ei-tuotannollista investointitukea. Tukea voi hakea maanviljelijä tai rekisteröity yhdistys. Jos tukea haetaan, täytyy kosteikon rakentamista varten olla erillinen suunnitelma.

107. Lehtojärven rantahaka, luonnonlaidun (0,8 ha)

Lehtojärven eteläranta on ollut laitumena kesään 2015 asti. Pitkään jatkuneen laidunnuksen seurauksena ranta on hakamainen. Rannassa on puustoa ja avoimia niittylaikkuja mosaiikkimaisesti. Metsälaitumella kasvaa mm. niittyleinikki, metsäkurjenpolvi, rentukka, rön-syleinikki, voikukka, niittynurmikka ja *isolaukku*. Aluetta on laidunnettu nurmilaidunten yhteydessä.

Hoitosuositukset: Laidunnuksen jatkaminen ilman lisäravinteita. Tilanpito on loppumassa, mutta mikäli alueelle löytyy uusi hoitaja, kannattaa vanha haka säilyttää laidunkäytössä. Jos alue aidataan erilleen lannoitetuista nurmista, voidaan sille hakea ympäristösopimusta. Pellon reunalta kannattaa nokkonen niittää ennen kukintaa. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

108. Uusitalon vanhat laitumet, perinnebiotooppi (1,7 ha)

Kemijärven ja Posion tien risteykseen jää pieni laidunala, joka on ollut käytössä vielä noin kymmenisen vuotta aikaisemmin. Paikoin jäljellä on edustaviakin niittylaikkuja. Lajistossa on mm. *nurmitatar*, tuoksusimake, siankärsämö, kultapiisku, *kullero* ja heinätähdimö. Osin maitohorsma ja koiranputki ovat valtalajeja. Kuusivaltaisella metsäisellä osiolla kenttäkerroksessa on mm. metsätähti, kultapiisku, kevätpiippo, metsälauha, herttakaksikko, metsäkurjenpolvi ja mustikka.

Hoitosuositukset: Alueen palauttaminen laidunkäyttöön. Alue sopisi hyvin esimerkiksi lampaille, hevosille tai parille hieholle. Nuorpuustoa kannattaa poistaa, ja kuusivaltaiselta osalta poistaa valikoiden muutamia kuusia. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

109. Alatalon niitty, luonnonlaidun (1,5 ha)

Niittykasvillisuuden peitossa oleva vanha pelto. Lajistossa on tuoreen suuruuhoniityn lajistoa; mm. metsäkurjenpolvi, *kullero*, puna-ailakki, tuoksusimake, siankärsämö ja *nurmitatar*, nurmilauha ja niittyleinikki.

Hoitosuositukset: Alueen hoito niittämällä tai laiduntamalla. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

Tuoreet pienruohovaltaiset niityt ovat harvinaistuneet viimeisten vuosikymmenten aikana. Kuvassa kukkii perinnebiotoopeilla huomionarvoinen *nurmitatar*.

110. Vaaran laen pellon pientareet, reunavyöhyke (0,4 ha)

Maaninkavaaran laelta aukeavat kauniit näkymät. Pellon raivauksen jäänteinä syntyneet kivilademat ovat kauniita yksityiskohtia maisemassa. Aitojen päälle on jo monin paikoin noussut kasvillisuutta ja puustoa.

Hoitosuositukset: Kiviaitojen ja reunavyöhykkeiden nuorpuuston raivaus ja kasvillisuuden niitto mahdollisuuksien mukaan niittoteräisellä raivaussahalla tms. leikkaavateräisellä välineellä. Raivaustähteen keräys ja poltto lajistollisesti vähempiarvoisella paikalla. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

111. Vaaran etelärinteen niitypellot, luonnonlaidun (1,3 ha)

Maaninkavaaran etelärinteen vanhat pellot ovat etenkin reunaosistaan muuttuneet niittymäisiksi. Peltotiet ja metsäsaarekkeen läpi risteilevät polut lisäävät alueen monimuotoisuutta. Matalakasvuinen niitylajisto on rikkaimmillaan juuri tällaisilla tallauksen kohte-

na olevilla alueilla. Lajistossa on mm. tuoksusimake, metsäkurjenpolvi, metsälauha, *isolaukku*, niittyleinikki, kultapiisku, niittysuolaheinä, siankärsämä, *poimu-lehdet*, valkoapila, polkusara ja pikkulaukku.

Hoitosuositukset: Paras hoitomuoto alueelle on laidunnus. Aitaamalla metsäsaarekkeet ja pellon reunavyöhykkeet mukaan aitaukseen, saadaan koko kokonaisuus hoidon piiriin. Alue sopisi todella hyvin esimerkiksi hiehoille kesälaitumeksi.

112. Vaaran pohjoisrinteen niitypellot, luonnonlaidun

Maaninkavaaran pohjoisrinteessä on jyrkkiä karuja vanhoja peltoja, joissa lajisto muistuttaa paikoin jopa kangasketojen lajistoa. Karuimmilla kohdin kasvaa mm. *kissankäpälää*, siankärsämöä, *sykeröpiippoa* ja ahosuolaheinää. Lisäksi niityllä kasvavat mm. tuoksusimake, niittyleinikki, nurmilauha, kultapiisku, keltanot, metsäkurjenpolvi, ahosuolaheinä, voikukka ja hevонhierakka.

Hoitosuositukset: Niiton jatkaminen. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

113. Lehdon vanhat niityt, perinnebiotooppi

Lehdon tilaa ympäröiviä peltoja on hoidettu niittämällä. Lajisto on muuttunut tuoreiden niittyjen ja paikoin jopa ketojen suuntaan. Alue on hieno, pellosto perinnebiotoopiksi hoidon myötä muuttunut kokonaisuus katajineen ja huomionarvoisine lajeineen. Myös porot laiduntavat alueella ja huolehtiva osaltaan alueen säilymisestä avoimena. Kasvilajistossa on mm. nurmirölli, siankärsämö, *nurmitatar*, *niittymaarianheinä*,

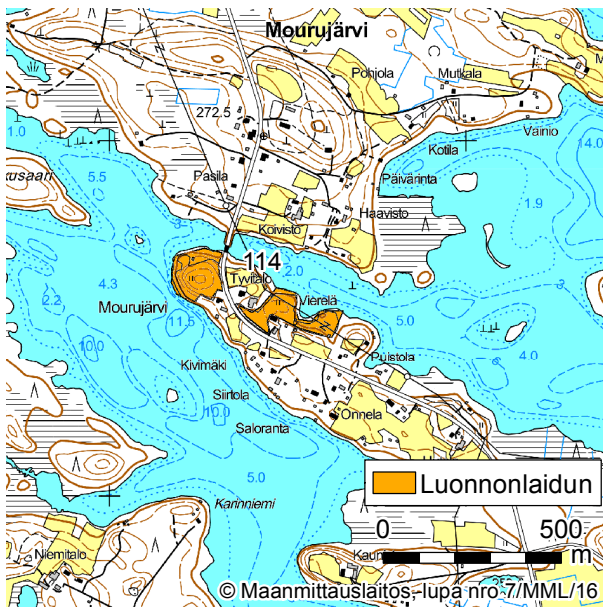
jokapaikansara, syysmaitiainen, *pohjantähkiö*, tuokusimake, pikkulaukku, valkoapila, jousivihvilä, punanata. Aivan korkeimmilla niittykumpareilla on myös jäkkivaltaisia alueita, ja toisaalta pienruohoketoja, joissa mm. *ahonoidanlukkoo*, *nurmitatarta* ja siankärsämöä.

Hoitosuositukset: Niiton jatkaminen ja porolaidunnuksen edelleen salliminen alueella. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

Lehdon pihapiirin vanhat pellot ovat muuttuneet niiton ja porolaidunnuksen seurauksena varsin edustavaksi perinnebiotoopiksi. Kuva kohteesta 113.

Mourusalmi–Ahoniemi

Kartta 46. Kohde 114. Mourujärven luonnonlaitumet.

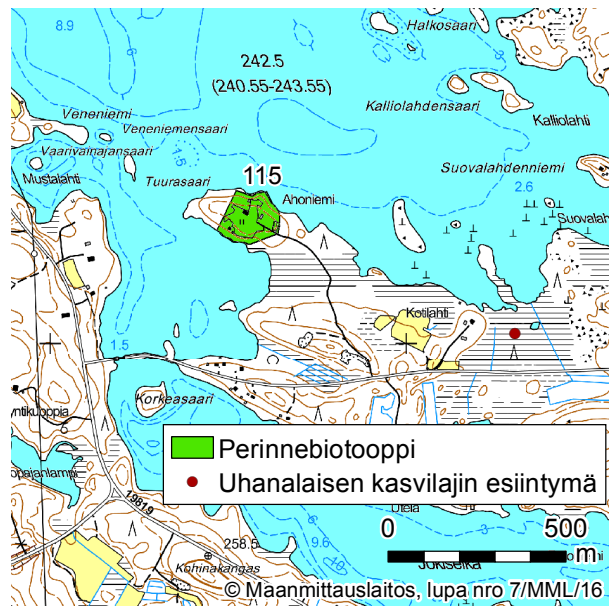
114. Mourujärven luonnonlaitumet (3,3 ha)

Mourujärvellä on maisemallisesti keskeisellä ja näytävällä paikalla vesistöön rajautuvia vanhoja peltoja. Peltojen kasvillisuus on osittain muuttunut ketomaiseksi, ja osin kasvillisuus on vielä korkeakasvuista. Niityllä kasvaa mm. *kullero*, niittyleinikki, siankärsä-mö, niittysuolaheinä, lampaannata, kissankello, metsätähti ja maitohorsma.

Hoitosuositukset: Alue kannattaa aidata lampaille, hevosille tai naudoille. Laidunnus sopivalla laidunpaineella vähentää rehevien monivuotisten kasvilajien määrää ja samalla hennommat niittykasvit lisääntyvät. Laitumet kannattaa ulottaa rantoihin asti, jotta myös rannan pensaikat vähenevät. Rantapuustoon kannattaa raivata aukkoja. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

115. Ahoniemen perinnebiotooppi (1,9 ha)

Posion kulttuurimaiseman erikoisuus ovat järviin rajautuvat rauhausat niemenkärjet talonpoikaispihapiireineen. Ahoniemen tilan ympäristössä on hakamaisia paksurunkoisia koivuja, ja rantoja reunustavat koivikkovyöt. Niityillä on edustavaa kasvilajistoa; kevätleinikki, tupassara, pikkulaukku, tuoksusimake, poimu-lehdet sekä niittysuolaheinä ja karhunputki.

Kartta 47. Kohde 115. Ahoniemen perinnebiotooppi.

Hoitosuositukset: Niemi on helppo aidata laitumeksi sen kapeimmasta kohdasta. Pihapiiriä hoitamaan voi tuoda lampaita kesän ajaksi. Eläimille ei kannata tuoda muuta lisäravintoa kuin kivennäisiä. Laidunajan pituus riippuu eläinmäärästä. Kun alue on syöty, tulee eläimet siirtää toiselle laitumelle. Lisäravintoa ei ympäristösopimuskohteille saa antaa. Jo muutamassa vuodessa hoidon seurauksena niittykasvit yleistyvät. Kohteelle voi hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarkoitettua ympäristösopimusta.

Edustavaa hakamaarakennetta kohteessa 115 Ahoniemessä.

5 Yleisiä hoitoperiaatteita

Laidunnus

Karja on Lapissa perinteisesti laiduntanut metsissä ja puustoisilla hakamailla. Rantaniityille karja pääsi vasta heinänteon jälkeen loppukesästä. Suunnittelualueen niittyjen, hakamaiden ja metsälaitumien parasta hoitoa on edelleen perinteisen kaltainen laidunnus. Lisäksi laidunnus on usein ainoa mahdollisuus hoitaa laajoja alueita tai sellaisia kohteita, joiden koneellinen niitto on kivisyyden, epätasaisuuden tai jyrkkyyden takia käytännössä mahdotonta.

Laidunnuskausi on perinteisesti aloitettu kesäkuun keskivaiheilla kevään säistä riippuen. Laidunnuspaineen (eläinten määrä/ha) tulee olla alueen tuottoon nähden sopiva. Hoitosuunnitelmassa on huomioitava että luonnonlaitumilla ravinnon määrä vaihtelee selvästi vuosittain.

Laidunnusta on joskus tarpeen täydentää niitolla. Erityisesti rehevöityneitä laikkuja (esim. vadelma, nokkonen, koiranputki ja ohdakkeet) on hyvä niittää ja kerätä niittojäte pois. Luonnonniityn ravinnontuoton ehtyessä eläimet suositellaan siirrettäväksi toiselle laidunlohkolle. Luonnon monimuotoisuuden kannalta eläinten lisäruokinta on huono vaihtoehto, sillä se aiheuttaa laitumen rehevöitymistä. Perinnebiotoopeina hoidettavat niityt, hakamaat ja metsälaitumet tuleekin aidata erilleen viljelylaitumista, eikä eläimille saa antaa kivennäisten lisäksi muuta lisärehua. Parhaita perinnebiotooppien hoitajia ovatkin eläimet, jotka pärjäävät laidunkauden ilman lisäruokintaa.

Kuva: Marjut Kokko.

Niitto

Niitto sopii hoidoksi pienialaisille kohteille ja toisaalta koneniittoon soveltuville tasaisille, kovapohjaisille niityille. Niiton ja niittoaineksen poiskeruun tarkoituksena on lisätä kasvupaikan avoimuutta ja valoisuutta sekä vähentää maaperän ravinteisuutta. Säännöllisen niiton myötä kookkaan ja rehevöitymisestä hyötynneen kasvillisuuden kilpailumahdollisuudet heikkenevät ja tilalle kasvaa matalia, valosta ja lämmöstä hyötyviä niittylajeja. Samalla runsastuvat lukuisat niityillä elävät päivä- ja pikkuperhoset, mesipistiäiset ja kova-kuoriaiset.

Niitto tehdään tavallisesti kerran kasvukauden aikana. Niiton sopivin ajankohta on niittykasvien kukinnan ja siementen tuleentumisen jälkeen. Jotta niitto ei häiritsisi luonnonvaraisten eläinten ja lintujen pesintää, on paras ajankohta vasta loppukesästä, elokuussa.

Niittämiseen suositellaan ensisijaisesti leikkaavateräisiä niittovälineitä, kuten viikatetta tai traktoriin kytkettävää kaksoisterä-, sormipalkki- tai lautasniittonetta. Peruskunnostukseen ja ongelmalajien hävitykseen (nokkonen, koiranputki, maitohorsma, vadelma) sopivat sen sijaan murskaavateräiset koneet. Näitä ovat raivaussahat, trimmerit, ruohonleikkurit ja niittosilppurit.

Niitetty kasvillisuus kootaan ja kerätään pois muutaman päivän kuluttua niitosta, jolloin tuleentuneet siemenet ovat ehtineet varista. Paras loppusijoituspaikka niittojätteelle on sen hyötykäyttö karjan talvirehuna. Jos tämä ei ole mahdollista, voi niittojätteen hävittää kompostoimalla tai polttamalla kasvistollisesti vähäarvoisella eli lajistoltaan yksipuolisella alueella. Esimerkkinä tällaisesta kohdasta ovat vaikkapa lähes kasviton laikku, josta on raivattu tiheää pajukkoa tai nokkosta tai maitohorsmaa kasvava paikka. Kasvijätteen läjittäminen hoitoalueen reunaan ei ole suositeltava toimenpide, sillä lahoava jäte houkuttelee paikalle ongelmalajistoa. Rehevällä alueella niiton vaikutuksia voidaan tehostaa vielä jälkilaidunnuksella.

Kulotus

Kulotus sopii kunnostusmenetelmäksi sellaisille kohteille, joille on kertynyt runsaasti kariketta ja kuloheinää. Kulotusta on suositeltu muutamille vanhoille pelloille ja niityille, joiden kasvillisuus muodostuu pääosin nurmilauhasta eli "säärikkäästä". Mättäisten niittyjen

kulotus yhdistettynä vanhojen nurmilauhämättäiden kaulaamiseen traktorin kauhalla tai lapiolla, on havaittu tehokkaaksi tavaksi niittylajiston monipuolistamisessa.

Koska kulotus vapauttaa ravinteita, tarvitaan sen lisäksi aina tehokasta jatkohoitoa, kuten niittoa tai laidunnusta. Paikallisen niittylajiston siementen kylväminen kulotetuille alueille tehostaa vaikutusta. Lampaat on todettu jokivarsiniityillä varsin tehokkaiksi "mätäsleikkureiksi". Muutamana kesänä toteutettu tehokas laidunnus yhdessä kulotuksen kanssa on saanut nurmilauhämättäät kuolemaan pystyyn.

Suojavyöhykkeet

Suojavyöhykkeellä tarkoitetaan monivuotisen heinänurmen peittämää peltoaluetta vesistön, perustetun kosteikon tai valtaojan varressa. Myös lohkoille, jotka sijaitsevat Natura 2000 -alueilla tai pohjavesialueilla voidaan perustaa suojavyöhyke. Suojavyöhykkeen tarkoitus on vähentää pelloilta vesistöön kulkeutuvien ravinteiden ja kiintoaineiden määrää. Tällä ohjelma-kaudella suojavyöhykkeeksi voi merkitä koko vesistöön rajautuvan peltolohkon, mikäli viljelijä on tehnyt ympäristösitoumuksen. Tällöin hän ilmoittaa vuosittaisen tukihaun yhteydessä, mitkä lohkot ovat suojavyöhykkeitä. Suojavyöhykettä ei lannoiteta eikä sillä käytetä kasvinsuojeluaineita. Suojavyöhykkeitä voi perustaa jyrkille, kalteville ja notkelmaisille rantapelloille sekä tulvaherkille pelloille.

Suojavyöhykkeen voi toteuttaa olemassa olevasta nurmesta tai viherkesannosta tai sen voi perustaa kylvämällä. Suojavyöhykettä hoidetaan niittämällä tai vaihtoehtoisesti laiduntamalla, mikäli siitä ei aiheudu vesiensuojelullista haittaa. Suojavyöhykkeet osoittautuivat suosituksi toimenpiteeksi, eikä tämän hetkisen tietämyksen mukaan uusia suojavyöhykkeitä voi enää tällä sopimuskaudella perustaa. Asiasta kannattaa kysyä lisätietoa kunnan maaseutuviranomaisilta.

Kosteikkojen perustaminen ja hoito

Kosteikon perustaminen ja hoito-osio on kirjoitettu Puustisen ym. (2007), Kempaisen & Karhusen (2011) ja Silfsten & Ohtosen (2013) mukaan. Kunnostus- ja hoitotoimenpiteet vaihtelevat kosteikon sijainnin ja luonteen mukaan. Tärkeintä suunnittelualu-

eella on säilyttää pienialaiset, mutta jo nykytilassaan monipuoliset luonnonkosteikot. Kosteikkoon liittyviä rantaniittyjä raivaamalla voidaan laajentaa vesiinluille ja kahlaajille sopivaa elinympäristöä. Jatkossa niitto tai laidunnus ylläpitää alueen avoimuutta ja parhaimmillaan vähentää maaperän ravinnetasoa. Tärkeätä suunnittelualueella onkin hyödyntää luonnontilaisia jo olemassa olevia kosteikkoja myös maatalouden vesiensuojelussa. Monin paikoin esimerkiksi rantaluhtiin laskevia ojia tukkimalla, ja ohjaamalla vedet luhta-alueelle pintavalutuksena päästään hyvään tulokseen vesiensuojelun kannalta.

Ei-tuotannollisella investointituella ja monivaikeuksien kosteikkojen hoitotuella rahoitetaan kosteikkoja lähinnä vesiensuojelullisin perustein. Tällöin kosteikkoalueen pinta-alan pitää olla vähintään 0,5 % valuma-alueen pinta-alasta (perustettava kosteikko + luonnonkosteikot) ja yläpuolisen valuma-alueen peltopinta-alan osuus vähintään 10 %. Pienimuotoisia kosteikkoja voidaan perustaa myös kosteikon hoidon tuella. Monivaikeuksilla kosteikoilla pyritään huomioimaan niin linnusto- kuin vesiensuojelulliset näkökohdat, ja usein tavoitteisiin päästään pienilläkin toimenpiteillä. Esimerkiksi patomalla ojan varteen lintukosteikko, hidastetaan samalla veden liikettä, ja saadaan myös kiintoainesta kiinni. Kosteikon kasvillisuus sitoo vedestä ravinteita, ja mikäli kasvillisuutta vielä niitetään, tai reuna-alueita laidunnetaan, tehostuu ravinteiden väheneminen vesistöä edelleen.

Kosteikoille luontaisesti sopivia paikkoja ovat ojen ja purojen notkelmat, jossa vedenkorkeutta voidaan nostaa aiheuttamatta haittaa ympäröiville pelloille tai ranta-alueille. Kosteikon perustamista voivat olla myös maatalousympäristöjen pienten lampareiden tai allikoiden muokkaaminen, ja aiemmin suoristetun uoman palauttaminen tai tulvaniityn ennallistaminen. Kosteikon paikkaa valittaessa tulisi kuitenkin välttää kohteita, joita voidaan hoitaa esimerkiksi perinnebiotooppeina.

Kosteikkoa perustettaessa tulisi aina fosforirikas pintamaa, erityisesti viljellyiltä pelloilta, poistaa ja läjittää vaikkapa läheiselle pellolle. Kosteikossa tulisi olla matalaa kasvillisuuden peittämää alaa sekä syvän veden osa, joka pidättää kiintoainesta. Muotoilussa pyritään saamaan veden viipymäalueella mahdollisimman pitkäksi, jotta ravinteita poistuu tehokkaimmin. Kiintoainesta keräävän syvänteen lisäksi tehdään riittävän loivat penkereet ja reuna-alueet. Kosteikkosuunnitelmia voi teettää esimerkiksi ympäristösuunnitteluun perehtyneil-

lä konsulttitoimistoilla. Tietoa kosteikkosuunnittelusta ja rakentamisesta löytyy myös esimerkiksi TEHO -hankkeen ja Kotiseutukosteikko-Life -hankkeiden nettisivuilta: www.ymparisto.fi/TEHO_Plus tai www.kosteikko.fi.

Kosteikon pohjalle kertyvää lietteen määrää on pystyttävä tarkkailemaan vähintään kerran vuodessa. Liete on tarvittaessa poistettava kaivinkoneella tai pumpulla, jos on vaarana, että se haittaa altaan toimintaa tai lähtee liikkeelle. Kosteikon ja sitä ympäröivän reuna-alueen kasvillisuutta niitetään tai laidunnetaan tarpeen mukaan, jotta kosteikko ei kasva umpeen. Tarvittaessa hoitotoimet voivat olla myös patorakenteiden huoltoa. Aiemmin perustetulle kosteikolle voi hakea kosteikon hoitosopimusta hoitotoimien toteuttamiseen. Kosteikon hoito voi olla myös luonnonmukaistetun uoman rakenteiden, kuten pohjapatojen ja reuna-alueiden hoitoa tai esimerkiksi tulvatasanteiden raivausta tai niittoa.

Luvat

Kosteikon rakentamiseen tarvitaan aluehallintoviranomaisen lupa, jos kosteikko rakennetaan vesistönä pidettävään uomaan (pääsääntöisesti, jos valuma-alue on yli 10 km²). Luvan tarve on hyvä selvittää alueellisen ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat vastualueelta jo hyvissä ajoin suunnittelun alkuvaiheessa. Hakemus vesistöön rakentamisesta tehdään kirjallisesti sille aluehallintovirastolle, jonka alueella hanke on tarkoitus toteuttaa. Lapin vesilain mukaiset luvat käsitellään Pohjois-Suomen AVI:ssa.

Pienimuotoisen kosteikon perustamiseen ei tarvita yleensä lupaa. Se ei saa kuitenkaan aiheuttaa haittaa lähialueen maanomistajille, eikä muutoinkaan aiheuttaa haittaa esimerkiksi teille tai ympäristölle. Vesilaki suojelee luonnontilaiset purot ja lähteet, eikä niitä saa muuttaa siten, että säilyminen luonnontilaisena vaarantuu. Luonnontilaisena pidetään myös sellaista uomaa, joka perkauksen jälkeen on palautunut jo luonnontilaisen kaltaiseen tilaan. Kosteikkoja tai laskeutusaltaita ei yleensä suositella pohjavesialueille. Pohjaveden muuttamiskiellon mukaan ilman AVIn vesilain mukaista lupaa, ei saa ryhtyä toimenpiteisiin, joista voi aiheutua mm. pohjavedenottamon vedensaannin vaikeutuminen tai pohjavesialueen käyttömahdollisuuksien huonontuminen. Laajoja kosteikkohankkeita suunniteltaessa täytyy huomioida myös patoturvallisuuslaki. Lisätietoa ja apua luvantarpeesta saa Lapin ELY-keskuksesta.

Hoidetun reunavyöhykkeen avulla näkymät järvelle säilyvät.

6 Hoidon rahoitus ja tuen hakeminen

Maatalouden ympäristösopimukset

Maatalouden ympäristösopimukset on tarkoitettu ympäristönhoitotoimiin, jotka kohdistuvat maatalousympäristöön rajautuviin pellon ulkopuolisiin alueisiin. Ympäristösopimuskohteelle laadittava sopimus on viisivuotinen. Tuki määräytyy alueiden pinta-alojen perusteella. Tukisumma on 450 €/ha ja se maksetaan vuosittain. Valtakunnallisessa perinnemaisemainventoinnissa, tai muutoin ELY-keskuksen arvokkaaksi katsomassa perinnemaisemakohteessa vuosittain maksettava tuki on 600 €/ha.

Yleisuunnitelmassa esitetyt ympäristösopimustyypit:

- perinnebiotoopit, reunavyöhykkeet, metsäsaa- rekkeet ja luonnonlaitumet → sopimus maatalousluonnon ja maiseman hoitoon (lomake 253, viljelijät ja rekisteröityneet yhdistykset)
- kosteikon hoito (lomake 262, viljelijät, rekisteröityneet yhdistykset ja vesioikeudelliset yhteisöt)
- kurki-, hanhi- ja joutsenpellot (lomake 521, viljelijät)

Lomakkeet löytyvät suomi.fi -lomakepalvelusta, osoitteesta: www.suomi.fi

Tietoa hakulomakkeiden täyttöön ja hoitosuunnitelman laatimiseen löytyy maaseutuviraston sivuilta viljelijän hakuoppaasta (www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/), joka julkaistaan vuosittain. Liitteessä 1 on esitetty tukihauun pääperiaatteet tiivistetysti.

Kosteikon hoitosopimusta voi hakea kosteikon, tulva-alueen tai luonnonmukaistetun uoman alle jääneestä ja hoitotoimien kohteena olevasta maa-alasta sekä hoidon kannalta riittävästä reuna-alueista. Reuna-alueet voivat olla myös ympäristösitoumuksen suojakaistoina tai suojavyöhykkeinä.

Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitosopimus on lohkokohtainen ympäristösopimus, ja sitä voidaan toteuttaa paitsi yllä mainittujen kohteiden lisäksi myös maatalousympäristön uhanalaisten lajien tilan parantamiseksi, maatalousympäristöön liittyvillä muinaismuistokohteilla tai pitkäaikaiseen maankäyttöön liittyvän kulttuuriperinnön hoitokohteilla. Pihanurmet, puutarha- ja puistoalueet sekä esimerkiksi avokalliot eivät voi olla ympäristösopimuskohteita.

Tehdyistä hoitotoimista pidetään hoitopäiväkirjaa, joka toimitetaan jatkosopimuksia haettaessa hakulomakkeen liitteeksi.

Maksatusta täytyy muistaa ensimmäistä hoitovuotta lukuun ottamatta hakea erikseen joka vuosi. Viljelijät toimittavat maksatushakemuslomakkeet muun tukihauun yhteydessä. Rekisteröityneet yhdistykset ja vesioikeudelliset yhteisöt hakevat maksua suoraan ELY-keskuksista E-vastuualueelta.

Lisätietoja saa kunnan maaseutuviranomaisilta ja Lapin ELY-keskuksesta.

Ei-tuotannollisten investointien tuki

Perinnebiotoopin ja luonnonlaitumien alkuraivaukseen ja aitaamiseen sekä kosteikkojen perustamiseen voidaan hakea *ei-tuotannollisten* investointien tukea. Tuki määräytyy kustannusten perusteella. Tukihaku on pääsääntöisesti vuosittain kesäkuun loppuun mennessä. Töihin voi ryhtyä vasta sopimuksen teon jälkeen. Maksatushakemukseen täytyy liittää kopiot kuitteista ja selvitys omasta tai mahdollisesta talkootyöstä tuntikirjanpidon ja säädetyn tuntihinnan perusteella. Mikäli maksatusta haetaan kertakorvausmenettelynä, tulee jo hakuvaiheessa toimittaa yksityiskohtainen kustannuslaskelma, jonka perusteella päätös kertakorvausmenettelystä tehdään. Investointituen saanti edellyttää, että peruskunnostetun perinnebiotoopin tai monivaikutteisen kosteikon hoidosta tehdään 5-vuotinen maatalouden ympäristösopimus.

Monivaikutteisen kosteikon perustamiselle voidaan maksaa tukea vain sellaisten vesistöjen tai valtaojien valuma-alueelle, joiden pinta-alasta yli 10 % on peltoa. Kosteikon pinta-ala tulee olla vähintään 0,5 % yläpuolisen valuma-alueen pinta-alasta. Tähän voidaan lukea myös valuma-alueen muut kosteikot. Hankkeen kustannuksiin voi sisällyttää myös kohtuullisia suunnittelukustannuksia. Tukitaso kosteikkojen ei-tuotannollisessa investoinnissa on korkeintaan 11 669 €/ha. Mikäli perustettava ala on kooltaan pieni, 0,3–0,5 ha, on tuki korkeintaan 3 225 €. Arvokkaille perinnebiotoopeille ja luonnonlaitumille maksettavat tuet alkuraivaukseen ja aitaamiseen ovat korkeintaan 1 862 € (kohde < 3 hehtaaria), 1 108 € (kohde > 3 ha mutta alle 10 ha) ja 754 €/ha (kohde > 10 ha).

Kosteikkojen investointeja voivat hakea viljelijöiden lisäksi myös rekisteröityneet yhdistykset ja vesioikeudelliset yhteisöt (lomake 195). Perinnebiotooppien ja luonnonlaitumien alkuinvestointeja voivat hakea viljelijät ja rekisteröityneet yhdistykset (lomake 196).

Rakennusperinnön hoito

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten korjauskustannuksiin voi hakea tukea Museovirastolta. Lisäksi Lapin ympäristökeskuksella on määrärahoja arvokkaan rakennusperinnön hoitoon. Avustusta voidaan myöntää kohteiden ja niiden ympäristön kun-

nostamiseen sekä hoidon edellyttämiin selvityksiin ja kulttuuriympäristöohjelmiin. Lisäksi kunnat voivat hakea avustusta kohteen hankkimiseksi kunnan omistukseen.

Lisätietoja rakennusperinnön hoidosta saa Lapin ELY-keskuksesta ja Museoviraston rakennushistorian osastolta. Lisätietoja on myös internet-sivuilla: www.rakennusperinto.fi. Harkinnanvaraiset ELY-keskusten myöntämät avustukset haetaan vuosittain marraskuun loppuun mennessä. Museoviraston avustukset rakennusten entisöintiin haetaan vuosittain lokakuun loppuun mennessä. Myös kotiseutuliitoilta voi hakea avustusta seurantalon kunnostamiseen, haku vuosittain syyskuun loppuun mennessä.

Kiitokset

Riku Elo teki suunnitelman kartat, Hannu Lehtomaa käsitteli julkaisuun tulevat kuvat ja Ritva-Liisa Hakala taittoi tekstin. Kiitokset Lapin ELY:n väki.

Kiitämme Posion ja Ranuan maataloussihteerejä Tarja Väärälää ja Vuokko Ruokasta sekä Posion johtavaa lomittajaa Janne Pätsiä monesta arvokkaasta käytännön tiedosta liittyen suunnittelualueen historiaan ja maankäyttöön. Kiitokset kuuluvat myös ohjausryhmälle antamastanne tuesta työn aikana.

Eriytyisen lämpimästi kiitämme kaikkia kylien asukkaita, maanomistajia ja viljelijöitä, joita kesän ja maastotöiden aikana tapasimme. Suuri kiitos kuuluu myös kyläseuroille ja yrittäjille kyläiltojen järjestämisestä.

Yhteystietoja

Kuusamon maaseutupalvelut/Posion toimipiste

Kirkkotie 1, 97900 Posio
sähköposti: etunimi.sukunimi@kuusamo.fi
Maaseutusihteeri Vuokko Ruokanen, 040 860 8034

Tervolan maaseutupalvelut/Ranuan toimipiste

Aapiskuja 6B, 97700 Ranua
sähköposti: etunimi.sukunimi@tervola.fi
Maaseutusihteeri Tarja Väärälä, 040 502 0496

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Ympäristöasioiden asiakaspalvelu: 029 502 0900
PL 8060 (Hallituskatu 3 B), 96101 Rovaniemi

Ympäristösopimukset:

Elinkeino, työvoima, osaaminen ja kulttuuri/Maaseutu ja energia
agrologi Heidi Kotala-Paaluharju, 029 503 7006

Ympäristö ja luonnonvarat/Luontoympäristöyksikkö
ylitarkastaja Marjut Kokko, 029 503 7380
biologi Merja Lipponen, 029 503 7427

Lupa-asiat:

Ympäristö ja luonnonvarat/Ympäristönsuojeluyksikkö
vesistöinsinööri Aapo Honka, 029 503 7325

Rakennusperintö:

Ympäristö ja luonnonvarat/Alueiden käyttö
tarkastaja Tapio Pukema, 040 571 9944

Lähteet

- Elo, T. & Seppälä, S.-L. 2012: "Ommie maesemie" pirtin ikkunasta Posiolla. Posion kulttuuriympäristöohjelma. Suomen ympäristö 4/2012. Edita Prima Ltd. Helsinki.
- Heikkilä, M. 2002: Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitteluopas. Suomen ympäristö 591. Maa- ja metsätalousministeriö & Ympäristöministeriö, Vantaa.
- Hämeenniemi, R. & Tapaninen, P. 1998. Posion vanhat kuvat. Pitäjää ja sen asukkaita valokuvien kertomana 1890-1949. Posion kotiseutuseura ry. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Kalpio, S. & Bergman, T. 1999: Lapin perinnemaisemat. Lapin ympäristökeskus, alueelliset ympäristöjulkaisut 116. Lapin ympäristökeskus & Metsähallitus, Rovaniemi.
- Karhunen, A. 2007: Maatalousalueiden monivaikutteisten kosteikkojen yleissuunnitteluopas. Ohjeita suunnittelijalle. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 1/2007. Lounais-Suomen ympäristökeskus. Vesienhuolto-osasto. Karhukopio, Turku.
- Kempainen, I. & Karhunen, A. 2011. Maatalousalueiden monivaikutteisten kosteikkojen yleissuunnitelma. Uskelanjoen yläosa. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisu 3/2011. Kopijyvä, Jyväskylä 2011.
- Lokio, J. 1997: Lapin kulttuuriympäristöohjelma. Lapin ympäristökeskus, Rovaniemi.
- Muhonen, M. & Savolainen, M. 2013. Etelä- ja Keski-Lapin kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet. Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitys- ja täydennysinventointi 2011–2013.
- Puustinen, M., Koskiahho, J., Jormola, J., Järvenpää, L., Karhunen, A., Mikkola-Roos, M., Pitkänen, J., Riihimäki, J., Svensberg, M. & Vikberg, P. 2007: Maatalouden monivaikutteisten kosteikkojen suunnittelu ja mitoitus. Suomen ympäristö 21/2007. Suomen ympäristökeskus.
- Pykälä, J., Alanen, A., Vainio, M. & Leivo, A. 1994: Perinnemaisemien inventointiohjeet. Vesi- ja ympäristöhallituksen monistesarja 559. Vesi- ja ympäristöhallitus, Helsinki.
- Raatikainen, K. (toim.) 2009: Perinnebiotooppien seurantaohje. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 117.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Räinä, P (toim.) 2015: Kemijoen vesienhoitoalueen vesienhoidon toimenpideohjelma pinta- ja pohjavesille vuoteen 2021. Lapin ELY-keskus, raportteja 89/2015.
- Torvinen, S. & Laine, A. 2015. Oulujoen –ljoen vesienhoitoalueen toimenpideohjelma 2016-2021. Osat 1 ja 2. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, raportteja 129/2015.
- www.birdlife.fi, 13.2.2016
- www.lintuatlas.fi, 13.2.2016
- www.mavi.fi/oppaat-ja-lomakkeet, 4.3.2016
- www.rky.fi
- www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet. 4.3.2016

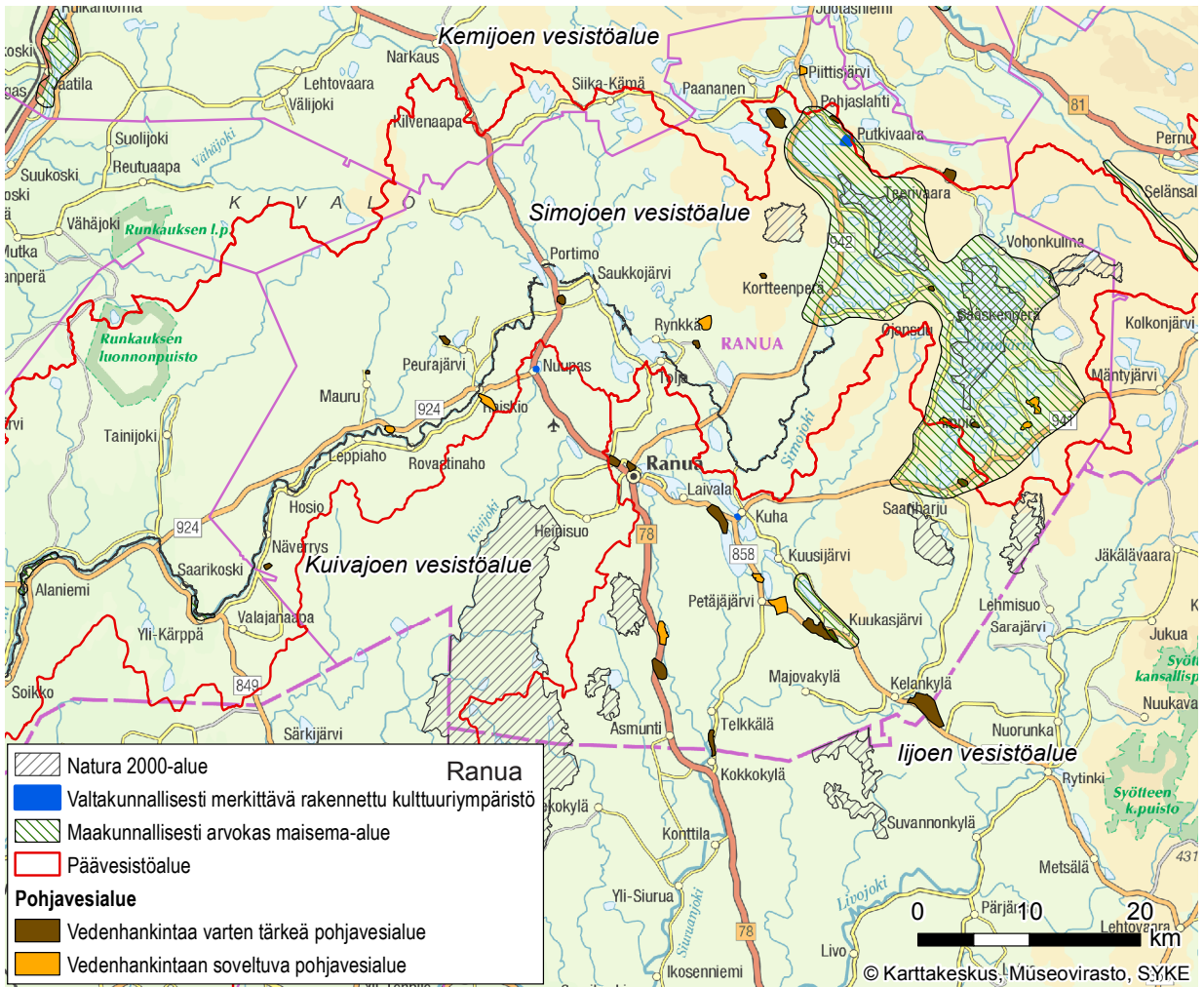
Liitteet

Liite 1. Miten maatalouden ympäristösopimusta haetaan

Tukea voivat hakea aktiiviviljelijät, rekisteröityneet yhdistykset sekä kosteikkojen hoitoon myös vesioikeudelliset yhteisöt. Tarkemmat ohjeet löytyvät tukihakuoppaista, joita saa mm. kunnan maaseutuviranomaisilta ja maaseutuviraston verkkosivuilta www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/

1. Sopimukset ovat 5-vuotisia
2. Tukihaku on samaan aikaan keväisin muiden maataloustukien kanssa. Vuoden 2016 hakua on poikkeuksellisesti jatkettu myöhempään kevääseen.
3. Ympäristösopimuksille on omat lomakkeet, jotka löytyvät www.suomi.fi -lomakepalvelusta.
4. Lomake palautetaan suoraan Lapin ELY-keskukseen kaikkine liitteineen vuotuisen hakupäivään mennessä.
5. Vaadittavia liitteitä: *lohkokartta* (johon selkeästi rajattuna haettavat lohkot), *hoitosuunnitelma*, mahdolliset *vuokrasopimukset* koko tukikauden ajalta, jos tukeen haettu alue on vuokrassa. Rekisteröityneet yhdistykset ja vesioikeudelliset yhteisöt toimittavat lisäksi otteen *kokouspöytäkirjasta*, jossa on merkintä tuen hakemisesta sekä *selvitykset nimenkirjoitusoikeudesta*. Uudet lohkot voi viljelijä ilmoittaa Vipu -palvelussa, ja yhdistykset ilmoittavat uudet lohkot kunnan maaseututoimiston kautta liitekarttoineen (102C).
6. Hakemukseen liitettävään hoitosuunnitelmaan tulee sisältyä:
 - Yleiskuvaus hankkeesta; sijainti, luontoarvot, haasteet maiseman kannalta tai vesiensuojelun kannalta, joiden takia hoitotoimiin on syytä tarttua. Hankkeen tavoitteet ja vaikutukset ympäristöön.
 - Suunnitelma-alueen kuvaus kartalla. Peruslohkokartta, hoitosuunnitelmakartta, sijaintikartta. Sopimusalue tulee määrittää kartalle mahdollisimman tarkasti, mielellään GPS-jälkeä hyödyntäen.
 - Suunnitelmassa tulee selostaa lohkoittain vuosittaiset hoitotoimet sekä kuvata miten ne edistävät sopimuksen tavoitteiden saavuttamista eli miten ne lisäävät alueen monimuotoisuutta, parantavat maisemaa tai edistävät vesiensuojelua. Hyvä tapa on esittää hoitotoimet taulukossa, jossa rivi muodostuu kullakin loholla vuosittain tehtävistä hoitotoimista (taulukossa siis riveillä lohkotunnus ja sarakkeissa hoitovuosi).
7. Uudet sopimukset alkavat tämän hetkisen tiedon mukaan 1.5.
8. Maksua haetaan lomakkeella muun tukihauksen yhteydessä vuosittain keväisin tai suoraan ELY-keskuksesta (rekisteröityneet yhdistykset ja vesioikeudelliset yhteisöt) lukuun ottamatta ensimmäistä sopimusvuotta. Ry:n ja yhteisöjen tulee lisäksi toimittaa kunnan maaseutuviranomaisille vuosittain perus- ja kasvulohkolomakkeet 102A ja B.

Liite 2. Taustaselvityskartat.

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 21/2016				
Vastuualue Ympäristö ja luonnonvarat				
Tekijät Merja Lipponen Piritta Peurasaari		Julkaisu-aika Maaliskuu 2016		
		Kustantaja /Julkaisija Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
		Hankkeen rahoittaja /toimeksiantaja Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
Julkaisun nimi Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden ja kosteikkojen yleissuunnitelma Ranua ja Posio				
Tiivistelmä Luonnon monimuotoisuuden ja kosteikkojen (LUMO) yleissuunnittelu on maa- ja metsätalousministeriön rahoittama valtakunnallinen hankekokonaisuus, jonka tarkoituksena on parantaa maaseutuympäristöjen vesistönsuojelua sekä auttaa arvostamaan, säilyttämään ja palauttamaan luonnon monimuotoisuuden ja maiseman kannalta tärkeitä kohteita. Posiolle ja Ranualla suunnittelua haluttiin kohdentaa, koska seudulle on virinnyt uutta maaseutuyrittäjyyttä ja toisaalta alueilta on tullut viime vuosina vähän erityistukihakemuksia. Sijainti herkällä latvavesien alueella oli myös suunnittelualan valinnan perusteena. Tässä suunnitelmassa kartoitetut kohteet vaihtelevat jokivarsien ja sisävesien rantojen rehevistä niityistä vanhoihin hakamaihin ja metsälaitumiin. Vesistönsuojelun näkökulmasta pelloilta tapahtuvaa huuhtoumaa voidaan merkittävästi pienentää hoitamalla nykyiselläänkin varsin leveitä reunavyöhykkeitä sekä tulvapeltoja ja -niittyjä. Pienilläkin vesienhoitotoimilla kuten ojan tukkimisella tai uoman leventämisellä ja laskeutusaltaiden rakentamisella voidaan edistää suunnittelualan vesiensuojelua. Suunnitelmaan valittiin 113 kohdealuetta, joista suurin osa on muodostettu yhdistämällä useampia erillisiä tai luontotyyppiltään erilaisia kohteita. Pinta-alat vaihtelevat aarien ketolaikuista useiden hehtaarien niittyihin. Suunnitelma tehtiin yhteistyössä kyläyhdistysten, maanviljelijöiden ja asukkaiden kanssa. Pensoittuneiden jokivarsien ja kylien viljelys-maisemien avaamiseksi tarvitaan nyt aktiivisia hoitotoimia. Posiolla ja Ranualla on erinomaisia maisemanhoitajia erityisesti nautakarjatiiloilla. Tässä yleissuunnitelmassa esitetyille kohteille voidaan hakea maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman edistämiseen tarkoitettuja sopimuksia sekä kosteikkojen hoitosopimusta. Tulvaherkille tai kalteville vesistöön rajautuville peltolohkoille voi perustaa lohkoimienpitenä suojavyöhykkeen, mikäli viljelijä on tehnyt ympäristösitoumuksen. Kosteikkojen perustamiseen ja arvokkaiden perinnemaisemien ja luonnonlaitumien alkukunnostukseen voi hakea ei-tuotannollista investointia.				
Asiasanat (YSA:n mukaan) perinnemaisema, perinnebiotooppi, luonnon monimuotoisuus, luonnonlaidun, maisemanhoito, vesistönsuojelu, kosteikko, tulvaniitty, ympäristö-sopimus, Ranua, Posio				
ISBN (Painettu) 978-952-314-415-6	ISBN (PDF) 978-952-314-416-3	ISSN-L 2242-2846	ISSN (painettu) 2242-2846	ISSN (verkkójulkaisu) 2242-2854
www www.doria.fi/ely-keskus		URN URN:ISBN:978-952-314-416-3		Kieli Suomi
Sivumäärä 94				
Julkaisun tilaukset Lapin ELY-keskus, Kirjaamo PL 8060, 96101 Rovaniemi Puhelinvaihe 0295 0370 00				
Kustannuspaikka ja -aika Rovaniemi		Painotalo Juvenes Print Oy		

RAPORTEJA 21 | 2016

**MAATALOUSALUEIDEN LUONNON MONIMUOTOISUUDEN JA KOSTEIKKOJEN YLEISSUUNNITELMA
RANUA JA POSIO**

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-314-415-6 (painettu)

ISBN 978-952-314-416-3 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2846 (painettu)

ISSN 2242-2854 (verkkajulkaisu)

URN URN:ISBN:978-952-314-416-3

www.doria.fi/ely-keskus | www.ely-keskus.fi